

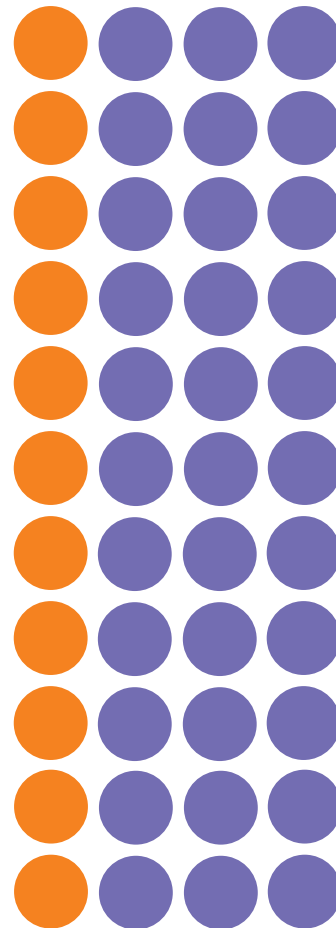

Kemianteollisuus KT ry
Eteläranta 10
PL 4
00131 Helsinki
Puhelin 09 172 841
Faksi 09 630 225
www.chemind.fi

Ammattiliitto Pro ry
Selkämerenkuja 1 A
PL 183
00181 Helsinki
Puhelin 09 172 731
Faksi 09 1727 3333
www.proliitto.fi

ISBN 978-952-9596-57-7

KEMIANALAN TOIMIHENKILÖSOPIMUS 1.2.2012-28.2.2014

Kemianalan toimihenkilösopimus

1.2.2012-28.2.2014

KEMIANTEOLLISUUS RY
AMMATTILIITTO PRO RY

Sisällysluettelo

1 §	Sopimuksen soveltamisala	4
2 §	Liitesopimukset	5
3 §	Työsuhde ja työsuhteesta johtuvat yleiset velvollisuudet	5
1	Työnjohto-oikeus	5
2	Järjestäytymisvapaus ja ammattiyhdistysjäsenmaksujen pidättäminen.....	5
3	Vastuuvakuutus ja ryhmähenkivakuutus	5
4	Yleiset velvollisuudet	6
5	Työnopastuslisä	6
6	Muutokset työsuhteen ehdoissa	7
4 §	Palkka	7
1	Tehtävän vaativuusluokkien mukaiset palkat	8
2	Harjoittelijat ja kesätyöntekijät	8
3	Palvelusvuosilisä	9
5 §	Sijaisuuskorvaus	10
6 §	Yleiset työaikamääräykset	10
	Työajan tasoittuminen	10
	Työvuoroluettelon ja työajan tasoittumisjärjestelmän muuttaminen.....	11
7 §	Työaika päivä- ja yksi- ja kaksivuorotyössä	12
	Säännöllinen työaika	12
A	Työajan tasaaminen/tasaamispäivät	13
	Vapaa antaminen	13
	Ansiotaso.....	14
B	Työajan tasaaminen/keskimääräinen työaika	14
	Vuosiloma	16
8 §	Työaika keskeytyvässä kolmivuorotyössä	16
9 §	Työaika keskeytymättömässä kolmivuorotyössä	17
10 §	Työvuoroluettelo	19
11 §	Työvuoroluettelon ja työajan tasoittumisjärjestelmän muuttaminen	19
12 §	Vapaapäivät	20
13 §	Arkipyhäviikot	20

14 §	Lisättyö	20
15 §	Ylityö	21
16 §	Sunnuntaityö	24
17 §	Suurjuhlapyhäkorvaus	24
18 §	Lepoajat ja viikkolepokorvaus	25
	Vuorokausilepo	25
	Viikoittainen vapaa-aika	26
	Korvaus viikoittaisesta vapaa-ajasta	26
19 §	Osa-ajan palkka	27
20 §	Päivystysvalmius ja puhelinohjeet	29
21 §	Hälytysluntoinen työ	30
22 §	Vuorotyö sekä ilta- ja yötyö	31
23 §	Palkka sairauden, äitiysvapaan tai isyysvapaan aikana sekä tapaturman jälkeen	32
24 §	Lääkärintarkastukset	34
	Muut lääkärintarkastukset	34
25 §	Matkakorvaukset	35
26 §	Koulutustilaisuuudet	38
27 §	Vuosiloma	39
28 §	Lyhyt tilapäinen loma	40
29 §	Suojavaatetus	42
30 §	Kokoontumisoikeus	42
31 §	Neuvottelujärjestys	43
32 §	Paikallinen sopiminen	44
33 §	Sopimuksen sitovuus	44
34 §	Sopimuksen voimassaolo	45
	ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJA KEMIANALAN TOIMIHENKILÖSOPIMUKSEN UUDISTAMISEKSI TYÖMARKKINAKESKUSJÄRJESTÖJEN RAAMISOPIMUKSEN MUKAISESTI.....	46
	PALKKAUSJÄRJESTELMÄ	61
	KEMIANTEOLLISUUDEN YHTEISTOIMINTASOPIMUS.....	66
	IRTISANOMISSUOJASOPIMUS	76

KT-TU IRTISANOMISSUOJA- JA YHTEISTOIMINTASOPIMUS (ptk)	83
Kemianteollisuus ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n 2.1.2006 yhteisesti toteamat täsmennykset koskien ammatilliseen koulutukseen käytetyn ajan lukemista työajaksi.....	85
Kemianteollisuus KT ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n yhteisesti toteamat täsmennykset Kemianalan toimihenkilösopimuksen seuraaviin pykäliin.....	86
Isyyvapaan palkanmaksu	91
TOIMIHENKILÖIDEN VUOSITYÖAIKA KEMIANTEOLLISUUDESSA 2012-2014	94

KEMIANTEOLLISUUS KT RY
AMMATTILIITTO PRO RY

KEMIANALAN TOIMIHENKILÖSOPIMUS

1 § Sopimuksen soveltamisala

Tämän sopimuksen piiriin kuuluvat Kemianteollisuus ry:n jäsenyritysten palveluksessa olevat, toimihenkilötehtävissä toimivat henkilöt.

Sopimuksen soveltamisala on tehtäväkohtainen, minkä vuoksi työsuhteen luonteella, henkilön koulutustasolla, annetulla tilastonimikkeellä, palkanmaksutavalla eikä palkkausmuodolla ole ratkaisevaa merkitystä sopimuksen soveltamisen kannalta.

1.2.2012 voimassa oleva kirjaus:

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat mm. tuotantoon, tutkimus- ja tuotekehitykseen, suunnitteluun, logistiikkaan, talous- ja henkilöstöhallintoon, myyntiin, markkinointiin, tietotekniikkaan, tietojenkäsittelyyn, varastotoimintoihin, kuljetuksiin, vientiin ja tuontiin liittyvät toimihenkilötehtävät.

1.3.2013 lukien voimaan tuleva kirjaus:

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat mm. tuotantoon, tutkimus- ja tuotekehitykseen, analyysipalveluihin, laadunvarmistukseen, suunnitteluun, logistiikkaan, talous- ja henkilöstöhallintoon, myyntiin, markkinointiin, tietotekniikkaan, tietojenkäsittelyyn, varastotoimintoihin, kuljetuksiin, vientiin ja tuontiin liittyvät toimihenkilötehtävät.

Sopimuksen soveltamisella ei ole koulutuksellista ylärajaa. Tämä merkitsee sitä, että esim. korkeakoulu-, ammattikorkeakoulu- tai muun erityiskoulutuksen saanut toimihenkilö kuuluu tämän sopimuksen soveltamispiiriin edellyttäen, että toimi sisältönsä perusteella kuuluu sopimuksen soveltamisalaan. Ammattitaito voidaan hankkia myös käytännön kokemuksen kautta. Toimiminen toimihenkilöiden esimiehenä ei sellaisenaan sulje tehtävää pois sopimuksen piiristä.

Sopimus ei koske henkilöitä, jotka kuuluvat yrityksen johtoon tai jotka edustavat työnantajaa toimihenkilökunnan palkka- ja työehtoja määriteltäessä eikä henkilöitä, joilla on itsenäinen asema ja hallinnollinen, taloudellinen tai toiminnallinen vastuu yrityksessä tai sen huomattavassa osassa sekä asemaltaan näihin verrattavissa olevia henkilöitä. Tällaisia henkilöitä voi olla yrityksen eri organisaatiotasolla. Sopimus ei myöskään koske henkilöitä, joilla ei ole esimiesvastuuta, mutta jotka edustavat asiantuntemusta omalla erikoisalallaan ja jotka tästä syystä ja asemansa itsenäisyyden puolesta ovat rinnastettavissa edellä mainittuihin sopimuksen ulkopuolelle jääviin henkilöihin. Edellä tässä kappaleessa tarkoitetuilta henkilöiltä edellytetään yleensä korkeakoulu- tai ammatillisen korkea-asteen tasoista tiedollista ja taidollista valmiutta.

Sopimusta ei sovelleta työntekijätehtävissä oleviin henkilöihin.

Henkilöihin, jotka suorittavat työnsä pääasiallisesti provisiotyönä, noudatetaan tämän sopimuksen määräyksiä soveltuvin osin.

Työehtosopimuksen soveltamisalaan liittyvät tulkinnat ratkaistaan osapuolia sitovasti liittojen välisessä ratkaisulautakunnassa, jossa on yksi Ammattiliitto Pro ry:n nimeämä edustaja ja yksi Kemianteollisuus ry:n nimeämä edustaja sekä osapuolten valitsema puheenjohtaja. Liitot tiedottavat syntyneistä ratkaisuksista jäsenistöään.

2 § Liitesopimukset

Kemianteollisuuden yhteistoimintasopimus (KT - TU)

Irtisanomissuojasopimus allekirjoituspöytäkirjoineen (KT - TU)

3 § Työsuhde ja työsuhteesta johtuvat yleiset velvollisuudet

1 Työnjohto-oikeus

Työnantajalla on oikeus johtaa ja jakaa työtä sekä ottaa toimeen ja siitä erottaa toimihenkilö.

2 Järjestäytymisvapaus ja ammattiyhdistysjäsenmaksujen pidättäminen

Osapuolet toteavat järjestäytymis- ja yhdistysvapauden olevan puolin ja toisin loukkaamaton.

Työnantaja pidättää, mikäli toimihenkilö on antanut siihen valtuutuksen, tähän työehtosopimukseen osallisen toimihenkilöjärjestön jäsenmaksut ja tilittää ne palkanmaksukausittain kyseisen järjestön nimeämälle pankkitilille. Pidättäminen suoritetaan siten kuin keskusjärjestöjen allekirjoittamassa sopimuspöytäkirjassa on erikseen sovittu. Toimihenkilölle annetaan kalenterivuoden tai työsuhteen päätyttyä verotusta varten todistus pidätetystä summasta.

3 Vastuuvakuutus ja ryhmähenkivakuutus

Työnantaja ottaa esimiesasemassa oleville toimihenkilöille tarkoitetun ns. työnantajan vastuuvakuutuksen, joka peittää työnantajan, hänen sijaisensa sekä vakuutusnottajan palveluksessa johtavassa tai valvovassa asemassa olevan toimihenkilön esim. työnjohtajan vastuun omalle työntekijälle tuotetusta henkilö- ja omaisuusvahingosta siltä osalta kuin vahinko ei kuulu korvattavaksi lain säätämässä tapaturmavakuutuksessa tai liikennevakuutuksessa. Korvausten enimmäismäärät ovat henkilövahingosta 126 141,00 €, kuitenkin siten, että korvauksen enimmäismäärä on 50 456,00 € yhtä henkilöä kohti ja omaisuusvahingosta 25 228,00 €. Myös muut vakuutusehdot määräytyvät voimassa olevien

työnantajien vastuuvakuutusta koskevien yleisten ja erityisten vakuutusehtojen mukaan.

4 Yleiset velvollisuudet

Toimihenkilön tulee asemansa edellyttämällä tavalla edistää ja valvoa työnantajan etuja.

Työnantajan tulee luottamuksella suhtautua toimihenkilöön ja mahdollisuuksien mukaan tukea toimihenkilöä myös tämän pyrkiessä kehittämään ammattitaitoaan. Työnantajan tulee tiedottaa toimihenkilölle hänen asemassaan tapahtuvista muutoksista mahdollisimman aikaisin ja tukea toimihenkilöä hänen toimiessaan työnantajan edustajana. Hänen alaisiaan koskevista ratkaisuksista tulee tiedottaa viimeistään samanaikaisesti, kun näistä tiedotetaan alaisille. Toimihenkilö tulee perehdyttää työhön ja siinä tapahtuviin muutoksiin. Uusi toimihenkilö tulee perehdyttää myös yritykseen ja sen toimintaperiaatteisiin sekä henkilöstöpolitiikkaan ja mahdollisiin järjestysääntöihin.

Uudelle toimihenkilölle selvitetään sovellettava työehtosopimus ja sen neuvottelujärjestelmä sekä toimihenkilöiden edustajat.

Soveltamisohje

Ns. marginaalisääntö

Osapuolet korostavat esimiesasemaan liittyvää vastuuta ja toteavat toimeen sisältyvän johtamisen ja valvonnan lisäävän toimen vaativuutta. Yrityksen palkkapolitiikassa tulee jatkuvasti seurata esimiesten ja alaisten palkkausta, jotta esimiesasemassa olevan toimihenkilön palkkataso ylittää alaisina toimivien palkkojen tason.

Esimiesasemassa olevien toimihenkilöiden palkkukseen on kiinnitettävä järjestelmällisesti huomiota ja kiinteästi seurattava yllä mainitun periaatteen toteutumista yrityksen palkkopolitiikassa. On myös tärkeää, että toimihenkilöiden luottamusmiehet sekä esimieskunta ovat tietoisia yrityksen palkkopolitiikasta ja sen toteuttamisesta.

Liitot seuraavat sopimuskauden aikaista kehitystä sekä antavat tarpeellista ohjausta siitä, mihin seikkoihin marginaalisääntöön toteutumisessa tulee kiinnittää huomiota ja miten asia voidaan yrityksessä todeta. Marginaalisääntöön soveltamisessa yrityksessä on käytettävä vertailukelpoisia ansio- ja palkkatekijöitä esimiehen ja alaisten välillä.

5 Työnopastuslisä

Työnopastus on suunnitelmallista koulutustoimintaa, jossa uusi toimihenkilö koulutetaan ennalta laaditun ja hyväksytyt suunnitelman mukaisesti tuntemaan työpaikka ja hänelle kuuluvat työtehtävät, sekä työssä että työympäristössä esiintyvät vaarat ja niiden torjunta.

Työnantajan erikseen nimeämälle toimihenkilölle, joka oman toimensa ohella perehdyttää ja opastaa uutta toimihenkilöä työympäristöön ja työtehtäviin, maksetaan perehdytykseen ja työnopastukseen käytetyltä ajalta erillisenä lisänä 10 % hänen henkilökohtaisesta palkastaan, ellei perehdyttämistä ja työnopastamista ole otettu huomioon muutoin hänen palkkauksessaan.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Työntekijöiden ja kesätyöntekijöiden perehdyttäminen ja työnopastaminen kuuluu toimihenkilöiden normaaleihin työtehtäviin eikä mainittujen henkilöiden perehdyttämisestä ja opastamisesta makseta erillistä lisää.

Työnopastuslisään liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

6 Muutokset työsuhteen ehtoissa

Työsuhteen ehtoja voidaan muuttaa, jos molemmat osapuolet siitä sopivat. Jos asiasta ei voida sopia, voidaan muutos toteuttaa, mikäli sille on irtisanomiseen oikeuttava peruste ja noudatetaan irtisanomisaikaa. Menettely on siis sama kuin työsuhteesta irtisanottaessa.

Toimihenkilö saatetaan siirtää toimihenkilöasemansa säilyttäen toiseen tehtävään. Jos se merkitsee huononnusta hänen etuihinsa, tulee tässäkin tapauksessa olla edellä mainittu peruste ja noudattaa irtisanomissuojasopimuksen 4 § mukaista irtisanomisaikaa.

Työnantaja ja toimihenkilö voivat sopia siitä, että työsuhteen päättyessä eräntyvät saatavat maksetaan yrityksen normaalina palkanmaksupäivänä.

4 § Palkka

Toimihenkilön palkka määräytyy tämän työehtosopimuksen liitteenä olevan palkkausjärjestelmän mukaisesti hänen hoitamansa tehtävän vaativuuden, henkilökohtaisen pätevyyden ja nykyisen työsuhteen yhtäjaksoisen kestoajan perusteella.

Kuukausipalkalla tarkoitetaan tätä sopimusta sovellettaessa toimihenkilön henkilökohtaista kokonaispalkkaa, eli rahapalkkaa luontoisetuineen ilman erillisiä maksettavia lisiä. Vuosilomapalkkaa, osa-ajan palkkaa, yli- ja sunnuntaiyökerotuksia, suurjuhlapyhäkorvauksia laskettaessa sekä määriteltäessä vuorotyölisän suuruutta ja muissa vastaavissa palkkahallinnon eri tilanteissa käsitellään toimihenkilön yhtäjaksoisen palvelusajan perusteella määräytyvää, erillisenä lisänä maksettavaa palvelusvuosilisiä kuten varsinaista kuukausipalkkaa.

Luontoisedun raha-arvona pidetään tätä sopimusta sovellettaessa luontoisedun käypää arvoa. Silloin kun käypää arvoa ei pystytä selvittämään, käytetään sen

sijasta verotusarvoa. Verohallitus vahvistaa vuosittain ne perusteet, joiden mukaan luontoisetujen raha-arvo määräytyy verotuksessa.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Tehtävässä, jossa toimihenkilön työaikaa ei ole etukäteen määritelty, voidaan palkka sopia maksettavaksi tuntipalkkana. Tuntipalkka muodostetaan jakamalla ao. tehtäväkokonaisuuden vaativuuden mukainen vaativuusluokkapalkka mahdollisine henkilökohtaisine lisineen työehtosopimuksen 15 §:n 5 momentin mukaisella, ao. työssä tavanomaisesti noudatettavan työajan mukaan määräytyvällä tuntijakajalla.

1 Tehtävän vaativuusluokkien mukaiset palkat

1.2.2012 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien:

TVL	€/kk
1	1633
2	1762
3	1908
4	2125
5	2380
6	2698
7	3077
8	3506

1.3.2013 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien:

TVL	€/kk
1	1664
2	1795
3	1944
4	2165
5	2425
6	2749
7	3135
8	3573

2 Harjoittelijat ja kesätyöntekijät

Harjoittelijoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka opiskelevat ammatillisissa oppilaitoksissa, teknillisessä tai muussa opistossa. Ammattikorkeakoulussa, korkeakoulussa tai teknillisessä korkeakoulussa ja ovat työssä näiden lukukausien väliaikoina tai hankkivat koulutuksen aikana tutkinnon edellyttämää työkokemusta.

Kesätyöntekijöillä (ovat työsuhteessa 2.5. – 30.9.) välisenä aikana tarkoitetaan puolestaan koululaisia tai muissa kuin alan oppilaitoksissa opiskelevia alle 25-vuotiaita henkilöitä.

Harjoittelijan tai kesätyöntelijän palkka saa alittaa kyseessä olevan työn TVL:n mukaisen luokkapalkan 25 %:lla.

Irtisanomista ja lomautusta koskevien sopimusten työvoiman vähentämistä ja takaisinottovelvollisuutta koskevat määräykset eivät koske tapauksia, joissa kyse on tutkimukseen liittyvästä pakollisesta työharjoittelusta.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Liitot uudistavat ”Tutustu työelämään ja tienaa” – kampanjaa koskevat pöytäkirjat sopimuskausittain työmarkkinakeskusjärjestöjen sopimusten mukaisesti.

3 Palvelusvuosilisä

Toimihenkilölle maksetaan työsuhteen keston mukaan porrastettua palvelusvuosilisää seuraavasti:

Palvelusaika

Palvelusajalla tarkoitetaan nykyisen työsuhteen yhtäjaksoista kestoajaa. Myöskin nykyiseen työsuhteeseen välittömästi liittyvä työskentelyaika saman yrityksen määräysvallassa olevissa eri yrityksissä lasketaan palvelusvuosia kartuttavaksi ajaksi. Yrityksen omistajavaihdon yhteydessä ns. vanhoina työntekijöinä uuden omistajan palvelukseen siirtyvien palvelusaikaan lasketaan työsuhteen kesto entisen omistajan palveluksessa. Palvelusaikalisää kerryttävät vuosilomalain 7 §:ssä mainitut työssäolopäivien veroiset päivät sekä työajan lyhennysvapaat.

Palvelusvuosilisä

Palvelusvuosilisän suuruus määräytyy sen mukaan, kuinka paljon palvelusaikaa on kertynyt edellisen kuukauden loppuun mennessä. Palvelusvuosilisä maksetaan toimihenkilölle kuukausittain ja sen suuruus on yhtäjaksoisesta palvelusajasta riippuen seuraava:

1.2.2012 alkaen ovat palvelusvuosilisät seuraavat:

vuotta	euroa/kk
5-9	41
10-14	55
15-19	80
20-24	102
25-	125

1.3.2013 alkaen ovat palvelusvuosilisät seuraavat:

vuotta	euroa/kk
5-9	42
10-14	56
15-19	82
20-24	104
25-	127

Maksettaessa palvelusvuosilisää kuukausittaisena korvauksena, käsitellään sitä palkkahallinnon eri tilanteissa, mm. vuosilomapalkkaa, osa-ajan palkkaa, yli- ja sunnuntaiyökerotuksia jne. laskettaessa kuten varsinaista kuukausipalkkaa.

5 § Sijaisuskorvaus

Ellei paikallisesti toisin sovita, maksetaan toimihenkilölle, joka tilapäisesti hoitaa oman toimen ohella sellaisia toisen henkilön tehtäviä, joita ei ole otettu huomioon hänen omassa vaativuusluokituksessa, sijaisuskorvauksena työmäärän lisääntymisen suhteessa omasta toimesta tulevan palkan lisäksi 14-35 % hänen henkilökohtaisesta palkastaan. Samoin edellytyksin maksetaan korvausta toimi henkilölle sijaisuuden ajalta hänen hoitaessaan toisen sijaisena vaativampia tehtäviä.

Korvaus sekä muut työehtoihin liittyvät kysymykset tulee selvittää ennen sijaisuuden alkamista.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Sijaisuskorvaukseen liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

6 § Yleiset työaikamääräykset

Säännöllinen työaika on 8 tuntia päivässä ja 40 tuntia viikossa, ellei toimihenkilön kanssa ole sovittu, että se on 7,5 tuntia päivässä ja 37,5 tuntia viikossa tai ellei toimihenkilön kanssa ole sovittu muusta säännöllisestä työajasta.

Työajan tasoittuminen

Viikoittainen säännöllinen työaika voidaan järjestää keskimääräiseksi siten, että laaditaan työajan tasaamisjärjestelmä ajanjaksoksi, jona aikana työaika tasoittuu 40 tuntiin viikossa.

Jatkuvassa yksi -ja kaksivuorotyössä tasoittumisjakso on 52 viikkoa.

Muussa päivä- ja kaksivuorotyössä tasoittumisjakso on 26 viikkoa. Paikallisesti voidaan sopia 52 viikon tasoittumisjaksosta. Ammattiliitto Pro:n edustajan esityksestä paikallinen sopimus voidaan alistaa liittojen vahvistettavaksi.

Tasoitumisjärjestelmä on luonteeltaan kollektiivinen ja koskee sitä aikaa, jona työkohteessa, osastolla tai työpaikalla on käytössä noudatettavan tasoitumisjärjestelmän mukainen työaika. Työsuhteen päättyessä ei tasoitumisjärjestelmässä työskennelleen toimihenkilön työaika erikseen tasata.

Keskimääräisiä työaikajärjestelyjä käytettäessä voidaan yksittäisen toimihenkilön työaika seurata sen varmistamiseksi, että tehty työaika ja maksettu palkka vastaavat toisiaan.

Vuorokautista säännöllistä työaika voidaan kuitenkin pidentää paikallisesti sopimalla enintään neljällä tunnilla. Viikoittaisen säännöllisen työajan enimmäismäärä on tällöin 50 tuntia. Jos työtä tehdään useampana kuin viitenä päivänä viikossa, säännöllinen viikoittainen työaika on enintään 48 tuntia.

Työvuoroluettelo

Työpaikalla on laadittava työvuoroluettelo, milloin se on työn laatuun nähden mahdollista. Työvuoroluettelosta tulee ilmetä päivittäisen säännöllisen työajan alkamis- ja päättymisajankohta, ruokailutauon pituus ja ajankohta sekä viikoittaiset vapaapäivät.

Työvuoroluettelon ja työajan tasoitumisjärjestelmän muuttaminen

Työvuoroluetteloon tai työajan tasoitumisjärjestelmään tulevista pysyvistä muutoksista on ilmoitettava asianomaisille toimihenkilöille ja luottamusmiehelle mahdollisimman ajoissa ja viimeistään kaksi viikkoa ennen muutoksen voimaantuloa. Jos muutos koskee useampia toimihenkilöitä tai muuten merkittävää osa henkilökunnasta, muutoksesta tulee neuvotella luottamusmiehen kanssa etukäteen.

Työvuoroluetteloon tai työajan tasoitumisjärjestelmään tulevista tilapäisistä poikkeuksista ilmoitetaan asianomaisille toimihenkilöille mahdollisimman ajoissa ja viimeistään kolmantena muutoksen voimaantuloa edeltävänä päivänä, ellei kysymyksessä ole hätätyö. Jos muutos koskee osastoa tai vastaavaa toiminnallista kokonaisuutta, asiasta ilmoitetaan myös luottamusmiehelle.

Paikallisesti sopimalla voidaan poiketa edellä mainituista ilmoitusajoista.

7 § Työaika päivä- ja yksi- ja kaksivuorotyössä

Säännöllinen työaika

1. Säännöllinen työaika päivä- ja kaksivuorotyössä on kahdeksan tuntia päivässä ja 40 tuntia viikossa, ellei toimihenkilön kanssa ole sovittu, että se on 7,5 tuntia päivässä ja 37,5 tuntia viikossa tai ellei toimihenkilön kanssa ole sovittu muusta säännöllisestä työajasta.

2. Paikallisesti voidaan työehtosopimuksen neuvottelujärjestyksen mukaisesti sopia siirtymisestä 37,5 tunnin työviikosta 40 tunnin työviikkoon. Sopimus on tehtävä edellisen vuoden loppuun mennessä. Sopimus on vuosittain irtisanottavissa kahden kuukauden irtisanomisajalla siten, että sopimus loppuu kalenterivuoden päättyessä.

Siirryttäessä 40-tuntiseen työviikkoon toimihenkilön kuukausipalkkaa korotetaan 2,7 %. Toimihenkilön siirtyessä takaisin 37,5-tuntiseen työviikkoon, alennetaan hänen kuukausipalkkaansa 2,6 %.

40-tuntiseen työaikamuotoon siirtymisen jälkeen noudatetaan tämän pykälän 5 kohtaa.

3. Erilaisten työaikajärjestelyjen käyttöönottoa suunniteltaessa on tarkoituksenmukaista selvittää myös mahdollisuudet liukuvan työajan käyttöön ottamiseen. Liukuvaan ja porrastettuun työaikaan voidaan siirtyä, mikäli siitä sovitaan paikallisesti.

4. Ellei paikallisesti ole toisin sovittu alkavat työviikko ja työvuorokausi maanantaina ensimmäisen työvuoron alkaessa. Sunnuntai työvuorokausi päättyy samana ajankohtana.

5. Työajan tasaaminen päivä- ja kaksivuorotyössä

Tämän pykälän määräyksiä sovelletaan niissä työaikamudoissa, joissa säännöllinen työaika on 40 tuntia viikossa.

Lisäksi edellytetään, että toimihenkilöllä on enintään 30 arkipäivän vuosiloma, sekä, että hänen vuosityöaikaansa muutoin lyhentävät vain kirkolliset juhlapyhät, vapunpäivä, juhannusaatto, itsenäisyyspäivä, jouluaatto ja uudenvuodenpäivä.

Paikallisesti voidaan sopia työajantasaamisvapaiden vaihtamisesta jousto - vapaaseen. Joustovapaan osalta menetellään muutoin vuosilomalain 27 §:n mukaisesti, mutta joustovapaan ajankohdasta on sovittava. Joustovapaan osalta ei makseta lomarahaa.

A Työajan tasaaminen/tasaamispäivät

Vapaa ansaitaan kalenterivuoden aikana tehdyistä säännöllisistä työpäivistä seuraavasti:

vähintään	17	työpäivää	1	vapaa
"	35	"	2	vapaata
"	53	"	3	"
"	71	"	4	"
"	88	"	5	"
"	105	"	6	"
"	121	"	7	"
"	138	"	8	"
"	155	"	9	"
"	172	"	10	"
"	189	"	11	"
"	205	"	12,5	"

Tehdyiksi säännöllisiksi työpäiviksi lasketaan lisäksi se aika, jolloin työnantaja maksaa sairausajan tai äitiysvapaan palkkaa sekä työnantajan osittainkin kustantama koulutusaika, jos työnantaja maksaa tältä osin palkan. Työpäiviksi rinnastetaan myös työehtosopimuksen 28 § (lyhyt tilapäinen loma) tarkoittama vapaa-aika, jolta työnantaja maksaa palkan. Mainittuina aikoina siis vapaat sekä kuluvat että karttavat. Työpäiviksi rinnastetaan myös tämän sopimuksen tarkoittamat vapaapäivät.

Työajan tasaamisen määrästä vähennetään muut kuin kohdassa 5 mainitut vuotuista työaikaa lyhentävät sopimukseen tai käytäntöön perustuvat vuosilomajärjestelyt tai vuosittain säännöllisesti toistuvat vapaapäivät.

Vapaan antaminen

Kalenterivuoden aikana kertynyt vapaa annetaan toimihenkilölle viimeistään kertymiskalenterivuoden loppuun mennessä tai toimihenkilön kanssa sovittaessa maksamalla rahakorvaus tai antamalla vapaa muuna sovittavana ajankohtana. Vapaa annetaan työnantajan määräämänä ajankohtana. Jos vapaa annetaan samanaikaisesti kaikille toimihenkilöille tai työosastolle, noudatetaan tässä sopimuksessa mainittua kahden viikon ilmoitusaikaa työajan tasaamisjärjestelmän muuttamisesta. Henkilökohtaisesti annetusta vapaasta on ilmoitettava viimeistään viikkoa ennen vapaan antamisajankohtaa. Ilmoitusajoista voidaan paikallisesti toisin sopia.

Vapaiden antamisessa tulee työnantajan pyrkiä ottamaan huomioon toimihenkilön yksilölliset toivomukset vapaiden ajankohdista tuotannon tarpeiden sekä käynti- ja palveluaikojen sallimissa rajoissa.

Toimihenkilökohtaisesti annettavana tasaamispäivänä tehdyiltä työtunneilta maksetaan toimihenkilölle normaalin palkan lisäksi korvaus kuten viikkoyliytöstä,

mikäli työskentelystä ao. työajan tasaamispäivänä sovitaan toimihenkilön kanssa myöhemmin kuin viikkoa ennen tasaamispäivää.

Vapaa annetaan vähintään työvuoro kerrallaan tai enintään 6,5 päivän osalta puolina päivinä. Vapaa voidaan antaa myös muulla tavalla, jos paikallisesti niin sovitaan.

Jos toimihenkilölle työsuhteen päättyessä on annettu liikaa vapaata, on työnantaja oikeutettu pidättämään tätä vastaavan palkan lopputilin yhteydessä siten kuin työehtosopimuksen 19 §:ssä on tarkoitettu. Pidätys suoritetaan ainoastaan täysiltä työpäiviltä.

Jos tasaamisvapaita ei ole pidetty työsuhteen päättyessä, niitä ei ole voitu antaa ennen kalenterivuoden päättymistä tai, jos toimihenkilön kanssa on sovittu, ettei niitä pidetä, korvataan pitämättömät vapaat toimihenkilölle yksinkertaisella palkalla.

Ansiotaso

Työaika tasataan ansiotasoa alentamatta.

B Työajan tasaaminen/keskimääräinen työaika

Työaika voidaan paikallisesti sopimalla järjestää myös siten, että se vuonna 2012 on keskimäärin 36,1 tuntia, vuonna 2013 keskimäärin 36,2 tuntia ja vuonna 2014 keskimäärin 36,2 tuntia viikossa. Mainittu keskimääräinen viikkotyöaika on saatu siten, että työajan tasaaminen (100 tuntia) on otettu huomioon sitä laskettaessa. Täällöin myös arkipyhät sekä juhannus- ja jouluaatto tasaavat viikkotyöajan näihin määriin kalenterivuoden aikana. Vuosilomapäiviä ei voida käyttää työajan tasaamiseen.

Työaika tasataan antamalla vapaata niin, että työaika enintään kalenterivuoden pituisena ajanjaksona tasoittuu em. keskimääriin edellyttäen, että työtä varten on etukäteen laadittu työajan tasaamisjärjestelmä vähintään ajaksi, jonka kuluessa viikoittainen säännöllinen työaika tasoittuu keskimäärään. Työajan tasaamisjärjestelmä on luonteeltaan kollektiivinen ja koskee sitä aikaa, jolloin käytettävään työaikamuotona asianomaisessa työkohteessa, osastolla tai työpaikalla yleensä on päivä- tai kaksivuorotyö. Siirryttäessä muuhun työaikamuotoon, esimerkiksi kolmivuorotyöhön, määräytyy työaika siirron jälkeen kyseistä työaikamuotoa koskevien määräysten mukaan.

Työnantajan on ennen edellä tarkoitettujen työaikajärjestelyjen toimeenpanoa neuvottava toimihenkilöiden edustajien kanssa. Neuvotteluissa on otettava huomioon työpaikan toimihenkilötyön luonne, käynti- ja palveluaikojen turvaaminen, muiden henkilöstöryhmien työaikajärjestelyt sekä muut vastaavat seikat. Neuvottelujen jälkeen työnantaja ilmoittaa minkä järjestelmän mukaan sovellettavat menettelytavat määräytyvät.

Esimerkki 1

Kun työskennellään päivä- ja kaksivuorotyössä koko vuosi ja pidetään 30 päivää vuosilomaa, muodostuu em. vuotuinen työaika seuraavalla tavalla:

- päivä- ja kaksivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso 365 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 365 pv /.
7 pv/vk, eli 52,14 viikkoa
- toimihenkilöt ovat tuona aikana vuosilomalla 5 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on 47,14 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 47,14 vk x 36,4 h/vk, eli 1716 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 214 työvuoroa.

Esimerkki 2

Mikäli työskennellään vain osan aikaa vuodesta, selvitetään työehtosopimuksessa sovitun keskimääräisen viikkotyöajan toteutuminen seuraavalla tavalla:

- päivä- ja kaksivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso 196 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 196 pv /.
7 pv/vk, eli 28 viikkoa
- toimihenkilöt ovat tuona aikana vuosilomalla 3 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on 25 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 25 vk x 36,4 h/vk, eli 910 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 114 työvuoroa.

Mikäli edellisissä kuvatuissa esimerkeissä 1 ja 2 ajanjaksoihin yksittäistä toimi-henkilöä koskien sisältyy pidempiä palkattomia poissaoloja, kuten esimerkiksi pitkä palkaton työkyvyttömyys, isyysvapaa, vuorotteluvapaa, opintovapaa tms., huomioidaan ko. aika esimerkissä mainitun vuosiloman tapaan työviikkoja vähentävänä tekijänä.

Vuosiloma

Vuosiloman pituutta määrittäessä pidetään työssäolopäivien veroisina päivinä myös niitä päiviä, joihin toimihenkilö on estynyt tekemästä työtä tämän sopimuksen mukaisen vapaan pitämisen vuoksi.

8 § Työaika keskeytyvässä kolmivuorotyössä

Keskeytyvässä 3-vuorotyössä säännöllinen työaika on 8 tuntia viikossa ja pitkän aikavälin keskiarvona keskimäärin 35,8 tuntia viikossa. Arkipyhien sijoittumisesta riippuen keskimääräinen viikkotyöaika voi vuosittain vaihdella ja on näin ollen vuonna 2012 35,6 tuntia, vuonna 2013 35,7 tuntia viikossa ja vuonna 2014 35,7 tuntia viikossa.

Esimerkki 1

Kun työskennellään keskeytyvässä kolmivuorotyössä koko vuosi ja pidetään 30 päivää vuosilomaa, muodostuu vuotuinen työaika seuraavalla tavalla:

- keskeytyvässä kolmivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso 365 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 365 pv /.
7 pv/vk, eli 52,14 viikkoa
- toimihenkilöt ovat tuona aikana vuosilomalla 5 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on 47,14 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 47,14 vk x 35,8 h/vk, eli 1689 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 211 työvuoroa.

Esimerkki 2

Mikäli työskennellään vain osan aikaa vuodesta, selvitetään työehtosopimuksessa sovitun keskimääräisen viikkotyöajan toteutuminen seuraavalla tavalla:

- keskeytyvässä kolmivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso 196 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 196 pv /.
7 pv/vk, eli 28 viikkoa
- toimihenkilöt ovat tuona aikana vuosilomalla 3 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on 25 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 25 vk x 35,8 h/vk, eli 895 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 112 työvuoroa.

Mikäli edellisissä kuvatuissa esimerkeissä 1 ja 2 ajanjaksoihin yksittäistä toimihenkilöä koskien sisältyy pidempiä palkattomia poissaoloja, kuten esimerkiksi pitkä palkaton työkyvyttömyys, isyysvapaa, vuorotteluvapaa, opintovapaa tms., huomioidaan ko. aika esimerkissä mainitun vuosiloman tapaan työviikkoja vähentävänä tekijänä.

Työtä varten tulee ennakolta laatia työajan tasaamisjärjestelmä enintään kalenterivuoden pituiseksi ajanjaksoksi, jonka kuluessa viikoittainen säännöllinen työaika tasoittuu sanottuun keskimäärään.

Työajan tasaaminen toteutetaan kuukausipalkkaa vähentämättä.

Työajan tasaamisjärjestelmän mukaisia vapaapäiviä pidetään työssäolopäivien veroisina vuosilomaa määrättäessä, kuitenkin vähennettynä asianomaiseen kalenterikuukauteen sisältyvien päivätyötä tekevien toimihenkilöiden tavanomaisten vapaapäivien lukumäärällä.

Keskeytyvässä kolmivuorotyössä korvataan työ, joka ylittää asianomaisen työajan tasaamisjärjestelmän mukaisen viikkotyöajan, siten kuin työehtosopimuksessa viikoittaisesta ylityöstä on sovittu.

Ylityökorvausten laskettaessa käytetään kuukausipalkan jakajana lukua 155.

9 § Työaika keskeytymättömässä kolmivuorotyössä

Säännöllinen työaika keskeytymättömässä 3-vuorotyössä on keskimäärin 34,6 tuntia viikossa.

Edellä 1. kohdassa tarkoitettussa työssä työajan tulee vuosilomaa lukuun ottamatta enintään vuoden pituisena ajanjaksona tasoittua keskimäärin 34,6 tuntiin viikossa. Siten niiden toimihenkilöiden vuotuinen työaika, joilla on oikeus 30 päivän vuosilomaan ja jotka tämän lomansa pitävät kalenterivuoden aikana, on 1632 tuntia vuodessa. Vastaavasti 24 arkipäivän pituiseen vuosilomaan oikeutettujen toimihenkilöiden vuotuinen työaika on 1666 tuntia.

Esimerkki 1

Kun työskennellään keskeytymättömässä kolmivuorotyössä koko vuosi ja pidetään 30 päivää vuosilomaa, muodostuu em. vuotuinen työaika seuraavasti: seuraavalla tavalla:

- keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso 365 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 365 pv
. / . 7 pv/vk, eli 52,14 viikkoa

- toimihenkilöt ovat tuona aikana vuosilomalla 5 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on 47,14 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 47,14 vk x 34,6 h/vk, eli 1632 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 204 työvuoroa.

Esimerkki 2

Mikäli keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskennellään vain osan aikaa vuodesta, selvitetään työehtosopimuksessa sovitun keskimääräisen viikkotyöajan toteutuminen seuraavalla tavalla:

- keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso 196 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 196 pv
. / . 7 pv/vk, eli 28 viikkoa
- toimihenkilöt ovat tuona aikana vuosilomalla 3 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on 25 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 25 vk x 34,6 h/vk, eli 865 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 108 työvuoroa ja ajanjaksolle laadittavaan työaikasuunnitelmaan tulee siis sisältyä 108 työvuoroa.

Mikäli edellä kuvattuun 28 kalenteriviikon ajanjaksoon yksittäistä toimihenkilöä koskien sisältyy pidempiä, muita kuin tämän pykälän 6. kohdassa mainittuja palkattomia poissaoloja, esimerkiksi pitkä palkaton työkyvyttömyys, isyysvapaa, vuorotteluvapaa, opintovapaa tms., huomioidaan ko. aika esimerkissä mainitun vuosiloman tapaan työviikkoja vähentävänä tekijänä.

Työtä varten tulee ennakolta laatia työajan tasaamisjärjestelmä vähintään ajaksi, jonka kuluessa viikoittainen työaika tasoittuu sanottuun keskimäärään.

Työajan tasaamisjärjestelmän mukaisia vapaapäiviä pidetään työssäolopäivien veroisina vuosilomaa määrättäessä, kuitenkin vähennettynä asianomaiseen kalenterikuukauteen sisältyvien, päivätyötä tekevien toimihenkilöiden tavanomaisten vapaapäivien lukumäärällä.

Jos lomakautena 2.5. - 30.9. välisenä aikana annettavaan lomajaksoon sisältyy sunnuntaiden lisäksi muita lakisääteiksi lomapäiviksi kelpaamattomia päiviä, määräytyy tässä pykälässä tarkoitettu vuosityöaika näitä päiviä vastaten lyhyemmäksi.

Tässä työaika muodossa korvataan työ, joka ylittää asianomaisen työviikon työajan tasaamisjärjestelmän mukaisen viikkotyöajan, siten kuin työehtosopimuksessa viikoittaisesta ylityöstä on sovittu.

Kolmivuorotyössä tehdyiksi säännöllisiksi työvuoroiksi lasketaan myös työnantajan osittain kustantama koulutusaika siltä osin kuin työnantaja koulutus sopimuksen mukaan korvaa ansion menetyksen. Säännöllisiin työvuoroihin rinnastetaan edelleen työehtosopimuksen 28 § mukainen lyhyt tilapäinen loma, jolta työnantaja maksaa palkkaa.

Työehtosopimuksen 15 § 5 momentin mukaisena jakajana käytetään lukua 148.

Osa-ajan palkan suuruus lasketaan, kuten työehtosopimuksen 19 §:ssä on sovittu osa-ajan palkan laskemisesta käyttäen laskentaperusteena sopimuksen soveltamisohjeen taulukossa olevien työpäivien lukumäärää.

Ansionmenetyksen kompensointina maksetaan keskeytymättömässä kolmivuorotyössä toimihenkilölle kuukausittain 5,5 % suuruinen erillinen lisä. Mikäli yrityksessä on käytössä järjestelmä, joka jo ottaa huomioon kompensointia, ei tällaista järjestelmää tarvitse muuttaa.

Työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiset vapaapäivät (- päivät) ovat työssäolo-päivien veroisia päiviä vuosiloman pituutta määrättäessä, kuitenkin vähennettynä päivätyöntekijöillä asianomaiseen kalenterikuukauteen sisältyvien tavanomaisten vapaapäivien määrällä.

10 § Työvuoroluettelo

1. Työpaikalla on laadittava työvuoroluettelo, milloin se on työn laatuun nähden mahdollista. Työvuoroluettelosta tulee ilmetä päivittäisen säännöllisen työajan alkamis- ja päättymisajankohta, ruokailutaun pituus ja ajankohta sekä viikoittaiset vapaapäivät.

11 § Työvuoroluettelon ja työajan tasoittumisjärjestelmän muuttaminen

1. Työvuoroluetteloon tai työajan tasoittumisjärjestelmään tulevista pysyvistä muutoksista on ilmoitettava asianomaisille toimihenkilöille ja luottamusmiehelle mahdollisimman ajoissa ja viimeistään kaksi viikkoa ennen muutoksen voimaantuloa. Jos muutos koskee useampia toimi henkilöitä tai muuten merkittävää osa henkilökunnasta, muutoksesta tulee neuvotella luottamusmiehen kanssa etukäteen.

2. Työvuoroluetteloon tai työajan tasoittumisjärjestelmään tulevista tilapäisistä poikkeuksista ilmoitetaan asianomaisille toimihenkilöille mahdollisimman ajoissa ja viimeistään kolmantena muutoksen voimaantuloa edeltävänä päivänä, ellei kysymyksessä ole hätätyö. Jos muutos koskee osastoa tai vastaavaa toiminnallista kokonaisuutta, asiasta ilmoitetaan myös luottamusmiehelle.

3. Paikallisesti sopimalla voidaan poiketa edellä mainituista ilmoitusajoista.

12 § Vapaapäivät

1. Viikkoa kohti annettava toinen vapaapäivä voi olla:
  - kiinteä viikonpäivä, joka on lauantai, tai ellei se ole mahdollista, maanantai, tai
  - vaihtuva viikonpäivä, jos työtä tehdään vähintään kuutena päivänä viikossa.
2. Jos työssä noudatetaan keskimääräistä viikkotyöaika, vapaapäivät ajoitetaan siten, että jaksoon tulee niin monta vapaapäivää, että työaika jakson kuluessa tasoittuu säännölliseen viikkotyöaikaan.

Ellei vapaapäiviä voida ennakoida, tasoittumisvapaan antamisesta on ilmoitettava vähintään viikkoa etukäteen.

13 § Arkipyhäviikot

1. Arkipyhäviikolla on arkipäiväksi sattuvan juhlapäivän aaton ja lauantain säännöllinen työaika sama kuin muina arkipäivinä.
2. Vapaapäiviä ovat kuitenkin:
  - a) uudenvuodenpäivän viikon lauantai,
  - b) loppiaisviikon lauantai,
  - c) pääsiäislauantai,
  - d) pääsiäisen jälkeinen lauantai,
  - e) vapunpäivän viikon lauantai,
  - f) helatorstai viikon lauantai,
  - g) juhannusaatto,
  - h) itsenäisyyspäiväviikon lauantai,
  - i) jouluaatto ja
  - j) joulun jälkeinen lauantai

Mikäli tuotannolliset syyt edellyttävät työskentelyä mainittuina vapaapäivinä, vapaapäivän menettäminen korvataan säännöllisenä työaikana annettavilla vapaapäivillä tai korvaamalla rahana kuten viikkoylityö, ellei samalta ajalta jo suoriteta seisokkiajan korvausta. Korvaamistapaa koskevat kysymykset tulisi selvittää etukäteen.

3. Pääsiäislauantaina, juhannusaattona ja jouluaattona työskenteleville toimihenkilöille maksetaan 100 %:lla korotettu palkka. Tätä määrystä ei sovelleta keskeytymättömässä vuorotyössä eikä säännöllisessä ilta- tai yötyössä.

14 § Lisätyö

1. Lisätyön käsite

Lisätyöllä tarkoitetaan työaikalain mukaisesti työnantajan aloitteesta ja toimihenkilön suostumuksella tehtyä, työehtosopimuksen mukaisen työajan lisäksi

tehtyä työtä, joka ylittää työehtosopimuksen mukaisen työajan, mutta ei työaika-laissa säädettyä säännöllisen työajan enimmäismäärää (8 h/vrk ja 40 h/vk, tai jos työaika on keskimääräistetty, keskimäärin em. tuntimääriä).

2. Lisätyön muodot

Lisätyötä esiintyy seuraavissa muodoissa:

- a) Päivittäisenä lisätyönä, tavallisesti vain 0,5 tuntia päivässä.
- b) Vapaapäivänä
- tavallisesti enintään 2,5 tuntia, milloin lisätyötä ei lainkaan ole tehty viikon aikana tai
- aina 40 tuntiin saakka viikkoa kohti, milloin toimihenkilö on viikon aikana ollut poissa työstä.

3. Sovellettaessa keskimääräistä viikkotyöaika, lisätyötä on se säännöllisen sovitus viikkotyöajan lisäksi tehty työ, mikä koko jakson kuluessa keskimäärin alittaa 40 tuntia viikkoa kohti.

Milloin työajan tasaamisjärjestelmän pohjana oleva ajanjakso on niin pitkä, ettei se mahdu saman palkanmaksukauden puitteisiin, voidaan lisätyö laskea viikoittain käyttäen vertailuperusteena asianomaiselle viikolle työajan tasaamisjärjestelmässä vahvistettua säännöllistä viikkotyöaika.

4. Lisätyöstä maksettava palkka

Lisätyöstä maksetaan tuntiluvun mukaan korottamaton palkka ellei lisätyön korvaamisesta vastaavalla vapaalla ole sovittu. Lisätyöstä maksettava perustuntipalkka lasketaan samalla tavalla kuin ylityökorvausta laskettaessa.

Toimihenkilölle, jonka säännöllinen työaika on 7,5 tuntia päivässä ja 37,5 tuntia viikossa, maksetaan kuitenkin työajan tasaamisjärjestelmän mukaisen vuorokautisen tai viikoittaisen työajan ylittävästä lisätyöstä korvaus kuten vuorokautisesta tai viikoittaisesta ylityöstä on sovittu. Lisätyö ei ole ylityötä.

Paikallisesti voidaan sopia lisätyön vaihtamisesta joustovapaaseen. Joustovapaan osalta menetellään muutoin vuosilomalain 27 § mukaisesti, mutta joustovapaan ajankohdasta on sovittava. Joustovapaan osalta ei makseta lomarahaa.

15 § Ylityö

1. Ylityöllä tarkoitetaan työaikalain mukaisesti työnantajan aloitteesta ja toimihenkilön suostumuksella säännöllisen enimmäistyöajan (8 h/vrk ja 40 h/vko, tai jos työaika on keskimääräistetty, keskimäärin em. tuntimäärien) lisäksi tehtyä työtä.

Jos toimihenkilö työskentelee työviikon aikana eri työaikamuodoissa, määräytyy viikkoylityö sen työaikamuodon työvuoroluettelon perusteella, missä hän asianomaisella viikolla on työskennellyt eniten.

2. Korvaus säännöllisen työajan ylittäviltä työtunneilta

Vuorokautisen säännöllisen työajan ylittävästä työstä

Mikäli tehtyjen työtuntien määrä työvuorokauden aikana ylittää 8 tuntia, tai keskimääräistä työaikajärjestelyä käytettäessä ko. työvuorokaudelle työajan tasoittumisjärjestelmässä vahvistetun työtuntimäärän, maksetaan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 %:lla ja seuraavilta 100 %:lla korotettu palkka. Lauantai-päivänä sekä pyhä- ja juhlapäivien aattona korvaus on suoraan 100 %.

Viikoittaisen säännöllisen työajan ylittävästä työstä

Mikäli tehtyjen työtuntien määrä vähennettynä saman työviikon aikana tehdyillä, edellisen kohdan mukaisilla vuorokautisilla ylityötunneilla työviikon aikana ylittää 40 tuntia, tai keskimääräistä työaikajärjestelyä käytettäessä ko. viikolle työajan tasoittumisjärjestelmässä vahvistetun työtuntimäärän, maksetaan kahdeksalta ensimmäiseltä tunnilta 50 %:lla ja seuraavilta 100 %:lla korotettu palkka. Pääsiäislauantaina, juhannusaattona ja jouluaattona tehdystä työstä ko. korvaus on suoraan 100 %.

Välittömästi yöllä tehdyn säännöllisen työvuoron jälkeen tehtävästä työstä maksetaan 100 %:lla korotettu palkka.

Ylityökorotus tai koko palkka ylityön ajalta voidaan maksaa kiinteänä kuukausikorvauksena tai vaihtaa vastaavaan vapaaseen, jos siitä on sovittu asianomaisen toimihenkilön kanssa. Vapaa-aika on annettava ja otettava kuuden kuukauden kuluessa ylityön tekemisestä.

Paikallisesti voidaan sopia ylityökorotuksen tai koko palkan ylityön ajalta vaihtamisesta joustovapaaseen. Joustovapaan osalta menetellään muutoin vuosilomalain 27 § mukaisesti, mutta joustovapaan ajankohdasta on sovittava. Joustovapaan osalta ei makseta lomarahaa.

3. Mikäli toimihenkilöllä vuosiloman, sairauden, taloudellisesta tai tuotannollisesta syystä tapahtuneen lomautuksen, työajan lyhentämissopimuksen tarkoittamisen työajanlyhennysvapaiden, työnantajan määräyksestä suoritettun matkan, yhteistoimintasopimuksen 5.1 ja 5.2 kohdissa tarkoitetun koulutuksen tai reservin harjoitusten takia ei ole työviikon työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisina työpäivinä ollut mahdollisuutta tehdä työtä niin monta tuntia, että se vastaisi hänen säännöllistä viikoittaista työaikaansa ja hän tekee työtä työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisena vapaapäivänä, maksetaan vapaapäivänä tehdyistä työtunneista ylityökorvaus siten kuin viikoittaisesta ylityöstä on sovittu.

4. Jos toimihenkilö siirtyy kesken työviikon työaikamuodosta toiseen tai työvuorosta toiseen, katsotaan viikoittaiseksi ylityöksi työ, joka ylittämättä säännöllistä vuorokautista työaika ylittää 40 tuntia viikossa.

5. Laskettaessa ylityöstä maksettavaa korotettua palkkaa, on perustuntipalkka laskettava siten, että kuukausipalkka luontoisetuineen jaetaan päivä- ja kaksivuorotyössä luvulla 160 säännöllisen viikkotyöajan ollessa 40 tuntia ja luvulla 158

silloin, kun säännöllinen viikkotyöaika on 37,5 tuntia. Keskeytyvässä kolmivuorotyössä jakaja on 155 ja keskeytymättömässä kolmivuorotyössä 148.

Peruspalkkaa laskettaessa tulee henkilökohtaisen kuukausipalkan lisäksi ottaa huomioon mahdollisten luontoisetujen raha-arvon lisäksi palvelusvuosilisa silloin, kun se on sovittu maksettavaksi palkanmaksukausittain, provisiopalkka ja tuotantopalkkiot ja mahdollinen sijaisuuskorvaus, mutta ei sen sijaan vuorotyölisä, säännöllisestä sunnuntaityöstä maksettavaa kiinteätä korvausta eikä tilapäisluontoisia poikkeuksellisia korvauksia, kuten yli-, sunnuntai- ja lisätyökorvauksia, enintään kaksi kertaa vuodessa maksettavaa voitto- tai muuta vastaavaa palkkiota.

Jos toimihenkilön suorittama työ jatkuu vuorokauden tai työvuorokauden vaihteen yli, katsotaan työ lisä- ja ylityökorvausta laskettaessa edellisen vuorokauden työksi siihen asti, kunnes toimihenkilön säännöllinen työvuoro normaalisti alkaa. Näitä tunteja ei tällöin oteta huomioon jälkimmäisen vuorokauden säännöllistä työaikaa laskettaessa.

6. Toimihenkilön jäädessä säännöllisen työajan päätyttyä ylityöhön, jonka arvioidaan kestävän vähintään kaksi tuntia, on pidettävä kohtuullisena, että hänelle varataan mahdollisuus pitää ruokailun kannalta välttämätön tauko tai tilaisuus ruokailla työn lomassa.

7. Toimihenkilölle, joka on tehnyt arkipyhäviikolla työtä enemmän kuin kyseessä olevan arkipyhäviikon työaika edellyttää, korvataan ylittävät tunnit kuten viikkoylityöstä on sovittu, mikäli sitä ei ole korvattava vuorokautisena ylityönä.

8. Milloin aloittamis- ja lopettamistöistä aiheutuu vuorokautista ylityötä, on siitä maksettava korvaus. Tämän vuoksi on tarpeellista, että paikallisesti selvitetään ne tehtävät, joissa aloittamis- ja lopettamistyötä esiintyy. Samalla tulee selvittää myös se, miten ko. työt kussakin tapauksessa korvataan.

Esimerkki säännöllisen työajan lisäksi tehtyjen tuntien korvaamisesta

Ma	Ti	Ke	To	Pe	La	Su
8	8	8	10	8	1,5	10

lasketaan viikon kaikki suoritettut työtunnit yhteen 53,5 tuntia

edellisestä vähennetään vuorokautisen säännöllisen työajan ylittävät tunnit (To ja Su) 4,0 tuntia
49,5 tuntia

jäännöksestä vähennetään ao. työajan tasoittumisjärjestelmän säännöllinen työaika viikkoylityönä korvataan 40,0 tuntia
9,5 tuntia

Vuorokautisen säännöllisen työajan ylittäviltä tunneilta maksetaan 50 %:lla korotettu palkka (torstai). Kuitenkin milloin viikoittaista ylityötä on jo korvattu 8 tuntia, maksetaan tehdystä vuorokautisen säännöllisen työajan ylittäviltä

tunneilta 100 %:lla korotettu palkka. Tässä siis sunnuntain kahdelta viimeiseltä tunnilta maksetaan palkka 100 %:lla korotettuna.

Viikoittaisen säännöllisen työajan ylittäviltä tunneilta maksetaan kahdeksalta ensimmäiseltä tunnilta 50 %:lla korotettu palkka ja sen jälkeen 100 %:lla korotettu. Tässä siis lauantain tunnit ja sunnuntain 6,5 ensimmäistä tuntia 50 %:lla ja sunnuntain 1,5 seuraavaa tuntia 100 %:lla korotettuna.

Sunnuntaina tehdystä työstä maksetaan muun palkan lisäksi sunnuntaityökorotuksena yksinkertainen peruspalkka kaikilta 10 tunnilta.

Lisäksi on annettava viikoittainen vapaa-aika myöhemmin tai maksettava viikkolepokorvaus niiden määräysten mukaan, jotka on selostettu jäljempänä 19 §:ssä.

Lisätyön korvaamisesta ks. sopimuksen 14 §. Arkipyhäviikkojen työajan osalta ks. 13 §. Aattopäivinä tehdyn ylityön osalta ks. sopimuksen 15 §.

9. Ylitöiden enimmäismäärän tarkastelujaksona käytetään yksinomaan kalenterivuotta.

16 § Sunnuntaityö

1. Sunnuntaityöllä tarkoitetaan sunnuntaina, muuna kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä ja itsenäisyyspäivänä tehtyä työtä. Siitä maksetaan muun siltä ajalta tulevan palkan lisäksi sunnuntaityökorotuksena yksinkertainen peruspalkka.

2. Jos sunnuntaina tehty työ on lisä- tai ylityötä, maksetaan siitä korvaus asianomaisten lisä- ja ylityötä koskevien säännösten mukaan sekä lisäksi edellä olevan kohdan 1 mukaisena sunnuntaityökorotuksena yksinkertainen peruspalkka.

3. Sunnuntaityökorotus voidaan maksaa kiinteänä kuukausikorvauksena tai vaihtaa vastaavaan vapaaseen, jos siitä sovitaan asianomaisten toimihenkilön kanssa. Vapaa-aika on annettava ja otettava kuuden kuukauden kuluessa ylityön tekemisestä.

4. Paikallisesti voidaan sopia sunnuntaikorotuksen vaihtamisesta joustovapaaseen. Joustovapaan osalta menetellään muutoin vuosilomalain 27 § mukaisesti, mutta joustovapaan ajankohdasta on sovittava. Joustovapaan osalta ei makseta lomarahaa.

17 § Suurjuhlapyhäkorvaus

Uudenvuoden-, loppiais-, pitkäperjantain-, I ja II pääsiäis-, vappu-, helatorstai-, helluntai-, juhannus-, pyhäin-, itsenäisyys- sekä I ja II joulupäivänä maksetaan kello 06.00 lähtien 24 tunnin aikana kaikille ko. päivänä työssä oleville 200 %:lla korotettu palkka. Siihen sisältyy mahdollinen sunnuntaityökorotus. Mikäli se esimerkiksi noudatetun sovituksen työvuororytmityksen, työvuorokauden vaihtumisajankohdan tms. syyn vuoksi katsotaan tarpeelliseksi, voidaan em. suurjuhlapyhäkorvauksen maksuajankohdasta paikallisesti sopia toisinkin.

Mainittujen päivien aattona maksetaan vuorotyössä tai säännöllisessä ilta- tai yötyössä työskenteleville suurjuhlapyhän aaton korvausta ilta- ja yövuoron ajalta 100 % ja aamuvuoron ajalta 20 %:lla korotettu palkka. Korvaus ei sisällä mahdollisia yli- ja sunnuntaityökorotuksia.

Päivätyössä työskentelevälle toimihenkilölle maksetaan em. aattopäivinä korotus, jonka suuruus on 20 %:lla korotettu palkka työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiselta säännölliseltä työajalta. Ylityöajalta korvausta ei makseta. Korvaus ei sisällä mahdollista sunnuntaityökorotusta.

18 § Lepoajat ja viikkolepokorvaus

Päivittäinen lepoaika

1. Milloin työ on järjestetty säännöllisesti vaihtuviin kuutta tuntia pitempiin vuoroihin, niin myös työaikalaain 7 §:ssä tarkoitetuissa töissä, on toimihenkilölle annettava vähintään puoli tuntia kestävä lepoaika tai tilaisuus aterioida työn aikana.
2. Kun työaika on päivätyössä kuutta tuntia pitempi, on toimihenkilölle annettava työn aikana ainakin yksi säännöllinen vähintään tunnin kestävä lepoaika. Se voidaan kuitenkin sen jälkeen, kun siitä on paikallisesti sovittu, lyhentää ½ tuntiin asti. Toimihenkilöllä on oikeus poistua lepoaikana esteettömästi työpaikalta. Tämä ei kuitenkaan koske sellaisia toimihenkilöitä, joiden työpaikalla olo on työn jatkumiselle välttämätöntä.

Paikallisesti voidaan sopia, ettei toimihenkilöllä ole päivätyössä ruokailutaukoa, vaan hänelle varataan tilaisuus ruokailuun työpäivän keskivaiheilla työn kannalta kulloinkin sopivana ajankohtana.

3. Työaikaan luetaan koko se aika, jonka toimihenkilö on sidottu työhönsä tai velvollinen olemaan työpaikalla, mutta ei sitä vastoin sellaista taukoa, jonka aikana hänellä on sekä oikeus että myös käytännössä mahdollisuus vapaasti poistua työpaikalta.
4. Osapuolet suosittelevat, että toimihenkilöille varataan mahdollisuus kerran päivässä työn suorittamisen kannalta sopivimpana ajankohtana työnsä lomassa nauttia kahvia tai virvokkeita siten, että tämä mahdollisimman vähän aiheuttaa haittaa työn kululle.

Vuorokausilepo

Toimihenkilölle on annettava jokaisen työvuoron alkamista seuraavan 24 tunnin aikana vähintään 11 tunnin sekä jaksotyössä vähintään 9 tunnin pituinen keskeytymätön lepoaika, jollei kysymyksessä ole varallaoloaikana tehty työ.

Edellä esitetystä voidaan tilapäisesti poiketa enintään kolmen peräkkäisen vuorokausilevon aikana kerrallaan työaikalaain 29 § 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Lepoajan on kuitenkin oltava vähintään viisi tuntia ja toimihenkilölle

on tällöin annettava lainkohdassa tarkoitetut korvaavat lepoajat mahdollisimman nopeasti, viimeistään kuitenkin yhden kuukauden kuluessa.

Jos työn tarkoituksenmukainen järjestäminen edellyttää, työnantaja ja toimihenkilö voivat sopia tilapäisestä vuorokausilevon lyhentämisestä vähintään 7 tuntiin.

Viikoittainen vapaa-aika

1. Toimihenkilöille on, mikäli mahdollista sunnuntain ajaksi annettava vähintään 35 tuntia käsittävä yhdenjaksoinen viikoittainen vapaa-aika. Kuitenkin voidaan mainitun pituinen viikoittainen vapaa-aika antaa muunakin viikon aikana, jos työtä sen laadun vuoksi tehdään kaikkina viikon päivinä tahi jos toimihenkilöä tarvitaan tilapäisesti työhön sunnuntaina liikkeessä tai yrityksessä suoritettavan työn säännöllisen kulun turvaamiseksi.
2. Keskeytymättömässä vuorotyössä saadaan kuitenkin viikoittainen vapaa-aika järjestää niin, että sitä 12 viikon aikana tulee keskimäärin vähintään 35 tuntia viikkoa kohden ja vähintään 24 tuntia kullakin kerralla.
3. Tämän pykälän viikoittaista vapaa-aikaa koskevista säännöksistä voidaan poiketa:
  - a) milloin toimihenkilön säännöllinen työaika vuorokaudessa on enintään kolme tuntia;
  - b) milloin toimihenkilöä tarvitaan hätätyössä;
  - c) milloin työn tekninen laatu ei salli joidenkin toimihenkilöiden täydellistä työstä vapauttamista;
  - d) milloin toimihenkilöä tarvitaan tilapäisesti työhön hänen viikoittaisena vapaa-aikana yrityksessä suoritettavan työn säännöllisen kulun ylläpitämiseksi.

Korvaus viikoittaisesta vapaa-ajasta

1. Toimihenkilölle suoritetaan hänen tilapäisesti viikoittaisena vapaa-aikana tekemästä työstä korvaus lyhentämällä vastaavasti hänen säännöllistä työaikaansa viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työn tekemisestä tai jos siitä etukäteen sovitaan, maksamalla viikkolepokorvaus jäljempänä olevan 5. kohdan mukaan kokonaisuudessaan rahana.
2. Viikkolepopäiväksi katsotaan, ellei muuta ole sovittu, sunnuntai päivätyössä ja keskeytyvässä vuorotyössä ja työajan tasoittumisjärjestelmän mukainen viikon viimeinen vapaapäivä muussa työssä.

1.2.2012 voimassa oleva kirjaus:

3. Viikoittaisena vapaa-aikana tehty tilapäinen työ on korvattava myös siinä tapauksessa, että toimihenkilö on ollut saman viikon aikana poissa työstä sairauden tai tapaturman vuoksi.

1.3.2013 lukien voimaan tuleva kirjaus:

3. Viikoittaisena vapaa-aikana tehty tilapäinen työ on korvattava myös siinä tapauksessa, että toimihenkilö on ollut saman viikon aikana poissa työstä sairauden, tilapäisen hoitovapaan, tapaturman tai työnantajan määräämän koulutuksen vuoksi.

4. Sillä viikolla, jona vastaava vapaa annetaan, on säännöllinen työaika työajan tasoittumisjärjestelmän mukainen viikkotyöaika vähennettynä annetun vapaan tuntimäärällä.

5. Jos toimihenkilö siihen suostuu, voidaan viikkolepokorvaus suorittaa kokonaisuudessaan rahana siten, että hänelle suoritetaan kuukausipalkan lisäksi työhön käytetyltä ajalta

- peruspalkka 100 %:lla korotettuna sekä

- tämän sopimuksen edellyttämät yli- ja sunnuntaityökorotukset, jos kyseessä samalla on yli- tai sunnuntaityö.

Korvaustavasta on sovittava samalla, kun sovitaan viikkolevon aikana tehtävästä työstä.

19 § Osa-ajan palkka

Laskettaessa osa-ajalta maksettavan palkan suuruutta, saadaan tunnilta maksettava palkka jakamalla kuukausipalkka asianomaiseen kuukauteen sisältyvien työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisten säännöllisten työtuntien lukumäärällä. Kuukausipalkan käsite on tässä sama kuin 14 §:ssä. Poissaolo voidaan myös korvata vastaavalla määrällä työtunteja.

Soveltamisohje

Osa-ajan palkka maksetaan esimerkiksi silloin, kun työsuhde alkaa tai päättyy muuna ajankohtana kuin palkanmaksukauden alussa tai lopussa taikka milloin toimihenkilö on ollut poissa työstä eikä työnantaja ole velvollinen maksamaan poissaoloajalta palkkaa.

Ellei poissaoloa korvata tekemällä vastaava määrä työtunteja, menetellään seuraavasti:

poissaolopäivä/-tunti

- lasketaan kuukauteen sisältyneet työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiset säännölliset työpäivät/-tunnit

- kuukausipalkka jaetaan työpäivien/-tuntien lukumäärällä poissaolopäivän/-tunnin palkka

- poissaolopäivän/-tunnin palkka vähennetään kuukausipalkasta = osa-ajan palkka

Poissaolopäivän tai -tunnin palkka vaihtelee joka kuukausi ao. kuukauteen sisältyvien työpäivien tai työtuntien mukaan:

KUUKAUSITYÖAIKA VUONNA 2012

	työpäiviä	37,5 t	40,0 t
tammikuu	21	157,5	168,0
helmikuu	21	157,5	168,0
maaliskuu	22	165,0	176,0
huhtikuu	19	142,5	152,0
toukokuu	21	157,5	168,0
kesäkuu	20	150,0	160,0
heinäkuu	22	165,0	176,0
elokuu	23	172,5	184,0
syyskuu	20	150,0	160,0
lokakuu	23	172,5	184,0
marraskuu	22	165,0	176,0
joulukuu	18	135,0	144,0
(sisältää itsenäisyyspäivän)			

KUUKAUSITYÖAIKA VUONNA 2013

	työpäiviä	37,5 t	40,0 t
tammikuu	22	165,0	176,0
helmikuu	20	150,0	160,0
maaliskuu	20	150,0	160,0
huhtikuu	21	157,5	168,0
toukokuu	21	157,5	168,0
kesäkuu	19	142,5	152,0
heinäkuu	23	172,5	184,0
elokuu	22	165,0	176,0
syyskuu	21	157,5	168,0
lokakuu	23	172,5	184,0
marraskuu	21	157,5	168,0
joulukuu	19	142,5	152,0
(sisältää itsenäisyyspäivän)			

KUUKAUSITYÖAIKA VUONNA 2014

	työpäiviä	37,5 t	40,0 t
tammikuu	21	157,5	168,0
helmikuu	20	150,0	160,0
maaliskuu	21	157,5	168,0
huhtikuu	20	150,0	160,0
toukokuu	20	150,0	160,0
kesäkuu	20	150,0	160,0
heinäkuu	23	172,5	184,0
elokuu	21	157,5	168,0
syyskuu	22	165,0	176,0
lokakuu	23	172,5	184,0
marraskuu	20	150,0	160,0
joulukuu	20	150,0	160,0

Tämän taulukon käyttämisen edellytyksenä on, että kysymyksessä on osa-ajan palkan laskeminen.

Taulukkoa sovelletaan tarvittaessa myös tämän sopimuksen 6 § 7. kappaleen tarkoittamissa tilanteissa, ellei paikallisesti toisin sovita.

20 § Päivystysvalmius ja puhelinohjeet

Päivystyksellä tarkoitetaan sitä, että toimihenkilö on sopimuksen mukaan säännöllisen työaikansa ulkopuolella valmiudessa kutsun saatuaan saapumaan suorittamaan työtehtäviään.

Työnantaja on velvollinen maksamaan toimihenkilölle päivystysvalmiudesta korvausta.

Päivystysvalmiudesta maksettava korvaus on:

1. 50 % säännöllisestä henkilökohtaisesta tuntipalkasta, jos toimihenkilö on velvollinen aloittamaan työt viimeistään tunnin kuluttua kutsusta.
2. 25% säännöllisestä henkilökohtaisesta tuntipalkasta, jos toimihenkilö on velvollinen aloittamaan työt 2 tunnin kuluttua kutsusta.
3. 10% säännöllisestä henkilökohtaisesta tuntipalkasta, jos toimihenkilö on velvollinen aloittamaan työt viimeistään 3 tunnin kuluttua kutsusta.

Korvaus maksetaan siltä ajalta, kun toimihenkilö on valmiudessa työtä tekemättä.

Jos valmiudessa oleva toimihenkilö kutsutaan työhön maksetaan palkka työhön käytetyltä ajalta tämän sopimuksen muiden määräysten mukaisesti.

Valmiudessa olevan toimihenkilön työhön kutsumiseen ei sovelleta hälytysluontoista työtä koskevia määräyksiä eikä työaikalain varallaoloa koskevia säännöksiä.

Valmiudesta on sovittava toimihenkilön kanssa niin selvästi, ettei jälkepäin voi syntyä erimielisyyttä tarkoitetun sidonnaisuuden luonteesta ja kestoajasta.

Jos toimihenkilön toimeen kuuluu pysyvänä ja luonteenomaisena osana velvollisuus antaa vapaa-aikanaan, yrityksen niin vaatiessa, puhelimitse erityisiä toimintaohjeita tai -määräyksiä, tulee tämä ottaa huomioon toimihenkilön kokonaispalkkauksessa tai erillisenä lisänä.

Paikallisesti voidaan sopia toisin päivystysvalmiudesta sekä puhelinohjeista maksettavasta korvauksesta ja niiden määräytymisperusteista.

21 § Hälytysluontoinen työ

1. Hälytysluontoisessa työssä työ tehdään hälytyskutsun perusteella ja toimihenkilö joutuu tulemaan työhön säännöllisen työaikansa ulkopuolella hänen jo poistuttuaan työpaikalta.
2. Hälytysrahan suuruus määräytyy kutsun antamisajankohdan perusteella seuraavasti:
  - a) kahden tunnin peruspalkka, jos kutsu annetaan kello 16.00 mennessä päättyvällä säännöllisellä työajalla tai työajan jälkeen ennen kello 21.00 ja
  - b) kolmen tunnin peruspalkka, jos kutsu annetaan kello 21.00 ja 07.00 välisenä aikana.
3. Milloin kutsu hälytysluontoiseen työhön on annettu ja työ tehdään kello 21.00 ja 07.00 välisenä aikana, maksetaan siihen käytetyltä ajalta 100 %:lla korotettu peruspalkka, mihin sisältyvät mahdolliset ylityökorotukset.
4. Lyhyemmästä kuin yhden tunnin pituisesta hälytysluontoisesta työstä maksetaan kuitenkin yhden tunnin palkka.
5. Hälytysluontoista työtä ei voida korvata lyhentämällä vastaavasti toimihenkilön säännöllistä työaika.

Soveltamisohje

Kun toimihenkilö kutsutaan hälytysluontoisesti työhön, aiheutuu tästä hänelle ylimääräistä haittaa, joka korvataan hälytysrahalla. Milloin toimihenkilö kutsutaan työhön sellaisena vuorokauden aikana, jona yleiset kulkuyhteydet puuttuvat tai niin kiireellisesti, että ei ole mahdollista käyttää yleistä kulkuneuvoa, maksetaan toimihenkilölle matkakulujen korvaus selvitystä vastaan.

Säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos hälytysluontoinen työ välittömästi liittyy seuraavan työvuorokauden työhön.

Palkka työstä

Hälytysrahan lisäksi saa toimihenkilö työstään normaalin palkan ja ylityökorvauksen, jos työ on ylityötä. Erikseen on sovittu kello 21 - 07 välisenä aikana annetun kutsun perusteella tehdyn työn korvaamisesta. Mainittuna aikavälinä suoritetusta hälytysluontoisesta työstä maksetaan aina 100 %:lla korotettu peruspalkka, mihin sisältyvät mahdolliset ylityökorotukset.

Sopimuksen tarkoittamissa varallaolotapauksissa ei sovelleta hälytysluontoista työtä koskevia määräyksiä.

Hälytysluontoiseen työhön ei sovelleta työaikalain vuorokausilepoa koskevia säännöksiä.

22 § Vuorotyö sekä ilta- ja yötyö

1. Vuorotyössä tulee työvuorojen säännöllisesti vaihtua ja enintään neljän viikon pituisen ajanjaksoin muuttua. Toimihenkilö voi kuitenkin, milloin niin sovitaan, työskennellä jatkuvasti samassa vuorossa. Vuorotyöksi katsotaan myös työ, jossa vuorot vaihtuvat siten, että perättäiset vuorot menevät enintään tunnin päällekkäin tai niillä on enintään tunnin väli ja jossa vuorot muuttuvat etukäteen määrättyllä tavalla.

2. Vuorolisät 1.2.2012 lukien:

iltavuoro senttiä/h	yövuoro senttiä/h
215	393

Vuorolisät 1.3.2013 lukien:

iltavuoro senttiä/h	yövuoro senttiä/h
219	400

3. Vuorotyössä olevalle toimihenkilölle maksetaan ylityön ajalta sen vuoron mukainen vuorotyölisä, jonka aikana ylityö tehdään. Milloin toimihenkilö kaksi-vuorotyössä jää iltavuoron jälkeen ylityöhön, maksetaan hänelle ylityöstä vuorotyölisä yövuoron mukaan.

4. Yötyötä voidaan teettää työaikalain 26 § mainitsemisissa tilanteissa. Paikallisesti sopimalla yötyötä voidaan tehdä muissakin kuin työaikalain 26 § mainitsemisissa tapauksissa.

5. Milloin työ ei ole vuorotyötä, ylityötä tai hätätyötä ja toimihenkilö joutuu tekemään sitä kello 18 - 22, katsotaan tällainen työ iltatyöksi sekä kello 22 - 06 tehty työ yötyöksi. Tällaisesta työstä maksetaan samansuuruinen lisä, kuin mikä olisi ollut iltavuoro- tai yövuorolisä tuosta työstä, jos se olisi ollut vuorotyötä.

6. Milloin ilta- tai yötyössä oleva toimihenkilö jää työvuoronsa jälkeen ylityöhön, maksetaan säännöllisen työajan mukaan määräytyvä ilta- tai yötyölisä myös ylityön ajalta, enintään kello 06 saakka.

7. Vuorotyökorvaus voidaan maksaa myös erillisenä kiinteänä kuukausikorvauksena. Tällöin tulee kuukausikorvauksen suuruus määrätä vähintään toimihenkilösopimuksessa mainittuja senttimääriä perusteena käyttäen.

8. Yli- ja sunnuntaityöstä mahdollisesti maksettava vuorotyölisä on suoritettava samalla tavalla korotettuna kuin muukin siltä ajalta maksettava palkka.

23 § Palkka sairauden, äitiysvapaan tai isyysvapaan aikana sekä tapaturman jälkeen

1. Jos toimihenkilö on sairauden tai tapaturman vuoksi työkyvyttönen eikä hän ole tautia tai tapaturmaa aikaansaanut tahallisesti tai aiheuttanut rikollisella toiminnallaan tahi kevytmielisellä elämällään taikka muulla törkeällä tuottamuksella, on hänellä oikeus työkyvyttömyyden vallitessa saada palkkansa luontoisetuineen sen suuruisena, kuin hän työssä ollessaan olisi säännöllisenä työaikana ansainnut seuraavasti:

Työsuhte on jatkunut yhtäjaksoisesti	Palkka
1 kuukauden mutta vähemmän kuin 1 vuoden	4 viikolta
1 vuoden mutta vähemmän kuin 5 vuotta	5 viikolta
5 vuotta tai kauemmin	3 kuukaudelta

Jos sairaudesta tai tapaturmasta johtuva työkyvyttömyys alkaa ennen kuin työsuhte on jatkunut yhden kuukauden, maksaa työnantaja sairausajan palkkana 50 % toimihenkilön henkilökohtaisesta kuukausipalkasta, kuitenkin enintään niiltä työtuntijärjestelmän mukaisilta työpäiviltä, jotka ovat työkyvyttömyyden alkamis-päivän ja sen jälkeisen 9 arkipäivän mittaisen ajanjakson sisällä. Jos toimihenkilölle sairausvakuutuslain mukaan kuuluva oikeus päivärahaan alkaa aikaisemmin, lyhenee vastaavasti aika, jolta palkka on maksettava.

2. Toimihenkilö, joka sairauden takia on tullut työkyvyttömäksi, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan työnantajalle siitä sekä milloin työkyvyttömyyden arvioidaan päättyvän.

3. Työnantajan sitä vaatiessa on toimihenkilön esitettävä yrityksen työterveyslääkärin antama tai työnantajan hyväksymä muu lääkärintodistus sairaudestaan. Milloin työnantaja ei ole hyväksynyt toimihenkilön esittämää lääkärintodistusta ja osoittaa toimihenkilön toisen nimetyn lääkärin tarkastettavaksi, on työnantajan korvattava tästä aiheutuva lääkärintodistuspalkkio.

Jos toimihenkilön työkyvyttömyys saman sairauden johdosta alkaa uudelleen 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jolta hänelle viimeksi suoritettiin työnantajan maksamaa sairausajan palkkaa, ei toimihenkilö ole oikeutettu uuteen 1. kohdan mukaiseen sairausajanpalkan ajanjaksoon, vaan sairausajan palkka maksetaan yhteensä enintään 1. kohdassa mainitulta ajanjaksolta. Jos työnantajan palkan-

maksuvelvollisuus on jo täyttynyt edellisen työkyvyttömyysjakson aikana, suorittaa työnantaja kuitenkin palkan sairausvakuutuslain 8. luvun 7 § 2 momentin mukaiselta yhden päivän odotusajalta. Määrittely sen suhteen, onko kyseessä sama vai eri sairaus, tapahtuu sairausvakuutustoimiston tekemän ratkaisun perusteella.

4. Jos toimihenkilö on hänen kanssaan työsopimusta tehtäessä tietien salannut työnantajalta sairautensa, ei työnantaja ole velvollinen suorittamaan palkkaa sairauden ajalta.

5. Toimihenkilölle annetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaaksi se aika, johon hänelle sairausvakuutuslain mukaan tulevan äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan katsotaan kohdistuvan. Äitiysvapaan ajalta maksetaan täysi palkka kolmelta kuukaudelta.

Kuuden (6) päivän isyysvapaajaksolta toimihenkilölle maksetaan säännöllisen työajan palkka luontoisetuineen. Isyysajan palkan maksussa noudatetaan samoja säännöksiä kuin äitiysvapaan palkan maksamisessa.

Suoraan hoitovapaalta äitiysvapaalle siirtyvälle toimihenkilölle ei makseta äitiysvapaan palkkaa.

Palkanmaksun edellytyksenä kuitenkin on, että hänen työsuhteensa on yhtäjaksoisesti jatkunut vähintään kuusi kuukautta ennen synnytystä. Milloin naispuolinen toimihenkilö on adoptoinut alle kouluikäisen lapsen, annetaan hänelle samoin edellytyksin adoptioon välittömästi liittyvän kolmen kuukauden pituinen äitiysvapaaseen rinnastettava palkallinen loma. Isyysvapaan ajalta ei makseta palkkaa. Osapuolet suosittelevat kokonaissuunnitelman tekemistä vanhempainvapaan ja hoitovapaan käyttämisestä keskusliittojen yhteisellä laatimalla lomakkeelle.

6. Työnantajan tulee tarjota perhevapaan jälkeen työhön palaavalle toimihenkilölle hänen ennen perhevapaan alkamista hoitamiaan tehtäviä.

Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee työnantajan tarjota muita samantasoisia tehtäviä tai ellei näitä ole, muuta työtä.

Työnantajan tulee huolehtia perhevapaalta palaavan toimihenkilön perehdyttämisestä tämän työssä tapahtuneisiin muutoksiin.

Jos päivärahaa tai siihen verrattavaa korvausta ei toimihenkilöstö itsestään johtuvista syistä makseta tai jos se maksetaan vähäisempänä kuin mihin hänellä lain mukaan olisi ollut oikeus, on työnantajalla oikeus vähentää palkasta se päivärahan tai korvauksen osa, mikä toimihenkilön laiminlyönnin johdosta on jäänyt suorittamatta.

7. Korvaava työ

Toimihenkilö ja työterveyslääkäri voivat keskenään sopia ns. korvaavan työn tekemisestä, mikäli toimihenkilön terveydentila sen mahdollistaa.

Tämän jälkeen toimihenkilö ja hänen esimiehensä selvittävät onko toimihenkilölle mahdollista osoittaa ns. korvaavaa työtä. Korvaavan työn pitää olla tarkoituksenmukaista ja mahdollisuuksien mukaan toimihenkilön normaaleja työtehtäviä vastaavaa. Tilanteesta riippuen korvaavan työn tekemisen sijaan toimihenkilölle voidaan järjestää koulutusta.

24 § Lääkärintarkastukset

Lakisääteiset lääkärintarkastukset

Työnantaja korvaa säännöllisen työajan ansion, jonka työntekijä menettää työhön liittyvissä lakisääteisissä tai työnantajan määräämissä terveystarkastuksissa tai niihin liittyvissä matkoissa.

Mikäli tarkastus tapahtuu toimihenkilön vapaa-aikana, maksetaan toimihenkilölle korvauksena ylimääräisistä kuluista summa, joka vastaa sairausvakuutuslain 11. luvun 7 §:n mukaisen sairauspäivärahan vähimmäismäärää.

Muut lääkärintarkastukset

Työnantaja korvaa ansion seuraavissa tapauksissa:

Kysymyksessä on sairastumis- tai tapaturmatapaus, jossa on välttämätöntä päästä nopeasti lääkärintarkastukseen tai muissa sairastumis- tai tapaturmatapauksissa, jos aikaa lääkärintarkastukseen ei ole saatavissa kohtuullisen ajan kuluessa työajan ulkopuolella.

Muihin lääkärintarkastuksiin rinnastetaan lääkärintarkastukseen liittyvät lääkärin määräämät laboratorio- ja röntgentutkimukset. Niihin rinnastetaan myös aikaisemmin todetun kroonisen sairauden hoidon määrittämiseksi suoritettu lääkärintarkastus sekä raskauteen liittyvät lääkärintarkastukset ja tutkimukset. Samoin niihin rinnastetaan syöpäsairauden ja äkillisen hammassairauden aiheuttama hoitotoimenpide.

Hoidon määrittelemiseksi tarpeellisen ao. erikoisalan lääkärin tarkastuksen ajalta, jossa annetaan määräys apuvälineen esim. silmälasien hankkimiseksi.

Toimihenkilön on ilmoitettava lääkäriin menostaan etukäteen työnantajalle. Jos tämä ei ole mahdollista, on ilmoitus tehtävä välittömästi, kun se on mahdollista. Toimihenkilön on esitettävä selvitys lääkärintarkastuksesta, odotus- ja matka-ajoista edellisessä kappaleessa mainituissa ja niihin rinnastetuissa tapauksissa myös siitä, ettei hän voinut saada vastaanottoa työajan ulkopuolella.

Mikäli toimihenkilö saa lääkärintarkastuksen ajalta sairausajan palkkaa, ei korvausta ansionmenetyksestä lääkärintarkastusta koskevien sopimusmääräysten nojalla suoriteta.

Laskenta

Edellä tarkoitettu ansionmenetyksensä määrytyy työehtosopimuksen sairausajan palkanlaskentasääntöjen mukaan. Lakisääteisten terveystarkastusten osalta

maksetaan matkakorvaukset työehtosopimuksen matkakorvauksia koskevien periaatteiden mukaisesti.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Tällä sopimusmääräysmuutoksella ei ole tarkoitettu muuttaa tämän pykälän vallitsevaa soveltamiskäytäntöä.

25 § Matkakorvaukset

1. Toimihenkilö on velvollinen suorittamaan työtehtävien edellyttämät matkat. Matka on suoritettava tarkoituksenmukaisella tavalla siten, ettei matkaan kulu aikaa eikä siitä aiheudu kustannuksia enemmän kuin tehtävien hoitaminen välttämättömästi vaatii.
2. Matka katsotaan alkaneeksi, kun toimihenkilö lähtee matkalle työpaikalta tai milloin erikseen sovitaan kotoaan ennen säännöllisen työajan alkamista ja päättyneeksi silloin, kun toimihenkilö palaa työpaikalleen, ellei hän säännöllisen työajan päätyttyä palaa suoraan kotiin, jolloin matka katsotaan tällöin päättyneeksi. Päivärahaan oikeuttavat vuorokaudet lasketaan matkan alkamisesta matkan päättymiseen. Määräykset matka-ajan palkasta eivät vaikuta matkustamisvuorokausien laskemiseen.
3. Työnantaja korvaa kaikki tarpeelliset matkakustannukset, joihin luetaan matkalippujen hinnat, matkatavarakustannukset sekä milloin matka tapahtuu yön aikana, makuulippujen hinnat.

Matkasta aiheutuvien kustannusten korvaaminen sekä muut matkaan liittyvät yksityiskohdat tulee tarvittaessa yhteisesti selvittää ennen matkalle lähtöä.

4. Päivärahojen ja kilometrikorvausten määrien osalta noudatetaan kulloinkin voimassa olevia verohallituksen päätöksiä verovapaista matkakustannusten korvauksista ja niiden määristä.
  - a) Kokopäiväraha matkavuorokaudelta, joka kokonaan tai yli 10 tunnin osalta on käytetty matkaan, työntekoon tai oleskeluun matkapaikkakunnalla, sekä
  - b) Osapäiväraha vajaavuorokaudelta, joka käsittää yli 6 mutta enintään 10 tuntia
  - c) Osapäiväraha kun matkaan käytetty aika ylittää viimeisen täyden matkavuorokauden vähintään 2 tunnilla ja kokopäiväraha, kun ylitys on yli 6 tuntia.

Milloin matkan aikana joudutaan majoittumaan, korvataan huoneen käytöstä johtuvat majoituskustannukset tositteen mukaisesti päivärahojen lisäksi kulloinkin voimassaolevan verohallinnon päätöksen mukaan

Milloin toimihenkilö ei esitä majoituslaskua maksetaan hänelle yöpymisrahaa kulloinkin voimassaolevan verohallinnon päätöksen mukaisesti.

5. Milloin toimihenkilöllä ei ole tavallisuudesta poikkeavasti mahdollisuutta työn vuoksi aterioida työnantajan ruokalassa tai asunnossaan ruokataun aikana eikä kysymys ole työskentelystä yrityksen samalla paikkakunnalla tai muuten lähellä toisiaan sijaitsevassa yrityksen toimipaikassa, jossa ruokailumahdollisuus on normaalia ruokailumahdollisuutta vastaava, maksetaan toimihenkilölle verohallinnon voimassaolevan päätöksen mukainen ateriakorvaus. Näissä tapauksissa ei makseta päivärahaa.

6. Työtehtävien edellyttämän ulkomaan matkan osalta päivärahojen ja hotellikorvausten osalta noudatetaan verohallituksen päätöstä. Milloin matkan aikana joudutaan majoittumaan, korvataan majoittumiskustannukset tositteen mukaisesti päivärahojen lisäksi jäljempänä mainittuihin enimmäismääriin saakka.

Jos toimihenkilö jonakin matkavuorokautena saa ilmaisen tai matkalipun hintaan sisältyneen ruoan, päivärahan enimmäismäärä on puolet edellä tässä pykälässä mainituista määristä. Ilmaisella ruoalla tarkoitetaan kokopäivärahan kysymyksessä ollen kahta ja osapäivärahan kysymyksessä ollen yhtä ilmaista ateriaa.

Milloin ulkomaille suuntautuvaan matkaan käytetty aika ylittää viimeisen täyden matkavuorokauden yli 10 tunnilla, toimihenkilölle maksetaan tällaiselta vajaavuorokaudelta koko ulkomaan päiväraha ja milloin yli 2 tunnilla mutta enintään 10 tunnilla puolet ulkomaan päivarahasta.

Vajaavuorokaudelta maksettava päiväraha määräytyy sen ulkomaanpäivärahan mukaan, joka maksetaan viimeiseltä täydeltä matkavuorokaudelta.

Mikäli ulkomaille suuntautuvaan työmatkaan käytetty kokonaisaika jää alle 24 tunnin, mutta kestää kuitenkin vähintään 10 tuntia, maksetaan toimihenkilölle kysymyksessä olevan maan mukaan määräytyvä kokonaispäiväraha.

Mikäli valuuttakursseissa tapahtuu olennaisia muutoksia, devalvaation, revalvaation tai muun valuuttajärjestelyn vuoksi, sovitaan liittojen kesken tästä mahdollisesti aiheutuvista muutoksista päivärahoihin ja hotellikorvauksiin.

7. Mikäli työn suorittaminen edellyttää vähintään 2 viikon yhtäjaksoista oleskelua samalla paikkakunnalla, kysymyksessä on lyhyt työkomennus. Mikäli työn suorittaminen kestää vähintään 2 kuukautta, kysymyksessä on pitkä työkomennus.

Näissä tapauksissa voidaan paikallisesti sopia päivärahojen suuruudesta ottaen huomioon paikalliset olosuhteet ja ne toimenpiteet, joihin työnantaja mahdollisesti on ryhtynyt oleskelua silmällä pitäen.

8. Työajan tasoittumisjärjestelmän edellyttämän tuntimäärän rajoissa luetaan matkustamisvuorokauden aikana tehty työ säännölliseen työaikaan. Mahdollisesta lisä- ja ylityöstä maksetaan tämän sopimuksen edellyttämät lisä- ja ylityökorvaukset. Mikäli työajan tasoittumisjärjestelmän edellyttämää työtuntimäärää ei ole voitu tehdä saman vuorokauden kuluessa, ei toimihenkilön kuukausipalkkaa kuitenkaan tämän vuoksi vähennetä.

9. Milloin toimihenkilö matkustaa työnantajan määräyksestä työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisena vapaa-aikanaan, maksetaan matkustamiseen käytetyltä ajalta korvauksena peruspalkka kuitenkin enintään 8 tunnin työpäivänä ja 16 tunnin vapaapäivänä. Matka-aikaa luetaan täydet puolet tunnit. Matka-aikaa ei lueta työajaksi.

Tämä etuus voidaan toteuttaa myös siten, että paikallisesti sovitaan erillisestä kiinteästä kuukausikorvauksesta.

Milloin työnantaja kustantaa toimihenkilölle makuupaikan, ei kello 21 - 07 väliseltä ajalta makseta korvausta matkustamiseen käytetyltä ajalta.

Laskettaessa säännöllisen viikkotyöajan täyttymistä viikkoyötyön laskemisen perusteeksi otetaan huomioon myös matkustamiseen käytetyt tunnit työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisen vuorokautisen säännöllisen työajan enimmäismäärään saakka sellaisina matkustamispäivinä, jolloin säännöllinen vuorokautinen työaika ei muuten täyty. Näitä tunteja ei kuitenkaan lueta varsinaisiksi työtunneiksi.

10. Milloin toimihenkilön normaalit työtehtävät edellyttävät toistuvaa matkustamista tai milloin toimihenkilö tehtäviensä luonteen vuoksi itse päättää matkojensa suorittamisesta ja työaikansa käytöstä, ei korvausta matkustamiseen käytetyltä ajalta makseta.

Edellä mainittujen päivärahojen ja ruokarahan maksamisen asemesta voidaan tässä momentissa tarkoitettun toimihenkilön kanssa sopia kiinteästä kuukausipalkan yhteydessä maksettavasta erillisestä korvauksesta.

11. Jos oman auton käytöstä on sovittu, maksetaan tästä verohallinnon voimassaolevan päätöksen mukainen korvaus.

Jos toimihenkilö työnantajan määräyksestä joutuu työmatkalla kuljettamaan muita henkilöitä, tai työtehtäviensä vuoksi kuljettamaan autossaan työvälineitä, mittalaitteita tai valmiita laitteita, joiden matka- tai kuljetuskustannukset olisi työnantajan korvattava, korotetaan kilometrikorvausta 2 sentillä henkilöä tai vastaavaa tavaramäärää kohden.

Korvausta korotetaan verohallinnon voimassaolevan päätöksen mukaisella korvauksella silloin, kun työtehtävien suorittaminen edellyttää perävaunun kuljettamista.

12. Työpaikkaa varten voidaan paikallisesti sopimalla vahvistaa matkustussääntö. Matkustussäännöllä voidaan poiketa tämän pykälän määräyksistä edellyttäen, että matkustamisen korvaaminen kokonaisuutena ottaen vastaa tämän pykälän mukaista tasoa.

Soveltamisohje

Eräissä tapauksissa saattaa syntyä vaikeuksia sovelletaanko puolipäivärahasääntöä vai ruokarahasääntöä:

Eräitä esimerkkejä:

1. Toimihenkilö käy Jyväskylän toisella laidalla sijaitsevasta työpaikastaan linja-autolla kaupungin keskustassa työasioissa. Paluumatkalla hän toimittaa vielä erään asian kaupungin virastossa. Lähtö tapahtuu kello 09 ja toimihenkilö on takaisin työssä kello 13 - korvauksena maksetaan ateriakorvaus (yksi ruokailu).
2. Toimihenkilö lähtee Espooseen Helsingistä kello 11 ja palaa takaisin työhön kello 16 - korvauksena maksetaan osapäiväraha puolittuna (yksi ruokailu).
3. Toimihenkilö lähtee Espooseen Helsingistä kello 11 ja palaa työhön/kotiin kello 18.30 - korvauksena maksetaan kokopäiväraha puolittuna (kaksi ruokailua).
4. Toimihenkilö lähtee lentoteitse Tampereelta Turkuun kello 08 ja palaa kello 15 - korvauksena maksetaan osapäiväraha.
5. Varkaus-Kuopio-Varkaus kello 07 - 19, korvauksena maksetaan kokopäiväraha.

Yöpymisrahaa ei makseta tapauksissa, joissa vapaa majoitus on järjestetty työnantajan toimesta.

26 § Koulutustilaisuudet

Milloin toimihenkilö osallistuu työnantajan lähettämänä ammattitaidon edistämistä tarkoittavaan koulutustilaisuuteen, maksetaan matkakorvaukset työehtosopimuksen 25 § määräysten mukaisesti.

Edellisen kohdan mukaiset korvaukset maksetaan myös yhteistoimintasopimuksen 5. 2 kohdan mukaisen yhteiseen koulutustilaisuuteen osallistuvalla toimihenkilölle, mikäli tilaisuuden tarkoituksena on paikallisesti todettu olevan toimihenkilön ammatillisten valmiuksien edistäminen.

Jos koulutustilaisuus järjestetään sellaiseen aikaan, että esim. yövuorossa oleva toimihenkilö joutuu tulemaan vapaa-aikanaan ao. tilaisuuteen on hänelle tältä ajalta maksettava peruspalkan mukainen korvaus taikka annettava muulloin vastaava vapaa-aika. Mikäli kurssille osallistuminen tapahtuu toimihenkilön säännöllisenä työaikana, ei hänen palkkaansa sen vuoksi vähennetä. Tämän pykälän tarkoittamilla koulutustilaisuuksiin liittyviltä matkoilta ei makseta matka-ajan palkkaa.

Milloin edellä tarkoitettuun koulutukseen osallistuminen tapahtuu toimihenkilön vapaapäivänä sopijapuolet toteavat, että koulutukseen osallistumisen korvausperusteista sovitaan tarvittaessa paikallisesti.

Koulutustilaisuuksia järjestettäessä on huolehdittava siitä, että ao. toimihenkilöille tulee riittävän pitkä päivittäinen lepoaika.

27 § Vuosiloma

1. Vuosiloma annetaan lain mukaan. Vuosiloman pituutta määrittäessä luetaan työsuhteen jatkumisaikaan myös työsuhteen kesto aika saman työnantajan palveluksessa ennen työsuhteen keskeytymistä toimihenkilön ammattipätevyyttä hänen tehtävissään lisäävän opiskelun johdosta sekä myös se aika, minkä tässä tarkoitettu henkilö on opiskelunsa kestäessä sanotun työnantajan työssä, mikäli työsuhde jatkuu välittömästi opiskelun päätyttyä.

2. Vuosilomapalkka on maksettava ennen loman alkamista, ellei paikallisesti ole sovittu sen maksamisesta säännönmukaisina palkanmaksupäivinä.

Enintään kuuden päivän pituiselta lomajaksolta lomapalkka saadaan maksaa työsuhteessa tavanomaisesti noudatettavana palkanmaksupäivänä.

Vuosilomapalkkana tai vuosilomakorvauksena maksettava päiväpalkka lasketaan:

a) Lomapalkka määritellään siten, että kuukausipalkka ositetaan toisaalta työssäoloajalta maksettuun ja toisaalta loma-aikaan kohdistuvaan palkkaan. Näiden tulee yhdessä aina vastata kuukausipalkkaa. Jotta näin tapahtuisi, suositellaan, että vuosilomapalkka laskettaisiin osa-ajan palkanlaskentamenettelyä käyttäen.

Työsuhteen päättyessä pitämättömästä vuosilomasta maksettavan lomakorvauksen päiväpalkka muodostetaan jakamalla kuukausipalkka luvulla 25 ja kertomalla se korvattavien lomapäivien lukumäärällä.

b) Toimihenkilölle, joka on suorittanut jatkuvasti tai säännöllisesti toistuvaa vuorotyötä, suoritetaan vuosiloman ajalta kuukausipalkan lisäksi vuorotyölisän perusteella laskettu keskimääräinen päiväpalkka joko vuosilomalain 11 §:ssä säädetyllä taikka muulla paikallisesti sovitulla tavalla. Edellä tarkoitettua keskimääräistä päiväpalkkaa laskettaessa otetaan samalla huomioon myös muut jatkuvat tai säännöllisesti toistuvat sopimusperusteiset lisät sekä säännöllisesti toistuvat sunnuntaityökorotukset.

c) Milloin toimihenkilölle maksetaan ylityöstä, vuorotyöstä, aloittamis- tai lopettamistyöstä kiinteitä kuukausikorvauksia, on nämä palkan luonteiset erät maksettava myös vuosiloman aikana. Luontoisetujen käsittelyssä noudatetaan vuosilomalain 9 § 2 momentin säännöksiä.

3 Lomaraha

Toimihenkilölle maksetaan lomarahana 50 % tässä sopimuksessa tarkoitettusta vuosilomapalkastaan (= rahapalkka). Laskettaessa lomarahaa jaetaan kuukausipalkka luvulla 25 ja kerrotaan vuosilomalain mukaisten lomapäivien lukumäärällä.

Puolet lomarahasta maksetaan vuosilomapalkan maksamisen yhteydessä. Puolet maksetaan sen palkanmaksun yhteydessä, jolloin toimihenkilön palkka ensimmäiseltä vuosiloman jälkeiseltä työpäivältä maksetaan, tai olisi maksettu, ellei toimihenkilö olisi estynyt palaamasta työhön.

Lomaraha maksetaan myös jo päättyneeltä lomanmääräytymisvuodelta maksettavan lomakorvauksen osalta, mikäli toistaiseksi voimassa oleva työsuhde päättyy lomakautena muusta kuin toimihenkilöstä itsestään johtuvasta syystä tai määräaikaisen työsuhteen päättyessä lomakautena.

Vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeelle sekä varhennetulle vanhuus- tai yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtyvälle toimihenkilölle maksetaan lomaraha edellä mainittuna prosenttina siitä vuosilomapalkasta ja mahdollisesta vuosilomakorvauksesta, johon toimihenkilö on oikeutettu.

Toimihenkilölle, joka suoritettuaan asevelvollisuuden vakinaisessa väessä, palaa palvelusajan päätyttyä työhön palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- ja virkasuhteen jatkumisesta annetun lain (570/61) edellyttämällä tavalla, on oikeus saada lomaraha edellä mainittuna prosenttina siitä vuosilomakorvauksesta, joka toimihenkilölle maksettiin palvelukseen astuessaan.

Lomaraha voidaan paikallisesti sopia maksettavaksi joko yhtenä tai useampana eränä kuitenkin niin, että se on kokonaan maksettu viimeistään kyseiseen lomaan oikeuttavaa lomanmääräytymisvuotta seuraavan lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä. Vaihtoehtoisesti voidaan sopia lomarahan korvaamisesta vastaavalla vapaalla, joka on pidettävä edellä tarkoitettun lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä. Mikäli toimihenkilön työsuhde päättyy ennen lomarahan paikallisesti sovittua maksuajankohtaa, maksetaan lomaraha työsuhteen päättyessä, jos toimihenkilö muutoin on lomarahaan oikeutettu.

Paikallisesti voidaan sopia lomarahan vaihtamisesta joustovapaaseen. Joustovapaan osalta menetellään muutoin vuosilomalain 27 § mukaisesti, mutta joustovapaan ajankohdasta on sovittava. Joustovapaan osalta ei makseta lomarahaa.

28 § Lyhyt tilapäinen loma

1. Toimihenkilön perheen piirissä sattuvan äkillisen sairastapauksen tai läheisen omaisen kuoleman takia annettavaa lyhyttä tilapäistä lomaa ei vähennetä toimihenkilön palkasta tai vuosilomasta. Läheisellä omaisella tarkoitetaan puolisoa, perheen lapsia, omia vanhempia, veljiä, sisaria ja isovanhempia sekä puolison vanhempia.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Lapsen sairauden johdosta annettava lyhyt tilapäinen loma

Toimihenkilön perheen piirissä sattuvan äkillisen sairaustapauksen johdosta annettavaa tilapäistä lomaa ei työehtosopimuksen, lyhyttä tilapäistä lomaa koskevan määräyksen mukaisesti vähennetä toimihenkilön palkasta tai vuosilomasta. Läheisellä omaisella a.o. määräyksessä tarkoitetaan puolisoa, perheen lapsia, omia vanhempia, veljiä, sisaria ja isovanhempia sekä puolison vanhempia. Toimihenkilöllä on siis oikeus paikallisesti jäädä hoitamaan myös omia tai hänen puolisonsa lapsia.

Työsopimuslaki sisältää määräyksen ns. tilapäisestä hoitovapaasta ja sen mukaan vanhemmalla on alle 10-vuotiaan lapsen sairastuessa äkillisesti, oikeus olla pois työstä enintään neljä työpäivää. Edellä mainitussa työehtosopimusmääräyksessä ei kestoaikaa sitä vastoin ole rajoitettu, vaan poissaolon pituus on sopimuksen mukaan määritettävä suhteessa esillä olevaan tilanteeseen. Hoitoon käytettävä aika voi siis vaihdella, mutta useimmiten se kestää 1-4 päivää. Poikkeustapauksissa tämä aika voi ylittyä. Sopimuksessa ei myöskään ole asetettu ikärajaa sille, minkä ikäistä lasta saa jäädä hoitamaan, joten hoidon vaatiessa (esim. lapsella kova kuume), toimihenkilö voi jäädä hoitamaan myös yli 10-vuotiasta lasta.

Jotta lasta voi jäädä hoitamaan, kyseessä tulee aina olla äkillinen sairaustapaus. Jos toimihenkilöllä on etukäteen tieto esim. lääkinnällisestä tai kuntoutustoimenpiteestä tai terveystarkastuksesta, ei hänellä työehtosopimuksen mukaan ole oikeutta jäädä hoitamaan lasta palkallisesta. Luonnollisestikin näissä tilanteissa toimihenkilöllä on oikeus työehtosopimuslain mukaiseen (palkattomaan) tilapäiseen vapaaseen.

Oikeus lyhyeen tilapäiseen lomaan säilyy, vaikka lapsen sairaus uusiutuisi. Lapsen sairauden kohdalla ei ole sovittu sääntöä, jonka mukaan sairauksien välissä toimihenkilön täytyy olla töissä 30 päivää, jotta oikeus uuteen palkalliseen jaksoon syntyisi.

2. Toimihenkilöllä on oikeus 50- ja 60-vuotispäivänään saada säännöllistä työaikaa vastaava palkallinen vapaa työstä silloin, kun kyseinen päivä sattuu hänen työvuoroluettelon tai työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiseksi työpäiväkseen.

3. Lyhyttä tilapäistä lomaan annetaan myös yhteiskunnallisten luottamustehtävien hoitamista varten.

Kunnallisena luottamusmiehenä toimivan toimihenkilön kuukausipalkkaa vähennetään kunnallisten luottamuselinten kokouksista aiheutuvan säännöllisen työajan menetystä vastaavasti. Kuukausipalkan vähentäminen toimeenpannaan siten, että toimihenkilö yhdessä kunnan maksaman ansionmenetyksen korvauksen kanssa saa kuukausipalkkansa. Mahdollinen työnantajan osuus maksetaan sen jälkeen, kun toimihenkilö on toimittanut työnantajalle selvityksen kunnan maksamasta ansionmenetyksestä.

Vastaava ansioiden yhteensovitus suoritetaan myös muiden yhteiskunnallisten luottamustehtävien osalta.

4. Lyhyen tilapäisen loman pituus on määrättävä suhteessa edellä mainittuihin tilanteisiin ja tarvittavaan matka-aikaan.

1.2.2012 voimassa oleva kirjaus:

5. Osapuolet suosittelevat, että yritykset maksaisivat toimihenkilöille kertausharjoitusten ajalta niin suuren osan palkasta, että naimisissa oleva reserviläinen

saa valtion maksaman reserviläispalkan kanssa täydet palkkaedut ja naimaton 2/3 niistä.

1.3.2013 voimaan tuleva kirjaus:

5. Työnantaja maksaa toimihenkilölle kertausharjoitusten ajalta palkkaa siten, että toimihenkilö saa valtion maksaman reserviläispalkan kanssa täydet palkkaedut. Määräystä sovelletaan myös niihin, jotka pelastuslain nojalla koulutetaan väestönsuojelun erikoistehäviin.

6. Allekirjoittajaliittojen ja STTK:n valtuustoihin ja hallituksiin kuuluville toimihenkilöille varataan mahdollisuus osallistua työaikana sellaisiin sanottujen elinten kokouksiin, joissa käsitellään työehtosopimusneuvotteluja koskevia asioita.

1.3.2013 voimaan tuleva

Pöytäkirjamerkintä 2:

Osapuolet suosittelevat, että luottamusmies, osaston luottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu voi osallistua Ammattiliitto Pro:n järjestämille luottamusmiesten neuvottelupäiville eikä toimihenkilön kuukausipalkkaa vähennetä näiden päivien osalta.

29 § Suojavaatetus

Mikäli asiantuntijalausuntojen tai muun vastaavan perusteen nojalla yhteisesti voidaan todeta, että erityisten suojavaatteiden tai -varusteiden käytöllä työssä on työturvallisuus- tai terveysolosuhteita olennaisesti parantava vaikutus, hankkii työnantaja tällaisen suojavaatteen tai -varusteen työpaikalle toimihenkilön käyttöön, vaikka sen antaminen työturvallisuuslain mukaan ei olisi välttämätöntä. Tällä ei tarkoiteta tavanomaista työvaatetusta. Töissä, joissa työvaatteiden kuluminen on olennaisesti suurempi, noudatetaan em. määräyksiä.

30 § Kokoon-tumisoikeus

Tähän sopimukseen sidotun toimihenkilöliiton rekisteröidyllä yhdistyksellä tai vastaavalla, jolla on jäseniä ao. työpaikalla, on kullakin työpaikalla mahdollisuus työajan ulkopuolella (ennen työajan alkamista, ruokatauolla tai välittömästi työajan päätyttyä sekä erikseen sovittaessa myös viikkolepoon kuuluvana aikana) järjestää kokouksia työpaikan työsuhteita koskevista kysymyksistä työnantajan palveluksessa oleville toimihenkilöille seuraavin edellytyksin:

a) Kokouksen pidosta työpaikalla tai muussa tämän sopimuksen tarkoittamassa paikalla on työnantajan kanssa sovittava mikäli mahdollista kolme päivää ennen aiottua kokousta.

b) Työnantaja osoittaa kokouspaikan, joka on joko työpaikalla tai työpaikan läheisyydessä, työnantajan hallinnassa oleva, tarkoitukseen soveltuva paikka. Ellei tällaista ole, on kysymyksestä tarvittaessa neuvottelava tarkoituksenmukaisen ratkaisun löytämiseksi.

c) Kokouksen järjestyksestä sekä kokoustilojen siisteydestä vastaavat kokoustilojen varauksen tehnyt järjestö ja järjestäjät. Järjestön luottamushenkilöiden tulee olla kokouksessa läsnä.

d) Kokouksen järjestäjillä on oikeus kutsua kokoukseen työehtosopimuksen osapuolena olevan liiton ja sen alayhdistyksen sekä asianomaisten keskusjärjestöjen edustajia.

31 § Neuvottelujärjestys

1. Sopijapuolten tulee asiallisesti neuvotella kaikista niiden toimialalla ilmaantuvista kysymyksistä niiden ratkaisemiseksi yhteisymmärryksessä. Sopijapuolet myötävaikuttavat omalta osaltaan hyvien ja asiallisten neuvottelusuhteiden kehittämiseen työpaikoilla.
2. Jos tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta syntyy erimielisyyttä, jota toimihenkilö ja työnantaja eivät ole voineet sopia keskenään ja josta paikalliset neuvottelut eivät johda yksimielisyyteen, on asia siirrettävä liittojen käsiteltäväksi.
3. Jos jostakin muusta kuin edellä tarkoitetusta syystä syntyy erimielisyyttä työnantajan ja toimihenkilöiden välillä, on asiassa ensin pyrittävä sovintoon paikallisilla neuvotteluilla ja jolleivät nämä johda yksimielisyyteen, on asia siirrettävä asianomaisten liittojen käsiteltäväksi.
4. Sopijapuolen esittäessä neuvotteluja edellä tarkoitetuissa tapauksissa on ne aloitettava ensitilassa ja viimeistään kahden viikon kuluessa esityksestä. Esityksen saatuaan työnantajan on myös ilmoitettava toimihenkilöiden edustajalle ajankohta, milloin neuvottelut aloitetaan.
5. Neuvotteluista on jonkun sopijapuolen niin vaatiessa laadittava pöytäkirja tai erimielisyyssmuistio, joka kummankin osapuolen on allekirjoitettava. Asiakirjassa on lyhyesti mainittava erimielisyyttä koskeva asia sekä molempien osapuolten kanta. Pöytäkirja tai erimielisyyssmuistio on laadittava viikon kuluessa neuvottelun päättymisestä.
6. Jos edellä 2 kohdassa mainitut neuvottelut eivät johda tulokseen, voi jompikumpi osapuoli jättää asian työtuomioistuimen ratkaistavaksi.
7. Niin kauan kuin edellä 3 kohdassa mainitusta erimielisyydestä käydään neuvotteluja, ei asian johdosta saa julistaa työnseisausta eikä ryhtyä muuhun toimenpiteeseen vastapuolen painostamiseksi tai työn säännöllisen kulun estämiseksi.
8. Tähän sopimukseen sidottujen liittojen edustajilla on oikeus osallistua paikalliseen neuvotteluun liittojen niin sovittua. Tällöin edellytetään, että neuvoteltavasta asiasta on jo aikaisemmin paikallisesti neuvoteltu. Ellei tällaisessa neuvottelussa päästä yksimielisyyteen, menetellään kuten 2, 3 ja 6 kohdissa.

32 § Paikallinen sopiminen

Useissa tämän sopimuksen määräyksissä mainittu paikallinen sopiminen on mahdollista työehtosopimuksen neuvottelujärjestyksen mukaisesti joko työnantajan ja toimihenkilön kesken tai luottamusmiehen ja työnantajan kesken. Luottamusmiehen kanssa tehty sopimus sitoo niitä toimihenkilöitä, joita luottamusmiehen on katsottava edustavan. Sopimus voidaan solmia määräajaksi tai olemaan voimassa toistaiseksi. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus voidaan irtisanoa kolmen kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen, ellei irtisanomisajasta ole muuta sovittu. Sopimus on solmittava kirjallisena, jos jompikumpi sopijapuoli sitä pyytää tai sopimuksen on tarkoitettu olevan voimassa yli kaksi viikkoa. Tässä tarkoitettu paikallinen sopimus on työehtosopimuksen osa. Sitä sovelletaan senkin jälkeen kun työehtosopimuksen voimassaolo muutoin on lakannut. Tänä aikana ja kuukauden kuluessa uuden työehtosopimuksen voimaantulon jälkeen voidaan määrääjäksi solmittu sopimus irtisanoa kolmen kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Osapuolet toteavat, että paikallisen solmimisen lisääntyminen lisää ja vahvistaa luottamusmiehen roolia yhteistoiminnan onnistumisessa työpaikoilla.

33 § Sopimuksen sitovuus

1. Tämä sopimus sitoo:
  - a) allekirjoittaneita järjestöjä,
  - b) niitä työnantajia, toimihenkilöitä ja näiden yhdistyksiä jotka kuuluvat tai sopimuksen voimassa ollessa ovat kuuluneet edellä tarkoitettuihin järjestöihin.
2. Sen jälkeen, kun sopimus on tullut liittoja sitovaksi, ovat kaikki työtaistelutoimenpiteet, jotka kohdistuvat mainittuihin sopimuksiin kokonaisuudessaan tai johonkin yksityiseen määräykseen, kielletyt. Liitto ja niiden alayhdistykset ovat sitä paitsi velvolliset huolehtimaan siitä, etteivät myöskään niiden jäseninä olevat yhdistykset, työnantajat ja toimihenkilöt, joita sopimus koskee, ryhdy sellaisiin taistelutoimenpiteisiin eivätkä muutenkaan riko sopimusten määräyksiä.

34 § Sopimuksen voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa 1.2.2012 lukien 28.2.2014 saakka ja sen jälkeen vuoden kerrallaan, ellei sitä viimeistään kahta kuukautta ennen sen päättymistä ole kummaltakaan puolelta kirjallisesti irtisanottu.

Jos sopimus irtisanotaan, tulee neuvottelu uudesta sopimuksesta aloittaa viimeistään kuukauden kuluttua irtisanomisesta ja tällöin antaa vastapuolelle muutosesitys.

Helsingissä 1. joulukuuta 2011

KEMIANTEOLLISUUS KT RY

AMMATTILIITTO PRO RY

ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJA KEMIANALAN TOIMIHENKILÖSOPIMUKSEN UUDISTAMISEKSI TYÖMARKKINAKESKUSJÄRJESTÖJEN RAAMISOPIMUKSEN MUKAISESTI

Aika 1.12.2011

Paikka Kemianteollisuus KT ry, Eteläranta 10, Helsinki

Läsnä Pekka Hotti Kemianteollisuus KT ry
Antti Rinne Ammattiliitto Pro ry
Taru Reinikainen Ammattiliitto Pro ry

Todettiin, että osapuolina olevat liitot ovat tänään allekirjoittaneet työmarkkinakeskusjärjestöjen 13.10.2011 tekemän raamisopimuksen mukaisen pöytäkirjan kemianalan toimihenkilösopimuksen uudistamisesta vuosille 2012–2014.

1. Sopimuskausi

1.2.2012–28.2.2014.

Osapuolet toteavat, että uusi toimihenkilösopimus korvaa 1.2.2012 lukien osapuolten kesken ajalle 26.11.2009–31.1.2013 allekirjoitetun työehtosopimuksen.

2. Palkantarkistukset ajalle 1.2.2012–28.2.2013**2.1 Palkantarkistusten toteutustapa, ajankohta ja suuruus**

Toimihenkilön henkilökohtaista kuukausipalkkaa luontoisetuineen, mutta ilman palvelusaikalisää ja muita erillisiä lisiä, korotetaan 1.2.2012 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien yleiskorotuksella, jonka suuruus on 1,6 %.

Yritys- ja toimipaikkakohtaisesti on 1.2.2012 lisäksi käytössä 0,8 % suuruinen paikallinen erä, jonka suuruus lasketaan kemianalan toimihenkilösopimuksen soveltamispiiriin kuuluvien toimihenkilöiden joulukuussa 2011 maksettujen

henkilökohtaisten kuukausipalkkojen summasta (kuukausipalkka luontoisetuineen ilman palvelusaika- ym. erillisiä lisiä). Erä käytetään toimihenkilön pätevyyteen ja työsuoritukseen perustuvaan henkilökohtaiseen palkanosan kehittämiseen.

Paikallisen erän käytöstä neuvotellaan ja sovitaan paikallisesti työnantajan ja pääluottamusmiehen kesken. Sopimus tehdään kirjallisesti.

Liitot laativat yhteisen ohjeistuksen paikallisen erän jakamiseen liittyen.

Mikäli paikallisen erän jakamisesta ei päästä paikallisesti sopimukseen, maksetaan 0,8 % prosentin suuruisena yleiskorotuksena kaikille sopimuksen soveltamispiiriin kuuluville toimihenkilöille laskettuna yleiskorotuksella korottamattomasta palkasta. Yleiskorotus on tällöin 2,4 %.

2.2 Kertaerä

Toimihenkilöille maksetaan helmikuun 2012 palkanmaksun yhteydessä 150 euron kertaerä.

Kertaerä maksetaan vain niille toimihenkilöille, joiden yhdenjaksoinen työsuhte on alkanut viimeistään 1.11.2011 ja joiden työsuhte on lisäksi edelleen voimassa kertaerän maksupäivänä.

Osa-aikaiselle toimihenkilölle maksettavan kertakorvauksen määrä lasketaan sovitun työajan ja täyden työajan suhteessa. Tuntipalkkaisen osa-aikaisen toimihenkilön kertakorvauksen määräytymisen osalta noudatetaan aikaisempaa käytäntöä, eli lasketaan tuntipalkkaisen osa-aikaisuuden suhde ja maksetaan samassa suhteessa.

Kertaerää ei oteta huomioon muita palkkaeriä maksettaessa, muun muassa vuosilomapalkkaa, ylityökorvausta tai keskituntiansiota laskettaessa.

2.3 TVL-palkat 1.2.2012 alkaen

TVL-palkkoja korotetaan 2,4 %:lla 1.2.2012 alkaen.

TVL	€/kk
1	1633
2	1762
3	1908
4	2125
5	2380
6	2698
7	3077
8	3506

2.4 Palvelusvuosilisä

Palvelusvuosilisä korotetaan 2,4 %:lla. Palvelusvuosilisät 1.2.2012 lukien:

vuotta	euroa/kk
5-9	41
10-14	55
15-19	80
20-24	102
25-	125

2.5 Vuorolisät

Vuorotyölisä korotetaan 2,4 %:lla. Vuorolisät 1.2.2012 lukien:

iltavuoro senttiä/h	yövuoro senttiä/h
215	393

2.6 Luottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu

Luottamusmiehen (ei osaston luottamusmies) korvausta korotetaan alkaen 5 %:lla. Luottamusmieskorvaus 1.2.2012 alkaen.

Luottamusmiehen edustamien toimihenkilöiden määrä	Korvaus €/kk
5-9	71
10-24	109
25-50	147
51-100	202
101-200	246
201-400	284
401-600	317
600-	372

Työsuojeluvaltuutetun korvausta korotetaan alkaen 6 %:lla.
Työsuojeluvaltuutetun korvaus 1.2.2012 alkaen:

Työsuojeluvaltuutetun edustamien toimihenkilöiden määrä	Korvaus €/kk
5-24	61
25-100	78
101-250	101
251-400	124
yli 400	146

3. Palkantarkistukset ajalle 1.3.2013–28.2.2014

3.1 Palkantarkistusten toteutustapa, ajankohta ja suuruus

Toimihenkilön henkilökohtaista kuukausipalkkaa luontoisetuineen, mutta ilman palvelusaikalisää ja muita erillisiä lisiä, korotetaan 1.3.2013 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien yleiskorotuksella, jonka suuruus on 1,3 %.

Yritys- ja toimipaikkakohtaisesti on 1.3.2013 lisäksi käytössä 0,6 % suuruinen paikallinen erä, jonka suuruus lasketaan kemianalan toimihenkilösopimuksen soveltamispiiriin kuuluvien toimihenkilöiden tammikuussa 2013 maksettujen henkilökohtaisten kuukausipalkkojen summasta (kuukausipalkka luontoisetuineen ilman palvelusaika- ym. erillisiä lisiä). Erä käytetään toimihenkilön pätevyteen ja työsuoritukseen perustuvaan henkilökohtaiseen palkanosan kehittämiseen.

Paikallisen erän käytöstä neuvotellaan ja sovitaan paikallisesti työnantajan ja pääluottamusmiehen kesken. Sopimus tehdään kirjallisesti.

Liitot laativat yhteisen ohjeistuksen paikallisen erän jakamiseen liittyen.

Mikäli paikallisen erän jakamisesta ei päästä paikallisesti sopimukseen, jakaa työnantaja paikallisesta erästä 0,3 % käyttämällä sen toimihenkilöiden pätevyteen ja työsuoritukseen perustuvan henkilökohtaisen palkanosan kehittämiseen, ja loppuosa paikallisesta erästä maksetaan 0,3 % prosentin suuruisena yleiskorotuksena kaikille sopimuksen soveltamispiiriin kuuluville toimihenkilöille laskettuna yleiskorotuksella korottamattomasta palkasta. Esimerkki: jos yrityskohtainen erä maksettaisiin 0,3 %:n yleiskorotuksena, laskettaisiin 1.3.2013 yleiskorotus seuraavasti: 1,3 % + 0,3 % = 1,6 %.

3.2 TVL-palkat 1.3.2013 alkaen.

TVL-palkkoja korotetaan 1,9 %:lla 1.3.2013 alkaen.

TVL €/kk

1	1664
2	1795
3	1944
4	2165
5	2425
6	2749
7	3135
8	3573

3.3 Palvelusvuosilisä

Palvelusvuosilisä korotetaan 1,9 %:lla. Palvelusvuosilisät ovat 1.3.2013 lukien:

vuotta	euroa/kk
5-9	42
10-14	56
15-19	82
20-24	104
25-	127

3.4 Vuorolisät

Vuorotyölisä korotetaan 1,9 %:lla. Vuorolisät ovat 1.3.2013 lukien:

iltavuoro senttiä/h	yövuoro senttiä/h
219	400

4. Palkan tarkistuksen ajankohdasta ja muodosta tapahtuva paikallinen sopiminen kansainvälisesti toimivissa yrityksissä

Yritys- tai työpaikkakohtaisesti voidaan sopia em. yleiskorotuksen ja muiden sopimusratkaisuisissa sovittujen korotuserien maksuajankohdasta ja muodosta toisin, mikäli se kansainvälisesti toimivissa yrityksissä noudatettavan yhtenäisen henkilöstöpolitiikan johdosta on tarpeellista.

Mikäli korotuksen ajankohdasta ja muodosta sovitaan poikkeavasti, tulee samalla sopia muutoksesta mahdollisesti aiheutuneen ansionmenetyksen korvaamisesta vastaavalla kertaluontoisella erällä. Kansainvälisesti toimivilla yrityksillä tarkoitetaan lähinnä sellaisia Suomessa toimivia ulkomaalaisia yrityksiä, jotka toimivat useissa eri maissa ja joilla on yhteinen henkilöstö- ja palkkapolitiikka.

Jos tällaisissa yrityksissä tehdään niiden omaan palkkapolitiikkaan perustuvia yleiskorotuksen luonteisia palkankorotuksia työehtosopimuksen palkankorotuksista poikkeavina ajankohtina, voidaan paikallisesti sopia niiden huomioonottamisesta työehtosopimukseen perustuvia yleiskorotuksia toteutettaessa.

Edellä mainittujen paikallisesti sovittujen korotusten tulee kokonaisuutena olla vähintään työehtosopimuksissa sovittujen korotusten suuruisia. Jos näin ei ole, maksetaan erotus yleiskorotuksen toteuttamisajankohdasta.

5. Tekstimuutokset 1.3.2013 alkaen

5.1 Soveltamisala (1 §)

Muutetaan 3. kappale kuulumaan seuraavasti:

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat mm. tuotantoon, tutkimus- ja tuotekehitykseen, analyysipalveluihin, laadunvarmistukseen, suunnitteluun, logistiikkaan, talous- ja henkilöstöhallintoon, myyntiin, markkinointiin, tietotekniikkaan, tietojenkäsittelyyn, varastotoimintoihin, kuljetuksiin, vientiin ja tuontiin liittyvät toimihenkilötehtävät.

5.2 Korvaus viikottaisesta vapaa-ajasta (18 §)

Muutetaan kohtaa 3 seuraavasti:

Viikottaisena vapaa-aikana tehty tilapäinen työ on korvattava myös siinä tapauksessa, että toimihenkilö on ollut saman viikon aikana poissa työstä sairauden, tilapäisen hoitovapaan, tapaturman tai työnantajan määräämän koulutuksen vuoksi.

5.3 Lyhyt tilapäinen loma (28 §)

Muutetaan 5. kohta kuulumaan seuraavasti:

Työnantaja maksaa toimihenkilölle kertausharjoitusten ajalta palkkaa siten, että toimihenkilö saa valtion maksaman reserviläispalkan kanssa täydet palkkaedut. Määräystä sovelletaan myös niihin, jotka pelastuslain nojalla koulutetaan väestönsuojelun erikoistehtäviin.

Lisätään pöytäkirjamerkintä:

Osapuolet suosittelevat, että luottamusmies, osaston luottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu voi osallistua Ammattiliitto Pron järjestämille luottamusmiesten neuvottelupäiville eikä toimihenkilön kuukausipalkkaa vähennetä näiden päivien osalta.

6. Matkakustannusten korvaaminen

Päivärahojen ja kilometrikorvausten määrien osalta noudatetaan kulloinkin voimassa olevia verohallituksen päätöksiä verovapaista matkakustannusten korvauksista ja niiden määristä.

7. Työryhmät

Palkkausjärjestelmätyöryhmä

Liitot asettavat työryhmän, jonka tehtävänä on sopimuskauden aikana selvittää palkkausjärjestelmästä saatuja kokemuksia liittyen muun muassa tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmän toimivuuteen, vaativuuden arvioinnin tekijöihin ja tehdä tämän perusteella kehitysehdotuksia palkkausjärjestelmään. Työryhmä päivittää palkkausjärjestelmänsuunnittelun koulutusaineistot sopimuskauden aikana.

Työhyvinvoinnin jatkuva kehittäminen

Työhyvinvointitoiminta on jatkuvaa ja kokonaisvaltaista työn, työympäristön ja työyhteisön kehittämistä. Henkilöstön hyvinvointi luo edellytyksiä myös menestyvälle liiketoiminnalle. Työikäisen väestön väheneminen korostaa työurien pidentämiseksi suunnattujen toimien tarkeyttä.

Liitot asettivat vuonna 2010 Hyvää huomenta - Hyvää huomista -hankkeen, jonka tavoitteena on edistää työhyvinvointia, kehittää osaamista, pidentää työuria, vähentää sairastavuutta ja lisätä tuottavuutta. Hankkeen tarkoituksena on etsiä uusia näkökulmia, ideoita sekä konkreettisia keinoja ja työvälineitä työhyvinvointiin yhdessä työmarkkinaosapuolten ja yritysten kanssa.

Vuonna 2013 hankkeesta kertyneiden hyvien käytäntöjen perusteella liitot selvittävät jatkotoimenpiteitä jatkuvan parantamisen hengessä. Liitot kannustavat ja tukevat työpaikkoja hyvinvointihankkeiden toteuttamisessa.

8. Tulos- ja voittopalkkiot

Tulos- ja voittopalkkiot ovat yrityskohtaisia palkanlisä. Niihin sisältyy riski siitä, että niitä ei makseta, jos asetettuja tulos- ja voittotavoitteita ei saavuteta.

Tulospalkkiona maksettava lisä voi perustua esimerkiksi työpaikan tuotannollista toimintaa ilmaisevien tunnuslukujen kehitykseen, taloudelliseen kehitykseen ja asetettujen kehitystavoitteiden saavuttamiseen tai näiden kaikkien tunnuslukujen yhdistelmiin.

Voittopalkkiona maksettava lisä voi perustua esimerkiksi yrityksen käyttökatteeseen tai sen jälkeiseen kannattavuutta osoittavaan erään.

Yritysjohdon päätettävissä olevien tulos- ja voittopalkkioiden käyttö, määräytymisperusteet ja perusteiden muuttuminen selvitetään toimihenkilöille ennen niiden käyttöönottoa.

9. Tasa-arvo

Vähintään 30 työntekijän yrityksissä työnantaja laatii yhdessä henkilöstön edustajien kanssa tasa-arvosuunnitelman ja toteuttaa siihen liittyvän palkkakartoituksen. Suunnitelma päivitetään, ellei paikallisesti toisin sovita, vuosittain.

10. Työllistymisen edistäminen

Työnantajan irtisanottua toimihenkilön työsopimuslain 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettulla perusteella, on toimihenkilöllä sen työllistymisvapaaajärjestelyn lisäksi, josta säädetään julkisesta työvoimapaalvustusta annetussa laissa (1295/2002), oikeus saada työllistymisvapaaat enintään viisi työpäivää työllistymisohjelman mukaiseen työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen, harjoitteluun ja työssä oppimiseen.

Työnantaja ja luottamusmiehet pyrkivät irtisanomistilanteissa selvittämään yhteistyössä eri tahojen kanssa erilaisia tukipalveluita irtisanomisuhan alla oleville. Tukipalveluiden tavoitteena on auttaa parantamaan toimihenkilön työllistymistä.

11. Ammatillinen koulutus

Liitot pitävät tärkeänä, että toimihenkilön kehityskeskustelussa tai vastaavassa käydään läpi toimihenkilön yksilölliset koulutustarpeet.

12. Rinnakkaisopimukset

Osapuolet sitoutuvat vaikuttamaan siihen, ettei tämän sopimuksen soveltamispiirissä tehdä rinnakkaisopimuksia.

13. Viittauseräykset

Yksinomaan työaikalain pykäliin viittaavat määräykset eivät ole työehtosopimuksen osia.

14. Sopimuksen voimassaolo

14.1 Sopimuskauden päättymisen

Työehtosopimus on voimassa 28.2.2014 saakka jatkuen sen jälkeen vuoden kerrallaan, ellei sitä viimeistään kahta kuukautta ennen sen päättymistä ole kummaltakaan puolelta kirjallisesti irtisanottu.

Uudesta työehtosopimuksesta neuvoteltaessa ovat työehtosopimuksen määräykset voimassa siksi, kunnes uusi työehtosopimus on tehty tai sopimusneuvottelut ovat päättyneet.

14.2 Irtaantuminen raamisopimuksen mukaisesta ratkaisusta

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt arvioivat 25.11.2011, onko raamisopimus saavuttanut riittävän kattavuuden työmarkkinoilla. Jos tällaista kattavuutta ei ole saavutettu ja keskusjärjestöt yhdessä valtiohallinnon kanssa eivät sitoudu raamisopimuksen osana oleviin työelämän kehittämiskäytäntöihin, tämä sopimus raukeaa ja menettää merkityksensä, ja sen sijaan sovelletaan 30.3.2011 päivitettyä ajalle 31.1.2013 voimassa olevaksi sovitun toimihenkilösopimusta. Kohdan 2.1. mukaiset palkankorotukset ilman kertaerää ovat voimassa 1.2.2012 alkaen.

14.3 Poikkeamat taloudellisessa kehityksessä

Mikäli keskusjärjestöt yhdessä arvioivat, että talouden kehitys poikkeaa erittäin merkittävästi sopimuksen tekohetkellä arvioidusta ja suosittelevat alakohtaisten sopimusten irtisanomista, sopijaosapuolet neuvottelevat ja sopivat poikkeaman vaikutuksista sopimuskorotuksiin tai sopimuksen voimassaoloon.

Jos talouden kehityksen poikkeaman vaikutuksista ei edellä olevan mukaan sovita, kumpi tahansa sopijaosapuoli voi irtisanoa työehtosopimuksen päättymään kahden kuukauden irtisanomisajalla.

15. Muuta

Liitot toteavat, että maan hallitus on ilmoittanut tietyistä työelämän kehittämistä koskevista toimenpiteistä, mikäli alakohtaiset työ- ja virkaehtosopimukset sovitaan työmarkkinakeskusjärjestöjen raamisopimuksen mukaisesti riittävän kattavasti. Hallituksen kannanotto, joka ei ole työehtosopimuksen osa, on neuvottelutuloksen liitteenä.

Seuraavat osapuolten välillä laaditut soveltamisohjeet liitetään työehtosopimuksen liitteeksi:

1. Kemianteollisuus KT ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n yhteisesti toteamat täsmennykset Kemianalan toimihenkilösopimukseen
2. Kemianteollisuus ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n yhteisesti toteamat täsmennykset koskien ammatilliseen koulutukseen käytetyn ajan lukemista työajaksi

16. Neuvottelutuloksen allekirjoittaminen

Tämä pöytäkirja katsotaan tarkastetuksi ja hyväksytyksi sopijaliittojen allekirjoituksilla.

KEMIANTEOLLISUUS KT RY

_____
Pekka Hotti

AMMATTILIITTO PRO RY

_____
Antti Rinne

_____
Taru Reinikainen

LIITTEET:

LIITE 1: Hallituksen kannanotto työ- ja virkaehtosopimusten allekirjoituspöytäkirjaan

LIITE 2: Työehtosopimukseen tehtävät tekniset muutokset

LIITE 3: Edellisestä allekirjoituspöytäkirjasta työehtosopimukseen siirrettävät muutokset

LIITE 1

Hallituksen kannanotto työ- ja virkaehtosopimusten allekirjoituspöytäkirjaan:

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat 13.10.2011 signeeratun raamiratkaisun osana hyväksyneet maan hallituksen tavoitteen työnantajien kannustamiseksi lisäämään osaamista ja tuottavuutta edistävää koulutusta seuraavasti:

Työelämän kehittäminen

Valtio käynnistää osana työmarkkinajärjestöjen sopimusta kolmikantaisten lainsäädäntöhankkeiden valmistelun.

Toimivien työmarkkinoiden ja henkilöstön osaamiseen kehittämiseksi hallitus on valmis käynnistämään valmistelun myös koulutus- ja hyvinvointivähennyksen käyttööntamiseksi yritysverotuksessa erityisellä verovähennyksellä.

Tavoitteena on, että työnantaja kannustetaan lisäämään henkilöstön osaamista kehittävää koulutuspanostusta. Näin työntekijä voi työnantajan määrällä tavalla osallistua vuosittain kolmen päivän ajan osaamista lisäävään koulutukseen. Tällä tavalla voidaan henkilöstön osaamista kehittävää koulutusta lisätä ja kohdistaa sitä lisäämään nykyistä koulutukseen osallistuvien työntekijöiden määrää. Näitä päiviä voidaan yli 55 -vuotiaiden kohdalla käyttää myös työkyvyn edistämiseen ja työhyvinvoinnin parantamiseen.

Verovähennyksen tavoitteena on edistää osaamisen kehittämistä ja muutostilanteisiin varautumista sekä työurien pidentämistä.

Uuden järjestelmän kriteereistä, käyttöönoton pelisäännöistä ja toimeenpanosta valmistellaan kolmikantaisesti esitys 31.5.2012 mennessä. Vastaava järjestely toteutetaan julkisella sektorilla. Järjestelmä otetaan käyttöön 1.1.2013.

LIITE 2

TYÖEHTOSOPIMUKSEEN TEHTÄVÄT TEKNISET MUUTOKSET**Työnopastuslisä (3 §)**

Lisätään 5. kohdan pöytäkirjamerkintään:

Työnopastuslisään liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

Työsuhde ja työsuhteesta johtuvat yleiset velvollisuudet (3 §)

Muutetaan muutoksia työsuhteen ehtoissa koskevan 6. kohdan toisen kappaleen pykäläviittaus oikeaksi:

Toimihenkilö saatetaan siirtää toimihenkilöasemansa säilyttäen toiseen tehtävään. Jos se merkitsee huononnusta hänen etuihinsa, tulee tässäkin tapauksessa olla edellä mainittu peruste ja noudattaa irtisanomissuojasopimuksen 4 § mukaista irtisanomisaikaa.

Palkka (4 §)

Muutetaan pöytäkirjamerkinnän pykäläviittaus oikeaksi:

Tehtävässä, jossa toimihenkilön työaika ei ole etukäteen määriteltä, voidaan palkka sopia maksettavaksi tuntipalkkana. Tuntipalkka muodostetaan jakamalla ao. tehtäväkokonaisuuden vaatavuuden mukainen vaatavuusluokkapalkka mahdollisine henkilökohtaisine lisineen työehtosopimuksen 15 §:n 5 momentin mukaisella, ao. työssä tavanomaisesti noudatettavan työajan mukaan määräytyvällä tuntijakajalla.

Lisätään harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä koskeva kappale:

Harjoittelijoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka opiskelevat ammatillisissa oppilaitoksissa, teknillisessä tai muussa opistossa. Ammattikorkeakoulussa, korkeakoulussa tai teknillisessä korkeakoulussa ja ovat työssä näiden lukukausien väliaikoina tai hankkivat koulutuksen aikana tutkinnon edellyttämää työkokemusta.

Kesätyöntekijöillä (ovat työsuhteessa 2.5. - 30.9.) välisenä aikana) tarkoitetaan puolestaan koululaisia tai muissa kuin alan oppilaitoksissa opiskelevia alle 25-vuotiaita henkilöitä.

Harjoittelijan tai kesätyöntelijän palkka saa alittaa kyseessä olevan työn TVL:n mukaisen luokkapalkan 25 %:lla.

Irtisanomista ja lomautusta koskevien sopimusten työvoiman vähentämistä ja takaisinottovelvollisuutta koskevat määräykset eivät koske tapauksia, joissa kyse on tutkintoon liittyvästä pakollisesta työharjoittelusta.

Pöytäkirjamerkintä:

Liitot uudistavat ”Tutustu työelämään ja tienaa” – kampanjaa koskevat pöytäkirjat sopimuskausittain keskusmarkkinajärjestöjen sopimusten mukaisesti.

Siirretään Palkkausjärjestelmästä 1. kohdan 3. kappaleen tehtävänvaativuuskohtaiset palkkataulukot sekä 3. kohta palvelusvuosilisä 4 §:n sisään.

Sijaisuuskorvaus (5 §)

Lisätään pöytäkirjamerkintä:

Sijaisuuskorvaukseen liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

Työaika päivä- ja yksi- ja kaksivuorotyössä (7 §)

Muutetaan 5. kohdan B-alakohdan ensimmäisen kappaleen ensimmäinen virke kuulumaan seuraavasti ja lisätään vuoden 2014 tunnit:

Työaika voidaan paikallisesti sopimalla järjestää myös siten, että se vuonna 2012 on keskimäärin 36,1 tuntia ja vuonna 2013 keskimäärin 36,2 tuntia viikossa.

Työaika keskeytyvässä kolmivuorotyössä (8 §)

Muutetaan ensimmäinen kappale kuulumaan seuraavasti ja vuoden 2014 tunnit:

Keskeytyvässä 3-vuorotyössä säännöllinen työaika on 8 tuntia viikossa ja pitkän aikavälin keskiarvona keskimäärin 35,8 tuntia viikossa. Arkipyhien sijoittumisesta riippuen keskimääräinen viikkotyöaika voi vuosittain vaihdella ollen vuonna 2012 35,6 tuntia viikossa ja vuonna 2013 35,7 tuntia viikossa.

Osa-ajan palkka (19 §)

Päivitetään taulukoihin vuosien 2014 ja 2015 kuukausityöaika.

Muutetaan pöytäkirjamerkinnän pykäläviittaus oikeaksi:

Taulukkoa sovelletaan tarvittaessa myös tämän sopimuksen 6 § 7. kappaleen tarkoittamissa tilanteissa, ellei paikallisesti toisin sovita.

Palkka sairauden, äitiysvapaan tai isyysvapaan aikana sekä tapaturman jälkeen (23 §)

Muutetaan 6. kohdan ensimmäinen kappale kuulumaan seuraavasti:

Työnantajan tulee tarjota perhevapaan jälkeen työhön palaavalle toimihenkilölle hänen ennen perhevapaan alkamista hoitamiaan tehtäviä.

Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee työnantajan tarjota muita samantasoisia tehtäviä tai ellei näitä ole, muuta työtä.

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun asema (Yhteistoimintasopimus 3.2)

Lisätään pöytäkirjamerkintä:

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokehitykseen liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

Ammatillisen koulutuksen lukeminen työaikaan (Yhteistoimintasopimus 5.1.)

Lisätään pöytäkirjamerkintä:

Ammatillisen koulutuksen lukeminen työaikaan liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

EDELLISESTÄ ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJASTA TYÖEHTOSOPIMUKSEEN SIIRRETTÄVÄT MUUTOKSET

Sovittu Kemianalan toimihenkilösopimuksen allekirjoituspöytäkirjassa 30.3.2011

Muutetaan 1.2.2012 lukien Palkkausjärjestelmän 2. kappaleen Henkilön pätevyys 4. kappale kuulumaan seuraavasti:

Yrityskohtaisesti tulee henkilökohtaisen pätevyyden mukaan määräytyvien palkanosien summan olla toimihenkilöillä vähintään 7 % kaikkien palkkausjärjestelmän piiriin kuuluvien toimihenkilöiden tehtävin vaativuuteen perustuvien palkanosien summasta. Tarkastelussa jätetään huomioimatta toimihenkilöiden henkilökohtaiset palkanosat siltä osin kuin ne ylittävät 25 %. Toteutuminen tarkistetaan vuosittain työehtosopimuksessa sovittujen palkankorotusten toteuttamisen jälkeen.

PALKKAUSJÄRJESTELMÄ**PALKAN MÄÄRÄYTYMINEN**

Toimihenkilön palkka perustuu hänen suorittamiensa tehtävien vaativuuteen ja henkilökohtaiseen pätevytyteen. Yhtäjaksoisen työsuhteen keston perusteella maksetaan myös palvelusvuosilisää.

1 Tehtävän vaativuus

Tehtävän vaativuuden arviointi

Toimihenkilöiden tehtäväkohtaisen palkan määrittelyyn käytettävät tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmä on painettu erilliseksi matriisiksi, jota on saatavissa sopijaliitoista. Matriisin avulla mitataan toimihenkilötehtävälle ominaisia vaativuustekijöitä ja kytketään toisiinsa tehtävän vaativuus ja palkka. Arvioitavana on tehtävän sisältö, eivät niitä hoitavat toimihenkilöt.

Tehtävän vaativuutta arvioivia mittareita on neljä:

1 Toimen luonne

Toimen luonteella mitataan tehtävän hoitamisessa edellytettävän itsenäisen harkinnan vaativuutta. Harkintatilanteissa tarvittavien tietojen laajuutta ja syvyyttä lisäävät paitsi koulutus, myös harkintatilanteissa tarvittava kokemus. Vaativuus on sitä suurempi

- mitä useammin harkintatilanteita esiintyy,
- mitä erilaisempia ne ovat,
- mitä lyhyempi on harkinta-aika,
- mitä laajemmat ja syvällisemmät tiedot ratkaisujen tekemiseen tarvitaan,
- mitä enemmän viranomais määräykset ja -järjestelmät säätelevät työn tekoa,
- mitä suurpiirteisemmät ovat ohjeet ja
- mitä ylimalkaisempaa ja hitaampaa on palaute.

2 Päätöksenteon/ratkaisujen vaikutukset

Päätöksenteon vaikutuksilla mitataan niiden merkittävyyttä ja laajuutta.

Päätöksentekoon rinnastetaan asiantuntijatehtävälle ominainen neuvonta, suositus tms. asiantuntijuuden käyttöön perustuva vaikutus. Vaativuus on sitä suurempi

- mitä suuremmat ovat taloudelliset vaikutukset,
- mitä laajemmat ovat vaikutukset tuotantoon ja laatuun ja
- mitä merkittävämmät ovat ihmisiin, ympäristöön, työsuojeluun ja yleiseen turvallisuuteen liittyvät vaikutukset.

Vaikutuksia tarkastellaan kokonaisuutena ja yhteisvaikutuksia arvioidaan yrityksen toimipaikan kannalta. Tarkastelussa ei mietitä vain sitä, mille organisaatiotasolle päätösten ja ratkaisujen vaikutukset kohdistuvat, vaan myös eri vaikuttavuustekijöiden yhteisvaikutusta.

Organisaatiotason lisäksi tarvitaan myös muunlaista vaikutusten suuruuden ja laajuuden arviointia.

3 Vuorovaikutuksen vaativuus

Vaikuttamisella mitataan oman yrityksen henkilöstöön ja ulkopuolisiin henkilöihin vaikuttamisen vaativuutta. Vaikuttaminen on tyypillistä kommunikointia johtamisen, suunnittelun, markkinoinnin, henkilöstöhallinnon ja kaupan alueella sekä muihin yrityskuvaan liittyvissä yhteydenpidoissa. Vaikutus on sitä suurempi

- mitä suurempi on neuvonnan, opastamisen tai kouluttamisen velvoite,
- mitä syvällisempi ja laajempi on motivoinnin vaatimus, mitä monitahoisempi ja laajempi on kommunikointi- ja yhteysverkko (sisäiset tai ulkoiset asiakkaat, muut organisaatiot, viranomaiset, alihankkijat, julkinen sana ja vastaavat sidosryhmät), ja
- mitä suurempaa asiantuntemusta yhteydenpito vaatii.

Johtamistehtävissä vaikuttamisen osatekijöiden merkitys korostuu ja sen vaativuus riippuu esimiestehtävän luonteesta.

Itsenäinen tehtäväaluevastuu saattaa esimiestehtävään rinnastettavasti korostaa vuorovaikutuksen vaativuutta.

4 Johtaminen ja asema

Esimiestehtävään on rinnastettavissa erilaisten projektiluontoisten töiden johtaminen, jossa asiantuntija-auktoriteetin perusteella ohjataan erilaisia työryhmiä.

Vaativuuden mittauksen lähtökohta on toimen ja sen sisältämien tehtävien kuvaus, jonka sisällön perusteella toimelle haetaan jokaisen em. mittarin suhteen vaativuustaso ja ko. tason mukainen pistemäärä. Toimen vaativuusasteet syntyvät kunkin mittarin antamien pisteiden summasta ja johtavat johonkin kahdeksasta vaativuusluokasta seuraavasti:

TVL-pisteet	TVL-luokka
- 284	1
285 - 314	2
315 - 344	3
345 - 384	4
385 - 424	5
425 - 464	6
465 - 504	7
505 -	8

Paikallisesti sopien voidaan luokkien 1 – 8 välillä ottaa käyttöön sovitava määrä ns. väliluokkia.

2 Henkilön pätevyys

Toimihenkilön henkilökohtainen palkanosa määräytyy toimihenkilön pätevyyden ja työsuorituksen perusteella. Pätevyys- ja suoritustekijöitä on työpaikoilla esimiesten toimesta arvioitava järjestelmällisesti. Liitot ovat laatineet mallijärjestelmiä, joista yritys voi valita käyttöönsä jonkun sellaisenaan tai työpaikan olosuhteisiin sovellettuna. Yritys voi käyttää myös muita arviointimenetelmiä. Liitot toteavat, että henkilökohtaisia ominaisuuksia mittaavien kriteerien tulee tukea yrityksen toimintatapoja ja tavoitteita ja että toimihenkilöiden sitoutuminen saavutetaan parhaiten kun pätevyyden arviointi tapahtuu yhteistyössä ja pätevyyden ja suorituksen perusteet selvitetään etukäteen toimihenkilöille ja heidän edustajilleen.

Esimiesten ja alaisten välisissä keskusteluissa pätevyyden ja työsuorituksen arviointi muodostaa luonnollisen osan. Näissä arviointikeskusteluissa toimihenkilöiden ammatillisen osaamisen kehittämistä edistetään esimerkiksi yksilöllisten koulutus- ja kehityssuunnitelmien avulla.

Henkilökohtaisen palkanosan tulee puolen vuoden kuluessa työsuhteen alkamisesta tapahtuvan ensimmäisen pätevyyden arvioinnin jälkeen olla vähintään 4 % hänen hoitamansa tehtävän vaativuuden mukaisesta palkasta.

Yrityskohtaisesti tulee henkilökohtaisen pätevyyden mukaan määräytyvien palkanosien summan olla toimihenkilöillä vähintään 7 % kaikkien palkkausjärjestelmän piiriin kuuluvien toimihenkilöiden tehtävin vaativuuteen perustuvien palkanosien summasta. Tarkastelussa jätetään huomioimatta toimihenkilöiden henkilökohtaiset palkanosat siltä osin kuin ne ylittävät 25 %. Toteutuminen tarkistetaan vuosittain työehtosopimuksessa sovittujen palkankorotusten toteuttamisen jälkeen.

Toimihenkilöllä on oikeus tietää toimensa vaativuusluokitus sekä henkilökohtainen palkanosuus ja sen määräytyminen.

3 Palvelusvuosilisä

Toimihenkilölle maksetaan työsuhteen keston mukaan porrastettua palvelusvuosilisää.

SIJAISUUDET

Jos toimiin sisältyy toisen henkilön tehtävien hoitaminen töiden järjestelyjen tai sairaus-, loma- ym. tilanteissa, ja mikäli ne vaikuttavat oleellisesti tehtävän vaativuuteen, otetaan ne luokitusta suoritettaessa vaativuutta lisäävänä tekijänä huomioon. Muilta osin noudatetaan työehtosopimuksen sijaisuuskorvausmääräystä.

PALKKAUSJÄRJESTELMÄN YLLÄPITO

Tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmän ylläpidon perusedellytys on järjestelmällinen toiminta toimenkuvausten, toimien vaativuuden arvioinnin ja

henkilökohtaisen pätevyyden arvioinnin ylläpitämiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi.

Toimen vaativuus

Uudelle toimihenkilölle muodostettavan uuden toimen vaativuus määritellään niin pian kuin mahdollista, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluttua toimihenkilötyösuhteen alkamisesta. Ellei toisin esim. toimen sisällön hahmottumattomuuden vuoksi ole sovittu, määräytyy palkka työsuhteen alusta alkaen em. luokituksen tuloksen perusteella.

Olemassa olevan toimen sisällön pysyvästi muuttuessa, on toimen vaativuus ensi tilassa arvioitava uudelleen. Vaativuusluokan muuttuessa on siitä mahdollisesti aiheutuvat palkankorotukset toteutettava muutoshetkeä seuraavan palkanmaksukauden alusta lukien.

Toimihenkilön siirtyessä tehtävästä toiseen, noudatetaan uuden toimen mukaista luokitusta siirtymistä seuraavan palkanmaksukauden alusta lähtien. Mikäli henkilövaihdoksella on vaikutuksia uuden toimen sisältöön, on ensi tilassa tarkistettava muutoksen mahdollinen vaikutus luokitukseen. Muuttuneen luokituksen mahdollisesti aiheuttama palkankorotus toteutetaan siirtymisajankohtaa seuraavan palkanmaksukauden alusta lukien.

Vaativuusluokitusta tulee tarkastella säännöllisin väliajoin, vähintään kerran vuodessa. Mikäli työpaikalle on perustettu luokitustyöryhmä, esitellään tarkastelun tulokset luokitustyöryhmälle ja luokitustyöryhmä voi esittää perustellun näkemyksensä luokituksesta, järjestelmän toimivuudesta ja mahdollisesti esiin tulleista ongelmista. Mikäli työpaikalle ei ole perustettu luokitustyöryhmää, varataan toimihenkilöiden edustajalle / edustajille tilaisuus tuoda esiin perusteltu näkemyksensä luokituksesta, järjestelmän toimivuudesta ja mahdollisesti esiin tulleista ongelmista. Mainittu luokitusryhmä voi pienimmillään koostua yhdestä työnantajan ja yhdestä toimihenkilöiden edustajasta, mutta voi sovittaessa olla suurempikin osapuolten välisen Yhteistoimintasopimuksen tarkoittamassa laajuudessa.

Henkilökohtainen pätevyys

Henkilökohtaisten tekijöiden arviointi suoritetaan vähintään kerran vuodessa, ellei paikallisesti toisin sovita. Liitot suosittelevat, että tehtävien vaativuuden arvioinnin perustana olevat toimenkuvat tarkistetaan samassa yhteydessä kun kunkin henkilökohtaista pätevyyttä arvioidaan. Uuden toimihenkilön pätevyyden arviointi suoritetaan puolen vuoden kuluessa työsuhteen alkamisesta. Siihen saakka palkka on vähintään tehtäväkohtaisen palkan suuruinen.

Jos toimihenkilö siirtyy toiseen tehtävään tai hänen tehtävänsä sisältö muuttuu siinä määrin oleellisesti, että tehtävän vaativuusluokka muuttuu, toimihenkilön henkilökohtaisen palkanosan ja pätevyysarviointiin perustuvan henkilökohtaisen osan keskinäinen suhde sekä näiden suhde luokkapalkkaan saattaa muuttua, koska pätevyys- ja suoritustekijöitä arvioidaan suhteessa kulloiseenkin toimeen. Toimihenkilön siirtyessä vaativampaan tehtävään, tulee samalla selvittää

vaativuuden mahdollinen korottava vaikutus hänen henkilökohtaiseen kuukausipalkkaansa. Poikkeustapauksissa palkka voi säilyä myös ennallaan.

Ohjeistus ja erimielisyyksien ratkaiseminen

Liitot opastavat ja ohjaavat palkkausjärjestelmän soveltamisessa ja antavat pyydettyä perusteltuja lausuntoja. Erimielisyystapauksissa noudatetaan kemian alan toimihenkilöiden työehtosopimuksen mukaista neuvottelujärjestelmää.

YRITYSKOHTAISET JÄRJESTELMÄT

Paikallisesti on mahdollista sopia myös muun palkkausjärjestelmän käytöstä. Näin voidaan sopia erityisesti tilanteissa, joissa jotakin muuta järjestelmää sovelletaan yrityksen muuhun tai muihin henkilöstöryhmiin. Tässä tarkoitettu paikallinen sopimus on saatettava liittojen tiedoksi.

KEMIANTEOLLISUUDEN YHTEISTOIMINTASOPIMUS

1 YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

Sopijapuolet pyrkivät kumpikin itse sekä työpaikoilla edistämään neuvottelusuhteita ja sopimustoimintaa. Sopijapuolet pyrkivät kehittämään näitä tavoitteita yhteistoiminnan eri muotoja hyväksi käyttäen sekä valvomaan osaltaan tehtyjä sopimuksia.

Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluva yhdistymisvapaus on loukkaamaton. Tämä koskee niin työnantaja kuin toimihenkilöitä. Toimihenkilöillä on oikeus perustaa ja toimia ammattiyhdistysorganisaatioissa eikä heitä saa tämän johdosta irtisanoa tai syrjiä työssään. Yksittäisen toimihenkilön turvallisuus ja terveys, syrjimättömyys ja tasa-arvoinen kohtelu ovat lähtökohtana sopimusmääräyksille.

Ennen poliittiseen tai myötätuntotyötaisteluun ryhtymistä siitä ilmoitetaan valtakunnansovittelijalle sekä asianomaiselle työnantaja- tai toimihenkilöliitolle mikäli mahdollista vähintään neljä päivää aikaisemmin. Jos työtaistelusta päätetään myöhemmin, on siitä ilmoitettava heti kun se on käytännössä mahdollista. Ilmoituksessa on mainittava aiotun työtaistelun syyt, alkamishetki ja laajuus.

Tätä sopimusta sovelletaan Kemianteollisuus ry:n jäsenyrityksissä jäljempänä mainituin rajoituksin. Työpaikalla tarkoitetaan tässä sopimuksessa Kemianteollisuus ry:n jäsenyrityksen tuotantoyksikköä tai sitä vastaavaa toimintayksikköä.

Työpaikan toiminnan olennaisesti supistuessa, laajentuessa taikka liikkeen luovutuksen, sulautumisen, yhtiöittämisen tai niihin verrattavan olennaisen organisaatiomuutoksen johdosta saatetaan yhteistoimintaorganisaatio vastaamaan työpaikan muuttunutta kokoa ja rakennetta.

Valituista luottamusmiehistä, varamiehen toimimisesta luottamusmiehen sijaisena, työsuojeluvaltuutetun tai työsuojeluasiamiehen toimimisesta luottamusmies-tehtävissä sekä luottamusmiesten toimimisesta työsuojelutehtävissä on työpaikalla toimivan toimihenkilöyhdistyksen ilmoitettava kirjallisesti työnantajalle. Varamiehen toimimisesta työsuojeluvaltuutetun sijaisena työsuojeluvaltuutettu ilmoittaa työnantajalle kirjallisesti. Työnantaja ilmoittaa kirjallisesti luottamusmiehelle, ketkä käyvät yrityksen puolesta neuvotteluja luottamusmiehen kanssa.

Sopijapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että työnantajalla on työlainsäädännön ja sopimusten mukaisesti oikeus ottaa toimeen ja erottaa toimihenkilö ja määrätä työn johtamisesta.

Siltä osin kuin tässä sopimuksessa ei ole toisin sovittu, noudatetaan yhteistoiminnasta yrityksissä sekä työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annettua lakia ja työsuojelun valvonnasta annettua asetusta, jotka eivät ole tämän sopimuksen osia.

2 YHTEISTOIMINTATEHTÄVÄT JA YHTEISTOIMINTAORGANISAATIOT

2.1 Luottamusmiehiä koskevat määräykset

Luottamusmiesjärjestelmän tehtävänä on työnantajan ja toimihenkilöiden välisten neuvottelu- ja yhteistoimintasuhteiden ylläpitäminen ja kehittäminen. Luottamusmies toimii yhdistyksensä ja toimihenkilöiden edustajana työehtosopimuksen soveltamista, työrauhan turvaamista ja työläinsäädännön soveltamista koskevilla asioissa.

Asianomaisen työpaikan tähän sopimukseen sidottuihin järjestöihin kuuluvilla toimihenkilöillä on oikeus valita keskuudestaan luottamusmies ja varaluottamusmies. Vaali voidaan järjestää työpaikalla. Tällöin on kaikilla edellä mainituilla toimihenkilöillä oltava mahdollisuus osallistua siihen. Työpaikalla voidaan sopia siitä, että luottamusmiehen tehtäviä hoitaa työsuojeluvaltuutettu tai päinvastoin. Jos luottamusmiehen tehtävien hoitaminen sitä erityisesti vaatii on toimihenkilöillä oikeus yhden luottamusmiehen sijasta valita keskuudestaan yrityksen taloudellis-hallinnollisiin tehtäviin perehtynyt luottamusmies ja yrityksen tuotannollisiin tehtäviin perehtynyt luottamusmies ja näille varaluottamusmiehet. Edellä mainittua oikeutta toimihenkilöillä ei kuitenkaan ole, jos heillä tämän sopimuksen voimaan tullessa on jo valittu yhteinen luottamusmies tai toimihenkilöt ovat saman toimihenkilöjärjestön jäseniä tai kun teknisiä ja teollisuustoimihenkilöitä edustavat järjestöt ovat yhdistyneet.

Luottamusmiehen tai -miesten valitsemisen lisäksi toimihenkilöt voivat valita osaston luottamusmiehen sen jälkeen, kun työnantajan kanssa on sovittu siitä, mihin toiminnalliseen kokonaisuuteen valitaan osaston luottamusmies. Tällöin tulee kiinnittää huomiota siihen, että sovittu toimialue on kooltaan tarkoituksenmukainen ja kattavuudeltaan sellainen, että se edistää neuvottelujärjestelmän mukaista asioiden käsittelyä. Arvioinnissa on otettava huomioon myös mm. kyseessä olevan osaston toimihenkilöiden lukumäärä. Mikäli asiassa ei päästä yksimielisyyteen, alistetaan se liittojen ratkaistavaksi. Työpaikalla voidaan sopia siitä, että osaston luottamusmies hoitaa työsuojeluasiamiehen tehtäviä tai päinvastoin.

2.2 Työsuojeluyhteistoimintaa koskevat määräykset

Työsuojeluyhteistoimintaa koskevia määräyksiä sovelletaan työpaikassa, jossa säännöllisesti työskentelee yhteensä vähintään 20 työntekijää ja toimihenkilöä. Työsuojeluvaltuutettu on kuitenkin valittava, kun työntekijöiden ja toimihenkilöiden lukumäärä on yhteensä vähintään kymmenen.

Työsuojeluyhteistoiminnasta vastaavan työsuojelupäällikön ja tähän tarkoitukseen valittujen valtuutettujen ja varavaltuutettujen lisäksi tässä sopimuksessa tarkoitetuilla henkilöstöryhmillä paikallisesti niin sovittaessa on oikeus valita yksi tai useampia työsuojeluasiamiehiä mikäli yrityksen koko ja muut olosuhteet sitä edellyttävät.

Työsuojeluasiamiehen tehtävänä on muun muassa pitää yhteyttä toimialueensa työsuojeluasioista työsuojeluvaltuutettuun ja työsuojelupäällikköön sekä osallistua tarvittaessa työsuojelua koskevan tarkastukseen. Työsuojeluasiamiesten

toimikausi on sama kuin työsuojeluvaltuutettujen. Jos työsuojeluasiamies joudutaan tilapäisesti siirtämään työhön varsinaisen toimialueensa ulkopuolelle, on pyrittävä siihen, ettei siirtäminen kohtuuttomasti haittaa työsuojeluasiamiehen tehtävien hoitamista. Sen mukaan kuin työsuojeluasiamiehen tehtävät edellyttävät on hänellä oikeus sopia työnantajan kanssa vapautuksesta työstä näiden tehtävien hoitamista varten.

Osapuolet osallistuvat yhdessä työterveyshenkilöstön, linjajohdon ja henkilöstöhallinnon kanssa työkykyä ylläpitävän toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Tässä yhteydessä seurataan yrityksen palveluksessa olevien työssä selviytymistä ja laaditaan tarvittaessa ohjeet työkykyä ylläpitävää toimintaa tarvitsevien ohjaamiseksi asiantuntijoiden hoitoon.

Työsuojelupäällikkö ja -valtuutettu osallistuvat työkykyä ylläpitävän toiminnan suunnitteluun työterveyshuollon toimintasuunnitelmaa laadittaessa. He osallistuvat myös suunnitelmien toteuttamiseen ja seurantaan.

3 LUOTTAMUSMIESTEN JA TYÖSUOJELUVALTUUTETUN SEKÄ TYÖSUOJELUASIAMIEHEN ASEMAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

3.1 Vapautus työstä ja ansionmenetyksen korvaaminen

Tehtäviensä hoitamista varten luottamusmiehelle, osaston luottamusmiehelle tai sovittuun toiminnalliseen kokonaisuuteen valitulle luottamusmiehelle sekä työsuojeluvaltuutetulle järjestetään tilapäisesti, säännöllisesti toistuen tai kokonaan vapautus työstään. Tällöin on kiinnitettävä huomiota muun muassa ao. henkilöstöryhmään kuuluvien toimihenkilöiden lukumäärään, tuotannon ja toiminnan luonteeseen ja tämän sopimuksen mukaisten tehtävien määrään. Työstä vapautusajan määrää arvioitaessa otetaan huomioon myös tämän sopimuksen mukaisen paikallisen sopimisen laajuus työpaikalla siten, että vapautusta lisäävinä huomioidaan myös neuvotteluihin valmistautumisen, tiedottamisen sekä sopimusten täytäntöönpanon edellyttämä ajankäyttötarve.

Edellä mainittujen henkilöstön edustajien kanssa tarkastellaan heidän ajankäyttöään ja selvitetään yhdessä tehtävän vaatima ajankäyttö ja sen vaikutukset työtehtäviin sekä mahdollisten sijaisuusjärjestelyjen tarve. Tarkastelu suoritetaan toimikauden alussa.

Ellei työpaikan kaikkia henkilöstöryhmiä edustavan työsuojeluvaltuutetun vapauttamiseksi työstä ole paikallisesti sovittu, lasketaan työsuojeluvaltuutetun ajankäyttö 1.4.1986 lukien voimassa olleiden toimialakohtaisten kerrointen mukaan. Yksinomaan toimihenkilöitä edustava työsuojeluvaltuutettu on oikeutettu saamaan riittävästi vapautusta työstään tehtäviensä asianmukaista hoitamista varten työn kannalta sopivana aikana. Vapautuksen määrä ja järjestelyt selvitetään ja sovitaan paikallisesti.

Tässä sopimuksessa tarkoitetun henkilöstön edustajan kuukausipalkkaa ei vähennetä, jos hän työaikana neuvottelee työnantajan edustajien kanssa tai toimii muuten työnantajan kanssa sovituihin tehtäviin.

Työnantaja maksaa luottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle erillisen kuukausikorvauksen, jonka suuruus on seuraava:

Luottamusmiehen (ei osaston luottamusmies) korvaus 1.2.2012 lukien:

Luottamusmiehen edustamien toimihenkilöiden määrä	Korvaus €/kk
5-9	71
10-24	109
25-50	147
51-100	202
101-200	246
201-400	284
401-600	317
600-	372

Työsuojeluvaltuutetun korvaus 1.2.2012 lukien:

Työsuojeluvaltuutetun edustamien toimihenkilöiden määrä	Korvaus €/kk
5-24	61
25-100	78
101-250	101
251-400	124
yli 400	146

Jos työpaikan toimihenkilöiden lukumäärä on alle 5 ja luottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu suorittaa työnantajan kanssa sovittuja tehtäviä säännöllisen työaikansa ulkopuolella, maksetaan näin menetetyistä ajasta ylityökorvaus tai hänen kanssaan sovittu lisäkorvaus.

3.2 Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun asema

Tarvittaessa työnantaja järjestää luottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle tarkoituksenmukaisen paikan tehtävien edellyttämien tarvikkeiden säilyttämiseen. Työnantaja osoittaa mahdollisuuksien mukaan tarkoituksenmukaisen tilan, jossa voidaan käydä tehtävien hoitamista varten välttämättömät keskustelut. Työpaikan koon sitä edellyttäessä paikallisesti sovitaan, että luottamusmies voi tarvittaessa käyttää yrityksen tavanomaisia käytössä olevia toimisto-, yms. välineitä. Osapuolet toteavat yhteisenä tulkintanaan, että tavanomaisten toimistovälineiden piiriin kuuluu myös yrityksessä yleisesti käytössä olevat atk-laitteet ja niihin liittyvät ohjelmat sekä internet-yhteys (sähköposti). Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon mm. yrityksen koko, luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun tehtävien laajuus ja edellyttämä tarve sekä ajankäytön määrä. Käytännön järjestelyistä sovitaan paikallisesti.

Luottamusmiehenä, osaston luottamusmiehenä tai työsuojeluvaltuutettuna toimivaa toimihenkilöä ei tätä tehtävää hoitaessaan tai sen tähden saa siirtää alempipalkkaiseen työhön kuin missä hän oli ao. tehtävään valituksi tullessaan. Jos työpaikan kaikkia henkilöstöryhmiä edustavaksi työsuojeluvaltuutetuksi valitun henkilön varsinainen työ vaikeuttaa luottamustehtävien hoitamista on hänelle, ottaen huomioon työpaikan olosuhteet ja hänen ammattitaitonsa, järjestettävä muuta työtä. Tällainen järjestely ei saa aiheuttaa hänen ansionsa alentumista. Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun asema jatkuu liikkeen luovutuksesta huolimatta sellaisenaan, jos luovutettu liike tai sen osa säilyttää itsenäisyytensä. Jos luovutettava liike tai sen osa menettää itsenäisyytensä, luottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus kohdassa 3.3 mainittuun jälkisuojaan liikkeen luovutuksesta johtuneesta toimikauden päättymisestä lukien.

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokorvauksen tulee vastata yrityksessä tapahtuvaa ansiokorvausta.

Tätä koskeva tarkastelu ja siitä mahdollisesti aiheutuvat palkankorotukset toteutetaan vuosittain.

Kun kokonaan tai pääosin työstä vapautetun luottamusmiehen tai kokonaan tai pääosin työstä vapautetun työsuojeluvaltuutetun tehtävä päättyy, on työnantajan ja hänen yhteisesti selvittettävä, edellyttääkö hänen ammattitaitonsa ylläpitäminen entiseen tai sitä vastaavaan työhön ammatillista koulutusta. Työnantaja järjestää selvityksen edellyttämää koulutusta.

Työnantaja järjestäessä ammatillista koulutusta, varataan luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetulle mahdollisuus osallistua ammatilliseen koulutukseen toimikauden aikana samalla tavalla kuin muu henkilöstö.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokorvaukseen liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

3.3 Työsuhdeturva

Jos yrityksen työvoimaa lomautetaan tai irtisanotaan taloudellisista tai tuotannollisista syistä, ei luottamusmiestä tai työsuojeluvaltuutettua saa irtisanoa tai lomauttaa ellei tuotantoyksikön toimintaa ao. henkilöstöryhmän osalta keskeytetä kokonaan. Mikäli luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun kanssa yhteisesti todetaan, ettei hänen voida tarjota hänen ammattiaan vastaavaa tai hänelle muutoin sopivaa työtä, voidaan tästä säännöstä kuitenkin poiketa.

Osaston luottamusmiehen työehtosopimus voidaan työehtosopimuslain 7:10 § 2 momentin mukaisesti irtisanoa vain, kun työ kokonaan päättyy eikä voida järjestää muuta työtä, joka vastaa hänen ammattitaitoaan.

Luottamusmiehestä, osaston luottamusmiehestä tai työsuojeluvaltuutetusta johtuvasta syystä ei häntä saa irtisanoa ilman työehtosopimuslain 7:10 § 1 momentin edellyttämää niiden työntekijöiden suostumusta, joita hän edustaa.

Luottamusmiehen, osaston luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työ sopimusta ei saa purkaa vastoin työ sopimuslain 8:1 § säännöstä. Työsopimuksen purkaminen sillä perusteella, että hän on rikkonut järjestysmääräyksiä ei ole mahdollista, ellei hän ole samalla toistuvasti ja olennaisesti sekä varoituksesta huolimatta jättänyt työvelvoitteensa täyttämättä.

Edellä olevia työsuhdeturvaa koskevia määräyksiä on sovellettava myös työpaikalla asetettuun luottamusmieheshdokkaaseen, jonka asettamisesta on kirjallisesti työnantajalle ilmoitettu sekä työsuojeluvaltuutettuehdokkaaseen, jonka asettamisesta on kirjallisesti ilmoitettu työsuojelutoimikunnalle tai muulle sitä vastaavalle yhteistoimintaelimelle. Ehdokassuoja alkaa kuitenkin aikaisintaan kolme kuukautta ennen valittavana olevan luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun toimikauden alkua ja päättyy muun kuin vaalissa valituksi tulleen osalta vaalituloksen tultua todetuksi.

Työsuhdeturvaa koskevia määräyksiä on sovellettava myös luottamusmiehenä tai työsuojeluvaltuutettuna toimineeseen toimihenkilöön kuusi kuukautta hänen ko. tehtävänsä päättymisen jälkeen.

Jos luottamusmiehen, osaston luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työ sopimus on lakkautettu tämän sopimuksen vastaisesti, työnantajan on suoritettava korvauksena hänelle vähintään 10 ja enintään 30 kuukauden palkka. Milloin tuotantolaitoksessa tai vastaavassa toimintayksikössä säännöllisesti työskentelee yhteensä alle 20 työntekijää ja toimihenkilöä on edellä mainittu korvaus kuitenkin työsuojeluvaltuutetun osalta vähintään neljän ja enintään 24 kuukauden palkka. Korvaus on määrättävä samojen perusteiden mukaan kuin työ sopimuslain 12:2 § 1 momentissa on säädetty.

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun työsuhteen päättämiseen liittyvistä riidoista työnantajan on ilman tarpeetonta viivytystä ilmoitettava työnantajaliitolle, jonka on saatettava asia toimihenkilöliiton tietoon.

Liittojen on ilman aiheetonta viivytystä selvitettävä paikallisten osapuolten myötävaikutuksella työsuhteen päättämiseen liittyvät taustat.

Liittojen viikon kuluessa selvitystyön päättymisestä käsiteltävä luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun työsuhteen päättämiseen liittyvät erimielisyydet liittojen välisessä neuvottelussa ja esitettävä omat kantansa asiassa. Liittojen kannat saatetaan tiedoksi työnantajalle.

3.4 Varamiehet

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan varaluottamusmieheen ja työsuojeluvaltuutetun varamieheen sinä aikana, kun he tämän sopimuksen edellyttämän ilmoituksen mukaisesti toimivat sijaisina.

Jos työnantaja irtisanoo luottamusmiehen varamiehen työ sopimuksen tai lomauttaa hänet silloin, kun hän ei toimi luottamusmiehen sijaisena taikka hänellä ei ole muutoinkaan luottamusmiehen asemaa, katsotaan irtisanomisen tai

lomauttamisen johtuneen työntekijän luottamusmiestehtävästä, ellei työnantaja voi osoittaa toimenpiteen johtuneen muusta seikasta.

4 YHTEISTOIMINTA

Paikallisesti voidaan sopia sellaisen yhteistoimintaelimen perustamisesta, joka käsittelee muun muassa kehittämistoimintaan sisältyviä asioita. Yhteiselin voi korvata erilliset yhteistoiminta- ja työsuojelutoimikunnat sekä muut vastaavat toimikunnat. Sama yhteistoimintaelin voi vastata myös yhteistoimintalain, työsuojeluvallontalain, työterveyshuollon ja tasa-arvolain mukaista toimista ja suunnitelmista paikallisesti sovittavassa laajuudessa.

5 KOULUTUS

5.1 Ammatillinen koulutus

Työnantajan antaessa toimihenkilölle ammatillista koulutusta tai lähettäessä toimihenkilön hänen ammattiinsa liittyviin koulutustilaisuuksiin, korvataan koulutuksen aiheuttamat suoranaiset kustannukset eikä toimihenkilön palkkaa vähennetä ellei toisin ole sovittu. Jos koulutus tapahtuu kokonaan työajan ulkopuolella, korvataan siitä johtuvat suoranaiset kustannukset. Suoranaisilla kustannuksilla tarkoitetaan kurssimaksuja, kurssiaineistosta aiheutuvia kustannuksia sekä matka- ja elinkustannuksia sekä tavanomaista suurempia kustannuksia, jotka aiheutuvat esim. normaalista poikkeavista lapsenhoitojärjestelyistä. Työajan ulkopuolella koulutukseen tai sen edellyttämiin matkoihin käytetystä ajasta ei korvausta suoriteta ja matkakustannusten korvaukset määräytyvät työehtosopimuksen mukaisesti.

Em. kustannusten korvaamisesta on mahdollisuuksien mukaan aina sovittava etukäteen.

Suunniteltaessa työtehtäviin liittyvän vapaaehtoisen ammatillisen koulutuksen järjestämistä toimihenkilön vapaa-aikana, sovitaan yhdessä toimihenkilön kanssa koulutukseen käytetyn ajan korvaamisesta.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Ammatillisen koulutuksen lukeminen työaikaan liittyvä soveltamisohje on tämän työehtosopimuksen liitteenä.

5.2 Yhteinen koulutus

Työpaikan yhteistoimintaa edistävän koulutuksen järjestävät työmarkkinaosapuolet tai työnantaja- ja toimihenkilöpuoli yhteisesti työpaikalla tai muussa paikassa.

Työsuojelun yhteistoiminnan peruskurssit ja työsuojeluyhteistyön kannalta tarpeelliset erikoiskurssit ovat tässä tarkoitettua yhteistä koulutusta.

Yhteistä koulutusta koskevia määräyksiä sovelletaan myös osallistumisjärjestelmiä ja paikallista sopimista koskevaan koulutukseen. Koulutukseen osallistumisesta voidaan sopia myös työnantajan ja asianomaisen henkilön kesken.

Koulutukseen osallistuvalla suoritetaan korvaus kuten kohdassa 5.1 on määrätty. Koulutukseen osallistumisesta sovitaan paikallisesti koulutuksen luonteesta riippuen kysymykseen tulevassa yhteistyöelimessä tai työnantajan ja luottamusmiehen kesken.

5.3 AY-koulutus

5.3.1 Työsuhteen säilyminen ja ilmoitusajat

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:n ja sen jäsenliittojen järjestämille kuukauden tai sitä lyhyemmän ajan kestäville kurssille annetaan toimihenkilöille tilaisuus osallistua, ellei se aiheuta tuntuva haittaa yrityksen toiminnalle. Edellä mainittua haittaa arviotaessa kiinnitetään huomiota työpaikan kokoon. Ilmoitus aikomuksesta lähteä kurssille on tehtävä mahdollisimman varhain. Kielteisessä tapauksessa ilmoitetaan luottamusmiehelle viimeistään 10 päivää ennen kurssin alkua syy, jonka takia vapaan myöntäminen tuottaisi tuntuva haittaa. Tällöin olisi suotavaa yhteisesti pyrkiä selvittämään muu mahdollinen ajankohta, jolloin kurssille osallistumiselle ei olisi estettä.

Etukäteen on todettava, onko kyseessä sellainen koulutustilaisuus, josta työnantaja suorittaa toimihenkilölle korvauksia tämän sopimuksen mukaisesti.

Kohdassa 5.3.2 mainituille henkilöstön edustajille varataan em. sopimuskohdan mukaisesti tilaisuus osallistua sellaiseen tämän sopimuksen tarkoittamaan koulutukseen, mikä on omiaan lisäämään näiden henkilöiden pätevyyttä tämän sopimuksen tarkoittamien tehtävien hoitamisessa.

5.3.2 Korvaukset

Kurssilta, joka järjestetään STTK:n tai sen jäsenliiton koulutuslaitoksissa tai erityisestä syystä muualla ja jonka keskusjärjestöjen välinen koulutustyöryhmä on hyväksynyt, työnantaja maksaa luottamusmiehelle, osaston luottamusmiehelle, varaluottamusmiehelle, työsuojeluvaltuutetulle, varavaltuutetulle, työsuojelutoimikunnan jäsenelle ja työsuojeluasiamiehelle heidän tehtäviensä edellyttämän koulutuksen osalta kuukausipalkan, luottamusmiehelle ja osaston luottamusmiehelle enintään kuukauden ajalta, sekä edellä mainituille työsuojeluluottamustehtävissä oleville enintään kahden viikon ajalta.

Luottamusmiehelle ja osaston luottamusmiehelle korvataan vastaavasti heidän osallistuessaan STTK:n opistoissa järjestettävälle enintään kolmen kuukauden kurssille ansion menetys yhden kuukauden osalta. Samoin menetellään jäsenyhdistyksen puheenjohtajan osalta edellyttäen, että hän työskentelee yrityksessä, jossa on vähintään 100 tämän sopimuksen piiriin kuuluvaa toimihenkilöä ja hänen johtamassaan jäsenyhdistyksessä on vähintään 50 jäsentä.

Lisäksi maksetaan 5.3.2 kohdassa tarkoitetuille toimihenkilöille kultakin sellaiselta kurssipäivältä, jolta kuukausipalkkaa ei vähennetä, kurssista sen järjestäjälle

aiheutuvien ruokailukustannusten korvaukseksi keskusjärjestöjen välillä sovittu ateriakorvaus.

Edellä tässä kohdassa tarkoitettuja korvauksia työnantaja on velvollinen maksamaan samalle henkilölle vain kerran samasta tai sisällöltään vastaavasta koulutustilaisuudesta.

Osallistuminen 5.3 kohdan mukaiseen koulutukseen ei yhden kuukauden rajaan asti aiheuta vuosiloma-, eläke- tai muiden niihin verrattavien etuuksien vähenemistä.

6 TIEDOTUSTOIMINTA

Työnantajan tulee esittää henkilöstölle tai sen edustajille;

1 Työnantajan tulee antaa luottamusmiehelle tiedot yrityksen taloudellisesta tilasta yhteistoimintalain 3 luvun 10 §:n mukaisesti.

2 Vuosittain henkilöstösuunnitelma, joka sisältää arviot henkilöstön määrässä, laadussa ja asemassa odotettavista olevista muutoksista.

Yrityksen tulee antaa viipymättä olennaiset muutokset kaikissa edellä mainituissa tiedoissa.

Niissä yrityksissä, joissa henkilöstömäärä on säännöllisesti vähintään 30, annetaan yhteistoimintalain 3 luvun 10 §:n tarkoittamat yrityksen tilinpäätöstiedot henkilöstön edustajille pyydettyä kirjallisena.

Tämän sopimuksen tarkoittamalla henkilöstöryhmällä on oikeus järjestää työpaikalla tai muussa sovituksessa tilassa kokouksia työmarkkina-asioissa tai työpaikan työsuhteita koskevista tai yhteistoimintalain mukaisista kysymyksistä. Henkilöstöryhmillä on myös oikeus jakaa jäsenilleen kokousilmoituksia, työpaikan työsuhteisiin tai työmarkkinakysymyksiin liittyviä tiedonantoja.

Henkilöstöryhmillä on oikeus tiedottaa työmarkkinakysymysten ohella myös yleisiin kysymyksiin liittyvistä asioista työpaikan ilmoitustaululla.

Tämän sopimuksen mukaisesti luottamusmiehen tai osaston luottamusmiehen tehtäviin kuuluvissa erimielisyystapauksissa annetaan hänelle kaikki valituksen alaisen tapauksen selvittämiseksi tarpeelliset tiedot. Luottamusmiehellä on oikeus saada kerran vuodessa tiedot toimialueensa toimihenkilöiden suku- ja etunimistä, työsuhteen alkamisajasta sekä osastosta tai sitä vastaavasta. Pyydettyä on luottamusmiehelle annettava tieto uusista toimihenkilöistä.

Toimipaikkakohtaisina palkkatilastotietoina annetaan luottamusmiehelle kerran vuodessa kirjallisesti välittömästi sen jälkeen, kun tilastoyhteistyösopimuksen mukainen toimihenkilötilasto on valmistunut, toimihenkilöiden keskipalkat sekä keskiansiot ansioerittain vaativuusluokan ja sukupuolen mukaan luokiteltuina. Luottamusmies ei ole oikeutettu saamaan keskimääräisiä kuukausiansiotietoja kolmea henkilöä pienemmistä ryhmistä.

Luottamusmiehellä varataan mahdollisuus perehtyä toimialueellaan yrityksessä kulloinkin voimassa oleviin palkanmääräytymis- ja palkanlaskentajärjestelmiin. Lisäksi luottamusmiehellä on oikeus perehtyä toimialueensa toimihenkilöiden osalta hätä- ja ylityötä sekä niistä maksetusta korotetusta palkasta työaikain mukaisesti laadittuun luetteloon.

Luottamusmies saa edellä tarkoitettuja tietoja luottamuksellisesti tehtäviensä hoitamista varten. Tietoja ei tule luovuttaa muiden yritysten luottamushenkilöille eikä niitä saa muutoinkaan levittää.

Tämän työehtosopimuksen soveltamispiiriin kuuluvan toimihenkilötehtävän muuttuessa siten, että siitä seuraa henkilöstöryhmämuutos, on muutoksesta ilmoitettava luottamusmiehellä.

Pöytäkirjamerkintä:

Liitot korostavat sopimuksen soveltamisalamääräyksen oikeaa ja johdonmukaista tulkintaa työsuhteessa olevien ja uusien toimihenkilöiden osalta. Mikäli sopimuksen soveltamisalasta syntyy työpaikalla erimielisyyttä, asia käsitellään liittojen välillä nopeutettua neuvottelumenettelyä noudattaen.

Tarvittaessa osapuolet voivat kuulla asiassa ylempien toimihenkilöiden edustajia. Neuvottelussa voidaan toisen osapuolen pyynnöstä, käyttää myös ulkopuolista asiantuntijatahoa ratkaisuun pääsemiseksi.

Helsingissä 22.1.2002

KEMIANTEOLLISUUS KT RY

TOIMIHENKILÖUNIONI TU RY

KEMIANTEOLLISUUS KT RY
TOIMIHENKILÖUNIONI TU RY

IRTISANOMISSUOJASOPIMUS

I YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 § Yleinen soveltamisala

Sopimus koskee toistaiseksi voimassa olevan työehtosopimuksen irtisanomista toimihenkilöstä johtuvasta syystä, toimihenkilön irtisanoutumista sekä niitä menettelytapoja, joita noudatetaan työehtosopimusta purettaessa sekä irtisanottaessa, osa-aikaistettaessa tai lomautettaessa toimihenkilöitä taloudellisista tai tuotannollisista syistä tai työnantajan konkurssin tai kuoleman johdosta.

Sopimus ei koske merimieslaissa (423/78) eikä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/98) tarkoitettuja työsuhteita.

2 § Irtisanomisen perusteet

Työnantaja ei saa irtisanoa toimihenkilön työehtosopimusta tai lomauttaa toimihenkilöä ilman työehtosopimuslain mukaista perustetta.

3 § Työsuhteen muuttaminen osa-aikaiseksi

Työnantaja voi yksipuolisesti muuttaa työsuhteen osa-aikaiseksi irtisanomisajan päättymisestä lukien niillä edellytyksillä, joilla työehtosopimus voidaan irtisanoa.

4 § Irtisanomisajat

Ellei muusta irtisanomisajasta ole irtisanomisen yhteydessä sovittu, työnantajan on irtisanoessaan työehtosopimuksen noudatettava

- a) 14 päivän irtisanomisaikaa, jos työsuhte on jatkunut enintään yhden vuoden;
- b) 1 kuukauden irtisanomisaikaa, jos työsuhte on jatkunut yli vuoden mutta enintään neljä vuotta;
- c) 2 kuukauden irtisanomisaikaa, jos työsuhte on jatkunut yli neljä mutta enintään kahdeksan vuotta;
- d) 4 kuukauden irtisanomisaikaa, jos työsuhte on jatkunut yli kahdeksan mutta enintään 12 vuotta;
- e) 6 kuukauden irtisanomisaikaa, jos työsuhte on jatkunut yli 12 vuotta.

Ellei muusta irtisanomisajasta ole irtisanoutumisen yhteydessä sovittu, toimihenkilön on irtisanoessaan työsopimuksen noudatettava

- a) 14 päivän irtisanomisaikaa, jos työsuhde on jatkunut enintään viisi vuotta,
  - b) kuukauden irtisanomisaikaa, jos työsuhde on jatkunut yli viisi vuotta.
3. Koeaikana ei noudateta yllä mainittuja irtisanomisaikoja.
4. Työnantaja ja toimihenkilö voivat sopia siitä, että työsuhteen päättyessä erääntyvät saatavat maksetaan yrityksen normaalina palkanmaksupäivänä.

5 § Irtisanomisajan noudattamatta jättäminen

Työnantajan, joka on irtisanonut työsopimuksen noudattamatta irtisanomisaikaa, on maksettava toimihenkilölle täysi palkka irtisanomisaikaa vastaavalta ajalta.

Toimihenkilö, joka ei ole noudattanut irtisanomisaikaa, on velvollinen suorittamaan työnantajalle kertakaikkisena korvauksena irtisanomisajan palkkaa vastaavan määrän.

Jos irtisanomisajan noudattaminen on laiminlyöty vain osittain, korvausvelvollisuus rajoittuu noudattamatta jääneen irtisanomisajan osan palkkaa vastaavaksi.

6 § Irtisanomisen toimittaminen ja varoitusten menettely

Irtisanominen ja henkilöstä johtuvista syistä annettava varoitus on toimitettava toimihenkilölle kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun irtisanomisen peruste ja varoituksen antamiseen johtaneet syyt ovat tulleet työnantajan tietoon.

Varoituksen antamisen yhteydessä tulee ilmoittaa, kuinka kauan varoitus on voimassa.

7 § Irtisanomisesta ilmoittaminen

Irtisanomisilmoitus on toimitettava työnantajalle tai tämän edustajalle tai toimihenkilölle henkilökohtaisesti. Jos tämä ei ole mahdollista, ilmoitus voidaan toimittaa kirjeitse tai sähköisesti. Tällaisen ilmoituksen katsotaan tulleen vastaanottajan tietoon viimeistään seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun ilmoitus on lähetetty.

Työntekijän ollessa lain tai sopimuksen mukaisella vuosilomalla tai työajan tasaamiseksi annetulla vähintään kahden viikon pituisella vapaalla katsotaan kirjeitse tai sähköisesti lähetettyyn ilmoitukseen perustuva työsuhteen päättäminen toimitetuksi kuitenkin aikaisintaan loman tai vapaan päättymistä seuraavana päivänä.

8 § Toimihenkilön kuuleminen

Ennen irtisanomisen toimittamista työnantajan on varattava toimihenkilölle mahdollisuus tulla kuulluksi irtisanomisen perusteesta. Työnantajan tulee ennen irtisanomista ilmoittaa toimihenkilölle mahdollisuudesta käyttää avustajaa, jona ensisijaisesti toimii luottamushenkilö.

9 § Toimihenkilön irtisanomissuoja raskauden ja synnytysloman aikana

Työnantaja ei saa irtisanoa toimihenkilön työsopimusta raskauden johdosta. Jos työnantaja irtisanoa raskaana olevan toimihenkilön työsopimuksen, katsotaan irtisanomisen johtuvan toimihenkilön raskaudesta, ellei työnantaja muuta perustetta näytä. Toimihenkilön on esitettävä selvitys raskaudesta työnantajan sitä pyytäessä. Työnantaja ei saa irtisanoa toimihenkilön työsopimusta äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan taikka hoitovapaan aikana eikä myöskään saatuaan tietää toimihenkilön olevan raskaana tai käyttävän edellä mainittua oikeuttaan, päättymään sanotun vapaan aikana tai alkaessa. Tästä säännöstä voidaan poiketa tilanteessa, jossa työnantajan toiminta päättyy kokonaan.

10 § Takaisinottaminen

Ellei paikallisesti luottamusmiehen kanssa ole toisin sovittu, työnantajan on tarjottava työtä tuotannollisella ja taloudellisella perusteella tai saneerausmenettelyn yhteydessä irtisanomalleen, työvoimatoimistosta edelleen työtä hakevalle entiselle toimihenkilölleen, jos hän tarvitsee työvoimaa yhdeksän kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä samoihin tai samankaltaisiin tehtäviin, joita irtisanottu toimihenkilö oli tehnyt.

11 § Korvaus työsuhteen perusteettomasta päättämisestä

Työnantaja, joka on tämän sopimuksen 2 §:ssä määriteltyjen perusteiden vastaisesti päättää toimihenkilön työsuhteen, on velvollinen maksamaan toimihenkilölle korvausta työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä.

12 § Korvauksen määrä

Korvauksena on suoritettava vähintään 3 ja enintään 24 kuukauden palkka.

Korvauksen suuruutta määrittäessä otetaan huomioon työtä vaille jäämisen arvioitu kesto ja ansion menetys, työsuhteen kesto, toimihenkilön ikä ja hänen mahdollisuutensa saada ammattiaan tai koulutustaan vastaavaa työtä, työnantajan menettely työsopimusta päätettäessä, toimihenkilön itsensä antama aihe työsopimuksen päättämiseen, toimihenkilön ja työnantajan olot yleensä sekä muut näihin rinnastettavat seikat.

Korvauksesta on vähennettävä toimihenkilölle maksettujen työttömyyspäivärahojen osuus työsopimuslain 12:3 §:ssä säädetyllä tavalla.

Työnantajaa ei voida tuomita tässä pykälässä tarkoitettuun korvaukseen työsopimuslain 12:2 § mukaisen vahingonkorvauksen lisäksi eikä sen sijasta.

II LOMAUTUS

13 § Lomauttaminen

Toimihenkilön lomauttamisessa on noudatettava 15 §:ssä tarkoitettuja ilmoitus-aikoja ja lomautus voi tapahtua määräajaksi tai toistaiseksi.

Asuntoedun käyttämisestä lomautuksen aikana säädetään TSL 13 luvun 5 §:ssä.

Toimihenkilöllä on oikeus ottaa vastaan muuta työtä lomautusaikanaan.

Mikäli toimihenkilö on ottanut lomautusajaksi muuta työtä lomautusilmoituksen antamisen jälkeen mutta ennen kuin hänelle on ilmoitettu lomautuksen peruuttamisesta tai siirtämisestä, toimihenkilö ei ole velvollinen korvaamaan tästä työnantajalle mahdollisesti aiheutuvaa vahinkoa. Tällaisessa tapauksessa työntekijä on velvollinen palaamaan työhön niin pian kuin mahdollista.

14 § Ennakkoselvitys ja toimihenkilön kuuleminen

Työnantajan on käytettävissään olevien tietojen perusteella esitettävä toimi-henkilölle ennakkoselvitys lomautuksen perusteista sekä sen arvioidusta laajuudesta, toteuttamistavasta, alkamisajankohdasta sekä kestosta. Jos lomautus kohdistuu useaan toimihenkilöön, selvitys voidaan antaa toimihenkilöiden edustajalle tai toimihenkilöille yhteisesti. Selvitys on esitettävä viipymättä lomautuksen tarpeen tultua työnantajan tietoon.

Selvityksen antamisen jälkeen, ennen lomautusilmoitusta työnantajan on varattava toimihenkilöille tai heidän edustajalleen tilaisuus tulla kuulluksi annetusta selvityksestä.

Ennakkoselvitystä ei tarvitse esittää, jos työnantajan on muun lain, sopimuksen tai muun häntä sitovan määräyksen perusteella esitettävä vastaava selvitys tai neuvoteltava lomauttamisesta toimihenkilöiden tai heidän edustajansa kanssa.

15 § Lomautusilmoitus

Työnantajan on ilmoitettava lomauttamisesta toimihenkilölle henkilökohtaisesti noudattaen seuraavia lomautusilmoitusaikoja, ellei lomautusilmoitusajoista ole sovittu toisin paikallisesti luottamusmiehen kanssa:

- jos työsuhde on jatkunut vähemmän kuin vuoden, lomautusilmoitusaika on 14 päivää

- jos työsuhde on jatkunut vähintään vuoden, lomautusilmoitusaika on 1 kuukausi.

Jos ilmoitusta ei voida toimittaa henkilökohtaisesti, sen saa toimittaa kirjeitse tai sähköisesti samaa ilmoitusaikaa noudattaen. Ilmoituksessa on mainittava lomautuksen peruste, sen alkamisaika ja kesto tai arvioitu kesto.

Ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos työnantajalla ei ole koko lomautusaikaan kohdistuvaa velvollisuutta maksaa toimihenkilölle palkkaa muun työstä poissaolon vuoksi.

Ilmoitus on annettava tiedoksi lomautettavien toimihenkilöiden edustajalle. Jos lomautus kohdistuu vähintään 10 toimihenkilöön, työnantajan on ilmoitettava tästä myös työvoimaviranomaiselle, paitsi jos hänellä on muun lain perusteella vastaava velvollisuus.

Työnantajan on toimihenkilön pyynnöstä annettava lomautuksesta kirjallinen todistus, josta käyvät ilmi ainakin lomautuksen syy, alkamisaika sekä sen kesto tai arvioitu kesto.

16 § Työhön paluu lomautuksen jälkeen

Jos lomauttaminen on tapahtunut toistaiseksi, on työnantajan ilmoitettava lomautetulle työntekijälle työn alkamisesta vähintään seitsemän päivää aikaisemmin, jollei toisin ole sovittu. Toimihenkilöllä on tällöin oikeus irtisanoa lomautuksen ajaksi toisen työnantajan kanssa tekemänsä työsopimus sen kestosta riippumatta viiden päivän irtisanomisaikaa noudattaen.

17 § Lomautetun työntekijän työsuhteen päätyminen

Toimihenkilö saa lomautuksen aikana irtisanoa työsopimuksensa sen kestosta riippumatta ilman irtisanomisaikaa. Jos lomautuksen päättymisaika on työntekijän tiedossa, tätä oikeutta ei ole lomautuksen päättymistä edeltävän seitsemän päivän aikana.

Jos työnantaja irtisanoo lomautetun toimihenkilön työsopimuksen päättymään lomautuksen aikana, toimihenkilöllä on oikeus saada irtisanomisajan palkkansa. Työnantaja saa vähentää irtisanomisajan palkasta 14 päivän palkan, jos toimi-henkilö on lomautettu lain tai sopimuksen mukaista yli 14 päivän lomautus-ilmoitusaikaa käyttäen.

Samanlainen oikeus irtisanomisajan palkkaan on toimihenkilöllä, joka irtisanoo työsopimuksensa lomautuksen kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään 200 päivää.

18 § Poikkeukselliset lomautustilanteet

1 Lomautuksen peruuttaminen

Mikäli työnantajalle lomautusilmoitusaikana ilmaantuu uutta työtä, voidaan lomautuksen peruuttaminen ilmoittaa ennen lomautuksen alkamista. Tällöin lomautusilmoituksen merkitys poistuu ja myöhemmin toimeenpantavien lomautusten on perustuttava uusiin lomautusilmoituksiin.

2 Lomautuksen siirtäminen

Lomautusilmoitusaikana ilmaantuva työ voi kuitenkin olla luonteeltaan tilapäistä. Tällainen lomautuksen peruuttaminen kokonaan ei ole mahdollista, vaan lomautuksen alkamisajankohtaa voidaan siirtää myöhempään ajankohtaan.

Lomautusta voidaan tällä perusteella siirtää vain kerran uutta lomautusilmoitusta antamatta ja enintään sillä määrällä, jonka lomautusilmoitusaikana ilmaantunut työ kestää.

3 Lomautuksen keskeyttäminen

Työnantaja voi saada tilapäisen työn lomautuksen jo alettua. Lomauttamisen keskeyttämisen, mikäli lomautuksen on uutta ilmoitusta antamatta tarkoitus jatkaa välittömästi työn tekemisen jälkeen, tulee perustua työnantajan ja toimihenkilön väliselle sopimukselle. Tällainen sopimus on syytä tehdä ennen työn alkamista. Samassa yhteydessä on syytä selvittää tilapäisen työn arvioitu kesto aika.

Edellä esitetty koskee vain työnantajan ja toimihenkilön välistä suhdetta eikä sillä ole otettu kantaa työttömyysturvaa koskevien lakien säännöksiin.

III ERINÄISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

19 § Työvoiman vähentämisjärjestys

Muusta kuin toimihenkilöstä johtuvasta syystä tapahtuneen irtisanomisen ja lomauttamisen yhteydessä on mahdollisuuksien mukaan noudatettava sääntöä, jonka mukaan viimeksi irtisanotaan tai lomautetaan yrityksen toiminnallisen tilan kannalta ammattitaitoisia tai erikoistehäviin tarvittavia toimihenkilöitä sekä saman työnantajan työssä osan työkyvystään menettäneitä sekä että tämän säännön lisäksi kiinnitetään huomiota myös työsuhteen kesto aikaan ja toimihenkilön huolto-velvollisuuden määrään.

Työnantajan on annettava luottamusmiehelle riittävä selvitys irtisanomis- ja lomautusuhanalaisen toimihenkilön uudelleen koulutusmahdollisuudesta sekä mahdollisuudesta sijoittaa hänet yrityksessä muihin tehtäviin. Uudelleensijoitusta harkittaessa tulee ottaa huomioon työ sopimuslain 7 luvun 4 §:stä johtuvat velvollisuudet.

20 § Tuomioistuinkäsittely

Jollei työ sopimuksen irtisanomista tai lomauttamista koskevassa riidassa ole päästy sovintoon, työnantaja- tai toimihenkilö liitto voi saattaa asian työ tuomioistuimen käsiteltäväksi. Työ tuomioistuimesta annetun lain (646/74) 15 §:n mukainen haastehakemus on toimitettava työ tuomioistuimelle kahden vuoden kuluessa siitä, kun työ sopimuksen irtisanominen on 6 §:ssä sovitulla tavalla toimitettu tai katsottava toimitetuksi.

21 § Asian saattaminen välimiesmenettelyssä käsiteltäväksi

Työ sopimuksen irtisanomista tai lomauttamista koskeva erimielisyys voidaan työ tuomioistuimesta annetun lain (646/74) 11 §:n mukaisessa järjestyksessä määrätä välimiesten ratkaistavaksi.

22 § Voimaantulomääräys

Tämä sopimus tulee voimaan 1.2.2002 ja on voimassa toistaiseksi kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla.

Helsingissä 22. päivänä tammikuuta 2002

KEMIANTEOLLISUUS KT RY TOIMIHENKILÖUNIONI TU RY

KEMIANTEOLLISUUS KT RY
TOIMIHENKILÖUNIONI TU RY

KT-TU IRTISANOMISSUOJA- JA YHTEISTOIMINTASOPIMUS (ptk)

Aika 22.01.2002

Paikka Kemianteollisuus ry:n toimisto, Eteläranta 10, Helsinki

Läsnä Martti Niskanen, KT puheenjohtaja
Pekka Hotti, KT
Ilkka Joenpalo, TU
Markku Palokangas, TU
Annemarle Salonen, TU

1
Sovittiin, että pöytäkirja tarkistetaan tässä kokouksessa ja kaikki läsnä olijat allekirjoittavat sen.

2
Hyväksyttiin ja allekirjoitettiin KT-TU irtisanomissuojasopimus sekä hyväksyttiin muutokset KT-TU yhteistoimintasopimukseen (liite). Samalla kumottiin allekirjoituspöytäkirjoineen 10.12.2000 allekirjoitettu irtisanomissuojasopimus.

3
Todettiin, että irtisanomissuojasopimus ja muutokset yhteistoimintasopimukseen tulevat voimaan 1.2.2002 lukien.

4
Todettiin, että sen lisäksi mitä irtisanomissuojasopimuksen 12 §:ssä on sovittu, työnantaja ei voida tuomita sopimuksessa tarkoitettujen korvausten lisäksi työehtosopimuslain 7 § mukaan maksamaan hyvityssakkoa siltä osin kuin kysymyksessä on työehtosopimukseen perustuvien, mutta sinänsä samojen velvollisuuksien rikkominen, joista sopimuksen mukainen korvaus on määrätty.

Menettelytapamääräysten noudattamatta jättämisestä ei aiheudu työehtosopimuslain tarkoittamia hyvityssakkoseuraamuksia. Määräysten noudattamatta jättäminen otetaan huomioon työsopimuksen perusteettomasta irtisanomisesta tuomittavan korvauksen suuruutta määrättäessä.

Tämän sopimuksen perusteella voidaan tutkia, onko työsopimuslain 7:3 § perusteella suoritettu irtisanominen johtunut tosiasialisesti toimihenkilöstä johtuvasta syystä ja olisiko työnantajalla ollut riittävät perusteet irtisanoa toimihenkilö sopimuksen 2 §:ssä mainituilla perusteilla sellaisessa tilanteessa, jossa työsopimus on purettu työsopimuslain 8:1 § perusteella.

Muutoin seuraamusjärjestelmän osalta noudatetaan aiemmin vallinnutta käytäntöä.

5
Perustetaan työryhmä, jonka tehtävänä on selvittää sopimuskauden aikana lomautusilmoitusaikoja ja muita työsopimuksen päättämisen ja lomauttamiseen liittyviä menettelytapoja.

6
Merkittiin, että sopimus on neuvoteltu työryhmässä, jonka työhön ovat KT:stä osallistuneet Martti Niskanen ja Pekka Hotti sekä TU:sta Markku Palokangas ja Annemarle Salonen.

Tarkistettu ja hyväksytty

Martti Niskanen Pekka Hotti

Ilkka Joenpalo Annemarle Salonen

Markku Palokangas

Kemianteollisuus ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n 2.1.2006 yhteisesti toteamat täsmennykset koskien ammatilliseen koulutukseen käytetyn ajan lukemista työajaksi

Ammatillisen koulutuksen lukeminen työaikaan

Arvioitaessa koulutuksen lukemista työaikaan on tarkasteltava koulutuksen sisältöä ja tarkoitusta sekä työntekijän osallistumisvelvollisuutta koulutukseen.

Mikäli toimihenkilö osallistuu omassa ammatissaan selviytymisen kannalta välttämättömään koulutukseen ja osallistuminen siihen on pakollista, katsotaan koulutus työaikaan kuuluvaksi. Näissä tilanteissa tulee maksettavaksi myös mahdollinen ylityökorvaus ja matka-ajan palkka.

Työaikaan luettava koulutus tapahtuu joko työpaikalla tai muutoin työlle ominaisissa olosuhteissa työpaikan ulkopuolella. Vapaamuotoisemmissa olosuhteissa annettava koulutus voidaan ainoastaan poikkeustapauksissa katsoa luettavaksi työaikaan.

Työaikaan ei lueta sellaiseen koulutukseen käytettyä aikaa, joka ei ole luonteeltaan edellisessä kappaleessa tarkoitetun kaltaista pakollista koulutusta, vaan johon toimihenkilölle annetaan mahdollista osallistua. Yleissivistävä, vaikkakin sinänsä hyödyllinen koulutus tulee harvoin luettavaksi työaikaan. Tällaiseen koulutukseen osallistuminen ei myöskään voi olla pakollista.

Liitot korostavat, että voimassaolevan yhteistoimintasopimuksen mukaan on erilaisten koulutustapahtumien suhteen syytä etukäteen todeta, onko kyseessä edellä 2-4 kappaleessa tarkoitettu tapahtuma, sekä myös se, miten muitten tilaisuuteen liittyvien matkakustannusten korvausten suuruus määräytyy.

2.1.2006/ Hannu Puurula/Kemianteollisuus ry
Annemarije Salonen/Toimihenkilöunioni TU ry

Kemianteollisuus KT ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n yhteisesti toteamat täsmennykset Kemianalan toimihenkilösopimuksen seuraaviin pykäliin

- työnopastuslisä (3 § kohta 5)
- sijaisuuskorvaus (5 §)
- luottamusmiehen ansiokehitys (yhteistoimintasopimus 3.2.)
-

TYÖNOPASTUSLISÄ (3 § kohta 5)

Työnopastus on suunnitelmallista koulutustoimintaa, jossa uusi toimihenkilö koulutetaan ennalta laaditun ja hyväksytyyn suunnitelman mukaisesti tuntemaan työpaikka ja hänelle kuuluvat työtehtävät, sekä työssä että työympäristössä esiintyvät vaarat ja niiden torjunta.

Työnantajan erikseen nimeämälle toimihenkilölle, joka oman toimensa ohella perehdyttää ja opastaa uutta toimihenkilöä työympäristöön ja työtehtäviin, maksetaan perehdytykseen ja työnopastukseen käytetyltä ajalta erillisenä lisänä 10 % hänen henkilökohtaisesta palkastaan, ellei perehdyttämistä ja työnopastamista ole otettu huomioon muutoin hänen palkkauksessaan.

Pöytäkirjamerkintä

Työntekijöiden ja kesätyöntekijöiden perehdyttäminen ja työnopastaminen kuuluu toimihenkilöiden normaaleihin työtehtäviin eikä mainittujen henkilöiden perehdyttämisestä ja opastamisesta makseta erillistä lisää.

Työnopastamisessa toimihenkilö koulutetaan tuntemaan työpaikka ja hänelle kuuluvat työtehtävät sekä työssä ja työympäristössä esiintyvät vaarat ja niiden torjunta. Työnopastusta tehdään työnantajan aloitteesta.

Työnopastussuunnitelma

Työnopastuksesta tulee laatia ennalta työnopastussuunnitelma, jossa määritellään kuka opastaa, ketä opastetaan, mitä opastetaan ja kuinka kauan opastaminen kestää. Liitot ohjeistavat työnopastussuunnitelmien teossa tarvittaessa. Työnopastussuunnitelma voi poikkeuksellisesti olla myös suullinen.

Uusi toimihenkilö (lukuun ottamatta kesätyöntekijöitä ja harjoittelijoita)

Toimihenkilön opastaessa uutta toimihenkilöä ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti tulee työnopastuslisä maksaa. Uudeksi toimihenkilöksi katsotaan taloon palkattava uusi toimihenkilö tai talon sisältä työntekijätehtävästä toimihenkilötehtävään siirrettävä henkilö. Uuden toimihenkilön työsuhteen kestolla tai työsuhteen muodolla ei ole merkitystä, joten opastuslisä maksetaan myös määräaikaisten toimihenkilöiden perehdyttämisestä.

Ylempien toimihenkilöiden opastaminen

Työnopastuslisää maksetaan myös, kun toimihenkilö opastaa tehdyn suunnitelman mukaisesti uutta ylemmää toimihenkilöä.

Ylempien toimihenkilöiden työnopastuksesta on kyse silloin, kun toimihenkilö opettaa ylemmälle toimihenkilölle tämän työtehtävin kuuluvien tehtävien tuntemista.

Harjoittelijat ja kesätyöntekijät

Harjoittelijoiden perehdyttämisestä tulee maksaa työnopastuslisää. Kesätyöntekijän opastamisesta lisää ei tarvitse maksaa.

Työtuomioistuimen tuomiolla (TT 2010-32) myös ei työsuhteessa olevien harjoittelijoiden opastamisesta tule maksaa työnopastuslisää.

Raja harjoittelijan ja kesätyöntekijän välillä ei aina ole selvä. Usein yrityksissä puhutaankin kesäharjoittelijoista erittelemättä tarkemmin, onko kyseessä opintoihin liittyvä harjoittelu vai kesätyö.

Kemianteollisuus KT ry:n ja Toimihenkilöunioni TU ry:n välisen pöytäkirjan 16.3.2010 mukaan harjoittelijoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka opiskelevat ammatillisissa oppilaitoksissa, teknillisessä tai muussa opistossa, ammattikorkeakoulussa, korkeakoulussa tai teknillisessä korkeakoulussa ja ovat työssä näiden lukukausien väliaikoina tai hankkivat koulutuksen aikana tutkinnon edellyttämää työkokemusta. Kesätyöntekijöillä (ovat työsuhteessa 2.5.-30.9. välisenä aikana) tarkoitetaan puolestaan koululaisia tai muissa kuin alan oppilaitoksissa opiskelevia alle 25-vuotiaita henkilöitä.

Jos harjoittelija on yrityksessä useammassa jaksossa tekemässä samoja työtehtäviä, ei perehdyttämiseen ole välttämättä joka kerta tarvetta.

Työnopastuslisän ottaminen muutoin huomioon henkilön palkkauksessa

Mikäli työnopastus on osa toimihenkilön muuta tehtävää, merkitään se toimenkuvaukseen mahdollisimman yksiselitteisesti ja toimihenkilölle selvitetään, miten työnopastus näkyy hänen palkkauksessaan. Toimen vaativuusluokitusta arvioidessa työnopastusta verrataan palkkausjärjestelmän vaativuustekijöihin samoin kuin muitakin toimenkuvan tehtäviä, ja se dokumentoidaan otetun huomioon osana muuta tehtävää.

Paikallinen sopiminen

Työnopastuslisä voidaan korvata myös paikallisesti sovitavalla kiinteällä kuukausikorvauksella.

Tällä liittojen yhteisellä tulkinnalla ei muuteta aikaisemmin paikallisesti sovituja parempia työnopastuskorvauksia eikä -järjestelyjä.

Tulkintaohjeet tulevat voimaan 7.12.2010 alkaen.

SIJAISUUSKORVAUS (5 §)

Ellei paikallisesti toisin sovita, maksetaan toimihenkilölle, joka tilapäisesti hoitaa oman toimen ohella sellaisia toisen henkilön tehtäviä, joita ei ole otettu huomioon hänen omassa vaativuusluokituksessa, sijaisuuskorvauksena työmäärän lisääntymisen suhteessa omasta toimesta tulevan palkan lisäksi 14–35 % hänen henkilökohtaisesta palkastaan. Samoin edellytyksin maksetaan korvausta toimihenkilölle sijaisuuden ajalta hänen hoitaessaan toisen sijaisena vaativampia tehtäviä.

Korvaus sekä muut työehtoihin liittyvät kysymykset tulee selvittää ennen sijaisuuden alkamista.

Sijaisuuskorvausta koskevia määräyksiä ei sovelleta,

- kun kyseessä on enintään 1 viikon poissaolo (5 työpäivää);
- kun on etukäteen yhteisesti todettu, että sijaisena toimiminen on otettu huomioon toimihenkilön toimenkuvauksessa, luokituksessa ja palkkauksessa (ks. Sijaisuustehtävien huomioiminen toimenkuvauksessa, luokituksessa ja palkkauksessa);
- kun tehtävään otetaan harjoittelija tai lomittaja;
- kun sijaisuus jakaantuu koko ryhmälle (muutamaa henkilöä suurempi) eivätkä työtehtävät työn luonteen vuoksi lisäänty;
- kun toimihenkilö siirtyy pysyvästi uusiin tehtäviin, jolloin tehtävän vaativuus arvioidaan uudelleen.

Henkilöä sijaistetaan pääsääntöisesti työnantajan nimenomaisesta aloitteesta. Ilman työnantajan aloitettakin sijaisuuskorvaukseen oikeuttavaksi katsotaan tilanne, jossa työn luonteesta johtuen toimihenkilön työmäärä lisääntyy toisen henkilön poissaolon vuoksi.

Esimerkki

Työnantajan palveluksessa on kaksi puhelinvaihteenhoitajaa, joista toinen jää sairauslomalle, jonka ajaksi tälle ei palkata sijaista. Vaikka työnantaja ei nimenomaisesti määräisi työssä olevaa puhelinvaihteenhoitajaa sairauslomalla olevan sijaiseksi, työssä olevan työmäärä lisääntyy sairauspoissaolon johdosta työn luonteen vuoksi: normaalisti kahdelle jakaantuva puheluiden määrä jää yhden puhelinvaihteenhoitajan hoidettavaksi ja hänen työmääränsä siten kasvaa. Työssä olevalle puhelinvaihteenhoitajalle maksetaan tällöin sijaisuuskorvausta.

Sijaisuuskorvausta maksetaan siltä ajanjaksolta, jona henkilö toimii toisen henkilön sijaisena.

Korvauksen määrä

Sijaisuuskorvauksena maksetaan omasta toimesta tulevan palkan lisäksi 14–35 % henkilökohtaisesta palkasta. Jos toimihenkilön sijaistaminen jakaantuu useammalle henkilölle, tässä tarkoitettu sijaisuuskorvaus jaetaan heille pääluvun mukaisessa suhteessa.

Sijaisuuskorvauksen suuruutta määriteltäessä otetaan huomioon se, tekeekö henkilö sijaisena omaa tehtäväänsä vaativampia työtehtäviä sekä se, sijaistaako henkilö samanaikaisesti yhtä vai useampaa henkilöä.

Liitot suosittelevat, että työpaikoilla keskustellaan tyypillisistä sijaisuustilanteista ja sijaisuuskorvauksen suuruuteen vaikuttavista tekijöistä asianomaisessa yrityksessä, sekä laaditaan esimerkinomaiset kuvaukset vähintään niistä tilanteista, joissa sijaisuuskorvauksen suuruus on joko asteikon vähimmäis- tai enimmäisprosenttimäärä.

Sijaisuustehtävän ottaminen huomioon toimenkuvauksessa, luokituksessa ja palkkauksessa

Mikäli sijaisuustehtävä on osa toimihenkilön muuta tehtävää, merkitään se toimenkuvauksiin mahdollisimman yksiselitteisesti, ja toimihenkilölle selvitetään, miten sijaisuus näkyy hänen palkkauksessaan. Toimen vaativuusluokitusta arvioitaessa sijaisuustehtävää verrataan palkkausjärjestelmän vaativuustekijöihin samoin kuin muitakin toimenkuvan tehtäviä, ja dokumentoidaan otetun huomioon osana muuta tehtävää.

Paikallinen sopiminen

Paikallisesti voidaan sopia myös muuntyyppisestä sijaisuuskorvauksen maksamisesta. Sijaisuuksien määrä voidaan arvioida vuodeksi eteenpäin, ja maksaa kuukaussittaista sijaisuuskorvausta erillisenä lisänä, joka vastaa keskimäärin vuoden aikana tehtäviä sijaisuuksia. Arvioitua sijaisuuksien määrää verrataan vuosittain tosiasiallisesti tehtyihin sijaisuuksiin. Sanotun vertailun tuloksen perusteella erillistä lisää tarkistetaan vuosittain.

Tällä liittojen yhteisellä tulkinnalla ei muuteta aikaisemmin paikallisesti sovitteja parempia sijaisuuskorvauksia eikä järjestelyjä.

Tulkintaohjeet tulevat voimaan 7.12.2010.

LUOTTAMUSMIEHEN ANSIOKEHITYS (yhteistoimintasopimus 3.2.)

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansioketityksen tulee vastata yrityksessä tapahtuvaa ansioketitystä.

Tätä koskeva tarkastelu ja siitä mahdollisesti aiheutuvat palkankorotukset toteutetaan vuosittain.

Luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun mahdollisuuksia kehittyä ammatissaan ei saa heikentää luottamusmiestehtävän takia. Ansioketitystä tarkastellaan vuosittain siten, että

- luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansioketitystä verrataan hänen edustamiensa toimihenkilöiden toimipaikan ansioketitykseen; ja
- mikäli ansioketitys on pienempi kuin hänen edustamiensa toimihenkilöiden ansioketitys keskimäärin, korjataan ansioketitys vastaamaan toimipaikan ansioketitystä.

Ansioketitystarkastelussa verrataan kuukausipalkkojen kehittymistä ennalta määrätyn tarkasteluajankohtana. Kuukausipalkalla tarkoitetaan toimihenkilön henkilökohtaista kokonaispalkkaa, eli rahapalkkaa luontoisetuineen ilman erillisiä maksettavia lisiä ja tulospalkkiota. Tarkastelu tehdään kerran vuodessa.

Vertailuun tarvittavat tiedot saadaan vuosittain esimerkiksi yrityksen palkkahallinnosta tai tilastoyhteistyösopimuksen mukaisesta, vuosittain laadittavasta toimihenkilötilastosta. Vuosittain käytettävän tilaston tulee olla vertailukelpoinen edellisenä vuonna käytettävään tilastoon.

Tulkintaohjeet tulevat voimaan 7.12.2010 alkaen.

ALLEKIRJOITUKSET

Helsingissä 7. päivänä joulukuuta 2010

Toimihenkilöunioni TU ry

Kemianteollisuus KT ry

Markku Palokangas
Taru Reinikainen
Arvi Herttua

Pekka Hotti
Jaana Neuvonen

Isyysvapaan palkanmaksu**Kemianteollisuus ry:n, Ammattiliitto Pro ry:n ja TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n yhteinen soveltamisohje työehtosopimuksen isyysvapaan palkkaan liittyvästä määräyksestä**

(Kemian perusteellisuuden, muovituoteteollisuuden ja kemian tuoteteollisuuden, öljy-, maakaasu- ja petrokemian teollisuuden työntekijät, kemian alan toimihenkilöt)

TES-teksti kuuluu seuraavasti:

"Kuuden (6) päivän isyysvapaajaksolta työntekijälle maksetaan säännöllisen työajan palkka. Isyysajan palkan maksussa noudatetaan samoja säännöksiä kuin äitiysvapaan palkan maksamisessa."

Isyysvapaa

Sairausvakuutuslaissa (9 luku 7 §) säädetään enintään 18 päivän mittaisesta isyysrahakaudesta. Isyysvapaalla tarkoitetaan tätä **1-18 arkipäivän** mittaista vapaata, jonka isä voi pitää milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana, kuitenkin vasta lapsen syntymän jälkeen. Arkipäivillä tarkoitetaan tässä yhteydessä myös lauantaita.

Isyysvapaa voidaan jakaa pidettäväksi **enintään neljässä jaksossa**.

Palkanmaksun edellytykset

Palkallinen isyysvapaa edellyttää, että

- **työsuhte on jatkunut vähintään kuusi kuukautta** ennen lapsen syntymää; ja
- kyseessä on **ensimmäisen isyysvapaajakson kuusi ensimmäistä arkipäivää** (maanantai - lauantai, arkipyhät poislukien)
- KELA maksaa isyysrahaa isyysvapaan ajalta

Maksettava palkka

Työntekijöillä isyysvapaan palkkaa maksetaan **säännölliseltä työajalta keskituntiansiolla** kuten sairausajan palkka. Toimihenkilöillä maksetaan kuten sairausajan palkka työehtosopimuksen mukaan.

Kela maksaa isyysvapaan ajalta (enintään 18 arkipäivää) isyysrahaa. Työnantaja hakee isyysrahan Kelalta kuudelta arkipäivältä.

Isyysvapaan sijoittelu ja sovellettava työaikaamuoto vaikuttavat siihen, miltä kuudelta päivältä työnantaja maksaa isyysvapaan palkkaa (kts. esimerkit sivulla 2 alkaen).

merkien selitykset:

(is) = isyysvapaa
P = päivävuoro
A = aamuvuoro
I = iltavuoro
Y = yövuoro
- = vapaa

Esimerkki 1

Päivätyötä tekevä henkilö pitää kuuden päivän isyysvapaansa maanantai - lauantai, hänelle maksetaan isyysajan palkkaa sairausajan palkan mukaisesti maanantai - perjantai ja työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ajalle maanantai - lauantai.

ma	ti	ke	to	pe	la	su
P (is)	P (is)	P (is)	P (is)	P (is)	- (is)	-

Esimerkki 2

Päivätyötä tekevä henkilö käyttää oikeuttaan jakaa isyysvapaansa enintään neljään osaan; viikolla 1 työntekijä pitää isyysvapaata maanantaista keskiviikkoon kolme päivää ja viikolla 2 maanantaista keskiviikkoon kolme päivää.

ma	ti	ke	to	pe	la	su
P (is)	P (is)	P (is)	P	P	-	-

ma	ti	ke	to	pe	la	su
P(is)	P (is)	P (is)	P	P	-	-

Merkityt päivät ovat isyysvapaata, joilta työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ja maksaa työntekijälle samalta ajalta isyysvapaan palkkaa sairausajan palkan mukaisesti.

Esimerkki 3

Keskeytymätöntä vuorotyötä tekevä henkilö pitää kuuden päivän pituisen isyysvapaansa maanantai - lauantai. Tälle ajanjaksolle hänen työaikansa on työaikajärjestelmän mukaan seuraava:

ma	ti	ke	to	pe	la	su
A (is)	A (is)	- (is)	I (Is)	I (is)	- (is)	Y

Työntekijälle maksetaan isyysvapaan palkkaa työaikajärjestelmän mukaisilta työpäiviltä keskituntiansion mukaan, toimihenkilölle kuten sairausajan palkka työehtosopimuksen mukaan. Työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ajalta maanantai - lauantai.

Esimerkki 4

Päivätyötä tekevä henkilö pitää kuuden arkipäivän pituisen isyysvapaan. Hän merkitsee isyysvapaan 20.12. - 27.12., koska pyhäpäivät eivät kuluta isyysvapaata. Jouluaatto ei ole pyhäpäivä, vaan arkipäivä, mistä syystä se kuluttaa isyysvapaata.

ma	ti	ke	to	pe	la	su	ma
20.12.	21.12.	22.12.	23.12.	24.12.	25.12.	26.12.	27.12.
P (is)	P (is)	P (is)	P (is)	- (is)	-	-	P (is)

Työntekijälle maksetaan isyysvapaan palkkaa työvuorojensa mukaisesti.
Työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ajalta 20.12.–24.12. ja 27.12.

Lisätietoja

Kemianteollisuus KT ry:n työmarkkina-asiamiehet
Ammattiliitto Pro ry
TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry

TOIMIHENKILÖIDEN VUOSITYÖAIKA KEMIANTEOLLISUUDESSA 2012-2014
(8 tunnin työpäivä)

	2012	2013	2014	Keskim. 2000- määrät.
Työviikot/vuosi	47,29	47,14	47,14	47,18
Vuoden päivät yhteensä	366	365	365	365,25
- lauantait 1) ja sunnuntait	105	104	104	104,35
- työaika lyhentävät arkipyhät	10	10	10	9,00
- vuosiloma (työpäivää)	25	25	25	25,00
- työajan lyhennys	12,5	12,5	12,5	12,50
Työpäivät yhteensä/vuosi				
- 1 ja 2-vuorotyö	213,5	213,5	213,5	214,4
- keskeytyvä 3-vuorotyö	210,5	210,5	210,5	211,4
- kesk.tön 3-vuorotyö	204,0	204,0	204,0	204,0
Työtunnit yhteensä/vuosi				
- 1 ja 2-vuorotyö	1708	1708	1708	1715,2
- keskeytyvä 3-vuorotyö	1684	1684	1684	1691,2
- kesk.tön 3-vuorotyö	1632	1632	1632	1632,0
Työtunnit keskim./viikko				
- 1 ja 2-vuorotyö	36,1	36,2	36,2	36,4
- keskeytyvä 3-vuorotyö	35,6	35,7	35,7	35,8
- kesk.tön 3-vuorotyö	34,6	34,6	34,6	34,6
7,5 h:n työpäivä (päivätyö)				-
Työpäivät yhteensä/vuosi	226	226	226	226,9
Työtunnit yhteensä/vuosi	1695	1695	1695	1701,8
Työtunnit keskim./viikko	35,8	36,0	36,0	36,1

Edellä kuvattu laskelma kuvaa tilannetta, jolloin toimihenkilöllä on oikeus ja hän myös kyseisen kalenterivuoden aikana pitää 30 arkipäivän mittaisen vuosiloman.